

ตอนที่ 3
อารยธรรมตะวันตกยุคกลาง

ผศ. มยุรี เจริญ

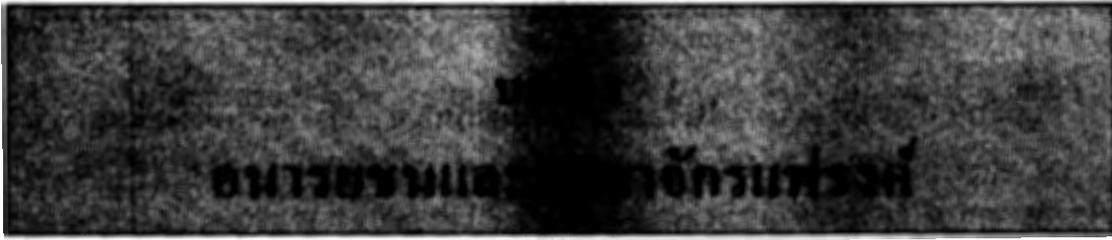
ตอนที่ 3
อารยธรรมตะวันตกยุคกลาง

	หน้า
บทที่ 1 อนารยชนและอาณาจักรแฟรงก์	171
บทที่ 2 ระบบฟิวดัลและระบบแมนเนอร์	183
บทที่ 3 ศาสนาคริสต์	199
บทที่ 4 อาณาจักรไบแซนไทน์	215
บทที่ 5 โลกอิสลาม	233

นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเรื่องอารยธรรมตะวันตกยุคกลางในเรื่องต่อไปนี้อย่างไร

1. สาเหตุของการสิ้นสุดอารยธรรมตะวันตกยุคโบราณและเริ่มต้นยุคกลางในคริสต์ศตวรรษที่ 5
2. สาระสำคัญหรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นในยุโรปยุคกลางตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 5-15 ซึ่งเป็นระยะเวลาจนถึง 1,000 ปี มีอะไรบ้าง

เค้าโครงเรื่อง

1. สภาพยุโรปยุคกลางตอนต้น
2. ความหมายและลักษณะทั่วไปของพวกอนารยชน
3. อาณาจักรแฟรงก์

สาระสำคัญ

1. สภาพยุโรปยุคกลางตอนต้น

ยุโรปยุคกลางตอนต้นเริ่มในคริสต์ศตวรรษที่ 5 เป็นสมัยที่พวกอนารยชนเยอรมันเข้ามาอยู่กระจัดกระจายตามดินแดนต่าง ๆ ของอาณาจักรโรมันโบราณ สภาพบ้านเรือนปรักหักพัง บ້อมปรាកการถูกทำลาย มีการปล้นสะดม โจรผู้ร้ายมีมาก ประชาชนได้รับความทุกข์ยาก ทำให้ความเจริญของยุคกลางหยุดชะงัก

2. ความหมายและลักษณะทั่วไปของพวกอนารยชน

อนารยชน หมายถึง คนต่างด้าวที่มีวัฒนธรรมด้อยกว่าพวกโรมันและพูดภาษาละตินไม่ได้

พวกอนารยชนมีหลายกลุ่ม ได้แก่ พวกสแกนดิเนเวีย แฟรงก์ แองเกิล แซกซอน จูตส์ อเลมานี ออสโตรกอท วิสิกอท แวนดิล และลอมบาร์ด

ลักษณะทั่วไปของพวกอนารยชน ได้แก่ ความคิดเกี่ยวกับผู้นำหรือหัวหน้าเผ่า ความเชื่อ การตัดสินใจด้วยความ กฎหมาย การปกครอง และวัฒนธรรม

8. อาณาจักรแฟรงก์

ปฐมกษัตริย์ของอาณาจักรแฟรงก์ คือ โคลวิส ผู้ก่อตั้งราชวงศ์เมโรวิงเจียน มีความสามารถมาก ขยายดินแดนของอาณาจักรแฟรงก์ออกไปกว้างขวาง ส่วนอีกราชวงศ์หนึ่งคือราชวงศ์คาโรลิงเจียน ผู้ก่อตั้งคือ เปแปงที่ 3 ซึ่งเคยเป็นสมุหราชสำนักของราชวงศ์เมโรวิงเจียน

ผู้นำที่มีความสามารถมากที่สุดของราชวงศ์คาโรลิงเจียน คือ จักรพรรดิชาร์ลเลอ-มาญมหาราช ผู้ได้สร้างความเจริญทางด้านต่าง ๆ ไว้อย่างมาก

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายสภาพยุโรปในคริสต์ศตวรรษที่ 5 ได้
2. สามารถเปรียบเทียบความสำคัญของพวกอนารยชนกลุ่มต่าง ๆ ได้ และอธิบายสภาพทั่วไปของพวกอนารยชนได้
3. สามารถเปรียบเทียบเรื่องราวของอาณาจักรแฟรงก์สมัยราชวงศ์เมโรวิงเจียนกับสมัยราชวงศ์คาโรลิงเจียนได้และอธิบายความเสื่อมของอาณาจักรแฟรงก์และความสำคัญของสนธิสัญญาแวร์ดิง ค.ศ. 843 ได้
4. อธิบายสภาพทั่วไปของดินแดนต่าง ๆ ของยุโรปยุคกลางตอนกลางและตอนปลายได้

อารยธรรมหรือความเจริญรุ่งเรืองของยุโรปยุคโบราณได้สิ้นสุดลงเนื่องจากการล่มสลายของจักรวรรดิโรมันตะวันตก และเป็นการเริ่มต้นยุโรปยุคกลางด้วย การศึกษาเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของพวกที่มาใหม่ คือ พวกอนารยชนที่อพยพจากภาคเหนือลงมาสู่ภาคใต้

1. สภาพยุโรปยุคกลางตอนต้น

สภาพยุโรปยุคกลางตอนต้นในคริสต์ศตวรรษที่ 5 เป็นสมัยที่พวกอนารยชนเชื้อสายเยอรมัน (German) หรือติวตอนิก (Teutonic) ได้เข้ามาอยู่กระจายตามดินแดนต่าง ๆ ที่เคยเป็นของจักรวรรดิโรมันอันยิ่งใหญ่ (The Great Roman Empire) หรือจักรวรรดิโรมันโบราณ (The Ancient Roman Empire) ที่มีศูนย์กลางอยู่ที่กรุงโรม (Rome) และสิ้นสุดลงด้วยการล่มสลายของอาณาจักรโรมันตะวันตก (The West Roman Empire) ใน ค.ศ. 476 เมื่อจักรพรรดิโรมิวลัส ออเกสตูลุส (Romulus Augustulus) ถูกขับออกจากตำแหน่ง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการสิ้นสุดความเจริญของยุโรปยุคโบราณ และเป็นการเริ่มต้นยุโรปยุคกลาง (The Middle Age) หรือยุคมืด (The Dark Age) เพราะเป็นสมัยที่ยุโรปมืดมน สภาพบ้านเมืองบ่อนปรนการถูกทำลายเหลือแต่ซากหักพัง การคมนาคมไม่สะดวก ถนนชำรุด ฤดูกาลขึ้นเขิน ที่อาบน้ำสาธารณะและท่อส่งน้ำขาดแคลนน้ำ ประชาชนระส่ำระสาย หวาดกลัวภัยจากการรุกรานของอนารยชนกลุ่มต่าง ๆ และการปล้นสะดมของโจรผู้ร้าย มีผลทำให้เกิดการหยุดชะงักความเจริญทางด้านศิลปะ วัฒนธรรมและวิทยาการต่าง ๆ

กิจกรรมการเรียนรู้ 1

1. ให้นักศึกษาอธิบายว่าทำไมคริสต์ศตวรรษที่ 5 จึงได้ชื่อว่าเป็นการเริ่มต้นยุคกลาง
2. ให้นักศึกษาอธิบายว่าทำไมยุคกลางตอนต้นจึงได้ชื่อว่าเป็นยุคมืด

2. ความหมายและลักษณะทั่วไปของพวกอนารยชน

ความหมายของ “อนารยชน” เป็นคำที่ชาวโรมันยืมมาจากภาษากรีก แปลว่า คนต่างด้าวที่มีวัฒนธรรมด้อยกว่าและพูดภาษาละตินไม่ได้ มีถิ่นฐานเดิมอยู่บริเวณยุโรปเหนือแถบคาบสมุทรสแกนดิเนเวีย ทะเลเหนือ ทะเลบอลติก และกระจายลงมาบริเวณลุ่มแม่น้ำไรน์และแม่น้ำดานูบ

กลุ่มของพวกอนารยชนที่สำคัญ ๆ ได้แก่

พวกสแกนดิเนเวียน (Scandinavians) หรือพวกชาวเหนือ (The Northmen) หรือพวกไวกิง (Vikings) มีถิ่นฐานเดิมอยู่บริเวณคาบสมุทรสแกนดิเนเวีย เป็นพวกที่มีความชำนาญในการเดินเรือและชอบปล้นสะดมเมืองท่าต่าง ๆ ตามชายฝั่งทะเลของยุโรปตะวันตกและเกาะอังกฤษ ปัจจุบันพวกนี้เป็นบรรพบุรุษของพวกนอร์เวย์ สวีเดน ฟินแลนด์ และเดนมาร์ก

พวกแฟรงค์ (Frank) มีถิ่นฐานเดิมอยู่ทางด้านตะวันออกของแม่น้ำไรน์ ต่อมาในคริสต์ศตวรรษที่ 5 ได้เข้ามารุกรานแคว้นกอท (Gaul) โดยตั้งถิ่นฐานอยู่ทางด้านตะวันออกและทางตอนเหนือของประเทศฝรั่งเศสในปัจจุบัน มีผู้นำคนแรกที่สำคัญคือ เมโรวี (Merovee) ได้ขับไล่พวกฮัน (Huns) ซึ่งพ่ายแพ้การรบที่เมืองซาลองส์ (Chalons) ใน ค.ศ. 451 และการก่อตั้งอาณาจักรแฟรงค์อย่างถาวรก็เริ่มขึ้นในเวลาต่อมา

พวกแองเกิล (Angles) พวกแซกซอน (Saxons) และพวกจูต (Jutes) มีถิ่นฐานเดิมอยู่ทางภาคเหนือของยุโรป มีความสามารถในการเดินเรือและเป็นโจรสลัดอยู่ทางแถบทะเลเหนือ ต่อมาในคริสต์ศตวรรษที่ 5 ได้เข้ามาโจมตีพวกโรมันและเดนส์ (Danes) บนเกาะบริเตนใหญ่ (Great Britain) และได้สถาปนาอาณาจักรใหม่เรียกว่า เองเกิลแลนด์ (Engleland) ปัจจุบันคือประเทศอังกฤษ (England)

พวกอเลมานิ (Alemanni) หรือสวาเบีย (Swabia) เข้ามาตั้งถิ่นฐานทางตอนเหนือของแม่น้ำไรน์ แถบมณฑลอัลซาส (Alsas) ต่อมาใน ค.ศ. 496 โคลวิส (Clovis) ผู้นำชาวแฟรงค์ได้โจมตีพวกอเลมานิได้เป็นผลสำเร็จ

พวกกอท (Goths) เป็นชนเผ่าใหญ่ที่สุด มีถิ่นฐานเดิมบริเวณชายฝั่งทะเลบอลติก ในคริสต์ศตวรรษที่ 3 พวกกอทได้แตกแยกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

— พวกออสโตรกอท หรือกอทตะวันออก (Ostrogoths หรือ East Goths) มีผู้นำที่มีความสามารถ คือ ซีโอดอริก (Theodoric) เข้าไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในคาบสมุทรอิตาลี ใน ค.ศ. 489 ได้สร้างเมืองราเวนนา (Ravenna) ให้เป็นเมืองหลวง ซึ่งเป็นศูนย์กลางสำคัญของศิลปกรรมต่าง ๆ จนกระทั่งถูกจักรพรรดิจัสติเนียนแห่งอาณาจักรไบแซนไทน์ปราบปรามใน ค.ศ. 554

— พวกวิสิกอท หรือกอทตะวันตก (Visigoths หรือ West Goths) ตั้งถิ่นฐานเดิมอยู่ทางภาคใต้ของรัสเซีย ต่อมาเมื่อถูกพวกฮันรุกรานมากขึ้นจึงขออนุญาตและเข้ามาพึ่งใบบุญของจักรพรรดิวาเลนส์ (Valens) แห่งกรุงคอนสแตนติโนเปิล ข้ามแม่น้ำดานูบเข้ามาอาศัยอยู่ในดินแดนของอาณาจักรโรมันตะวันออก พวกวิสิกอท ได้ยอมรับนับถือศาสนาคริสต์แล้ว ต่อมาใน ค.ศ. 378

พวกวิสิกอธได้ปลงพระชนม์จักรพรรดิวาเลนส์ที่เมืองอาเดรนโนเปิล (Adrianople) และได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในอาณาจักรโรมันตะวันออกเพิ่มมากขึ้น แต่ไม่สามารถโจมตีกรุงคอนสแตนติโนเปิลได้ ต่อมาใน ค.ศ. 401 อลาริก (Alaric) ผู้นำที่มีความสามารถของพวกวิสิกอธได้เปลี่ยนนโยบายมาโจมตีอาณาจักรโรมันตะวันตก สามารถยึดกรุงโรมได้ และโจมตีต่อไปในแคว้นกอลและคาบสมุทรไอบีเรีย ตั้งถิ่นฐานอยู่ในสเปนตั้งแต่ ค.ศ. 415 โดยมีเมืองโทเลโด (Toledo) เป็นเมืองหลวงซึ่งมีอายุยืนยาวมาจนถึง ค.ศ. 711 พวกวิสิกอธจึงพ่ายแพ้แก่พวกซาราเซ็น (Saracens) ที่มาจากแอฟริกาภาคเหนือ

พวกแวนเคิล (Vandals) มีผู้นำที่มีความสามารถ คือ เกเซอร์ิก (Geceric) ได้รุกรานแคว้นกอล ข้ามเทือกเขาพิรานีสไปยังสเปน ข้ามช่องแคบยิบรอลตาร์ไปยังแอฟริกาภาคเหนือ และตั้งถิ่นฐานถาวรในดินแดนอัลจีเรีย ตูนิเซีย และโมร็อกโคในปัจจุบัน พวกแวนเคิลได้ยอมรับนับถือศาสนาคริสต์ ต่อมาในคริสต์ศตวรรษที่ 8 อาณาจักรแวนเคิลพ่ายแพ้แก่พวกมัวร์ (Moors)

พวกลอมบาร์ด (Lombard) เป็นพวกที่มีความเจริญน้อยที่สุด และมาปรากฏตัวในดินแดนอาณาจักรโรมันตะวันตกช้ากว่าพวกอื่น ๆ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้พวกลอมบาร์ดสามารถดำรงอยู่ได้นานกว่าพวกอื่น ๆ ในคริสต์ศตวรรษที่ 5 พวกอนารยชนลอมบาร์ดได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานถาวรทางตอนเหนือของอิตาลีแถบลุ่มน้ำโป ซึ่งต่อมาเรียกว่าบริเวณแคว้นลอมบาร์ด

ลักษณะทั่วไปของพวกอนารยชนด้านต่าง ๆ

พวกอนารยชนเผ่าต่าง ๆ มักจะทำสงคราม รบกันเสมอ ดังนั้น ผู้นำหรือหัวหน้าเผ่าจึงมักจะเป็นนักรบที่มีความสามารถ กล้าหาญและเข้มแข็ง เพื่อคุ้มครองป้องกันคนในเผ่าให้ปลอดภัยจากการรุกรานของพวกกลุ่มอื่น ๆ ในขณะเดียวกันคนในเผ่าจะแสดงความจงรักภักดีและซื่อสัตย์ต่อหัวหน้าเผ่าเป็นการตอบแทน วิธีการนี้เรียกว่า ระบบสวามิภักดิ์ (Commitatus)

พวกอนารยชนนับถือเทพเจ้าหลายองค์ เชื่อโชคลางและอภินิหารต่าง ๆ เทพเจ้าที่สำคัญที่สุด คือ เทพโวเดน (Woden) ซึ่งเป็นเทพเจ้าแห่งสงคราม มีเทพเจ้าองค์อื่น ๆ ที่รู้จักกันในนามชื่อวันต่าง ๆ ของสัปดาห์ เช่น เทพทิว (Tieu) เป็นเทพเจ้าแห่งสงครามอีกองค์หนึ่งที่มีความสำคัญรองลงมา เทพธอร์ (Thor) เป็นเทพเจ้าแห่งลมฟ้าอากาศ ซึ่งเป็นที่นับถือของชาวไรซ์ชาวนา และเทพเฟรยา (Freya) เป็นเทพเจ้าแห่งพืชผล ความรื่นเริงและความอุดมสมบูรณ์ เป็นต้น

เมื่อพวกอนารยชนเข้ามาตั้งหลักแหล่งในอาณาจักรโรมันแล้วก็ยังคงเชื่อในเทพเจ้าหลายองค์ เชื่อโชคลางและอภินิหารต่าง ๆ เช่นเดิม ต่อมาในคริสต์ศตวรรษที่ 5 พวกเยอรมันจึงได้เปลี่ยนจากการนับถือเทพเจ้าโวเดน (Woden) มาเป็นนับถือพระเจ้าในศาสนาคริสต์นิกายเอเรียน

(Arien) ซึ่งพวกโรมันถือว่าเป็นพวกนอกศาสนา

ทางด้านการตัดสินความต่าง ๆ พวกอนารยชนใช้ระบบการสาบานตน (Trail of Odeal) เช่น ลุยไฟ ดำน้ำ หรือการต่อสู้ด้วยการควลเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ เมื่อพวกเยอรมันหันมานับถือศาสนาคริสต์ การสาบานตนก็ทำกับคัมภีร์ไบเบิลหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ของคริสเตียน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับกฎหมายไม่ได้เน้นที่ความยุติธรรม แต่มีไว้เพื่อยุติการต่อสู้การรบ และยกเลิกการล้างแค้นอาฆาตกัน มาเป็นการตกลงด้วยการจ่ายเงินเป็นค่าทดแทน เรียกว่า เวอร์เกิลด์ (Wergeld) การทำควล (Duel) ซึ่งอาจใช้อาวุธหรือไม่ใช้ก็ได้ และไม่ถือว่าเป็นการฆ่ากัน แต่เป็นการลงโทษอย่างทันทีและด้วยวิธีการรุนแรง เป็นการตัดสินคดีความและเป็นการต่อสู้กันอย่างยุติธรรม

กฎหมายของพวกเยอรมันไม่ใช่เป็นสิ่งที่คนใดคนหนึ่งจัดทำขึ้น แต่เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีของชนเผ่าที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน พวกเยอรมันมักจะนำกฎหมายติดตัวไปด้วยทุกแห่ง ดังนั้นจึงไม่มีกฎหมายประจำท้องถิ่นและไม่เป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร แต่มีลักษณะเป็นกฎหมายประจำตัวบุคคล (Personal Law) เมื่อมีกรณีพิพาทระหว่างเผ่าก็จะมีพิจารณาตัดสินแต่ละคดีว่าจะใช้กฎหมายของเผ่าใด

เมื่อพวกเยอรมันเข้ามาตั้งถิ่นฐานในอาณาจักรโรมัน ได้มีการตัดแปลงปรับปรุงกฎหมายเพิ่มเติมเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ เวลา และสถานที่ ดังนั้น กฎหมายของพวกเยอรมันแบ่งออกเป็น 3 แบบ คือ กฎหมายเผ่าตามขนบธรรมเนียมประเพณี กฎหมายโรมัน และกฎหมายใหม่ที่จัดทำขึ้น กษัตริย์เยอรมันเป็นผู้ประกาศใช้กฎหมาย ไม่ใช่เป็นผู้ออกกฎหมาย และกษัตริย์จะปรึกษาหารือหรือไม่ปรึกษากับที่ประชุมก็ได้ กฎหมายจะมีความศักดิ์สิทธิ์ ใช้ได้ผลมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับอำนาจความสามารถและบุคลิกของกษัตริย์ของแต่ละพระองค์ ถึงแม้กษัตริย์จะไม่ใช่ผู้ออกกฎหมาย แต่ไม่ใช่ว่ากษัตริย์จะเท่ากับคนในปกครอง กษัตริย์ยังคงมีฐานะเหนือกว่า มีสิทธิและได้รับการคุ้มครองมากกว่าคนทั่วไป

ลักษณะการปกครองแบ่งออกเป็นหมู่บ้าน (Village) หลายหมู่บ้านรวมเป็นแคนทอน (Canton) และหลายแคนทอนรวมกันเป็นเผ่า (Tribe) แต่ละเผ่าจะมีผู้นำเผ่าและเลือกกษัตริย์ที่มีเชื้อสายนักรบที่กล้าหาญ เข้มแข็ง กษัตริย์จะแวดล้อมด้วยคณะบริวาร เรียกว่า Companians ซึ่งจะอยู่รับใช้กษัตริย์อย่างใกล้ชิด ทั้งในยามสงบและยามสงคราม กษัตริย์จะให้ที่อยู่อาศัย เสื้อผ้า เครื่องใช้อื่น ๆ และอาวุธ ส่วนบริวารจะต้องให้ความจงรักภักดีและความซื่อสัตย์

วัฒนธรรมความเป็นอยู่และชีวิตครอบครัว พวกอนารยชนเลี้ยงชีพด้วยการล่าสัตว์ ตกปลา ปล้นสะดม ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้ชาย ส่วนผู้หญิงจะเพาะปลูก ทำงานบ้านและดูแลครอบครัว เครื่องแต่งกาย คนทั่วไปสวมเสื้อผ้าเนื้อหยาบ ส่วนผู้หญิงและนักรบมีเสื้อผ้าที่ประณีต มีปีกด้วยเพชรพลอยหรือขนนก พวกนักรบต้องสวมชุดเกราะ

ผู้ชายเยอรมันให้เกียรติผู้หญิงมาก ผู้ชายกลัวญาติฝ่ายหญิงถูกจับเป็นเชลยมากกว่า ตนถูกจับ เมื่อเกิดสงครามหรือการต่อสู้กัน พวกผู้ชายจะออกรบ ถ้ามีบาดแผลก็จะนำมาอวดกันในครอบครัวเพื่อค้ำยกย่องของหญิงซึ่งผู้ชายถือว่ามียุทธค่าสูงมาก พวกเยอรมันเป็นนักรบและมักจะทำสงครามระหว่างเผ่าอยู่เสมอ ทำให้พวกเยอรมันมีความรู้ด้านการศึกษาน้อยมาก แทบไม่มีเลยเมื่อเทียบกับการเรียนรู้และการศึกษาศิลปวิทยาการของชาวโรมัน พวกเยอรมันส่วนมากไม่รู้หนังสือ ดังนั้น ยิ่งพวกเยอรมันเผ่าต่าง ๆ กระจัดกระจายตั้งถิ่นฐานเป็นแคว้นเล็กแคว้นน้อยในอาณาจักรโรมันตะวันตกมากเพียงใด อาณาจักรโรมันก็ยิ่งเสื่อมโทรมมากเพียงนั้น

กิจกรรมการเรียนรู้ 2

1. ให้นักศึกษาวาดแผนที่การตั้งถิ่นฐานของพวกอนารยชนกลุ่มต่าง ๆ ในยุโรป
2. ให้นักศึกษาอธิบายว่า ระบบสาบานตนของพวกอนารยชนมีอะไรบ้าง

3. อาณาจักรแฟรงค์ (The Frank Empire)

อาณาจักรแฟรงค์ก่อตั้งโดยพวกแฟรงค์ อยู่ในบริเวณแคว้นกอล (Gaul) ประกอบด้วย 2 ราชวงศ์ คือ ราชวงศ์เมโรวิงเจียน (Merovingian Dynasty, ค.ศ. 481–751) และราชวงศ์คาโรลิงเจียน (Carolingian Dynasty, ค.ศ. 751–843)

ราชวงศ์เมโรวิงเจียน

โคลวิสเป็นผู้นำที่มีความสามารถมาก รวบรวมดินแดนต่าง ๆ เข้ามาอยู่ในอำนาจ และก่อตั้งราชวงศ์เมโรวิงเจียน โดยใช้ชื่อตามบรรพบุรุษคือ เมโรวี (Merovee) มีเมืองปารีสเป็นเมืองหลวง ใน ค.ศ. 496 กษัตริย์โคลวิสได้หันมานับถือศาสนาคริสต์ตามแบบอย่างมเหสี คือ พระนางโคลทิลดา (Clotilda) หลังจากเอาชนะพวกอเลมานิได้ด้วยความยากลำบาก เหตุครั้งนี้มีผลสำคัญมากต่อการเมืองการปกครอง เพราะทำให้กษัตริย์โคลวิสได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากสันตะปาปา พระบาทหลวง และคริสตศาสนิกชนในดินแดนยุโรป ทำให้อาณาจักร

แฟรงค์ซึ่งเป็นของพวกอนารยชนได้รับการยอมรับมากขึ้น กษัตริย์โคลวิสจึงได้สร้างโบสถ์ขึ้น
ที่เมืองปารีส ชื่อ Holy Apostles

ราชวงศ์คาโรลิงเจียน

เปแปงที่ 3 (Pepin III, the Short) ได้สถาปนาเป็นปฐมกษัตริย์ของราชวงศ์คาโรลิงเจียน
ใน ค.ศ. 751 และสามารถสร้างสิทธิธรรม (Legitimacy) ของราชวงศ์คาโรลิงเจียน ได้เปลี่ยน
ฐานะจากตำแหน่งสมุหราชสำนัก (Mayor of the Palace) ในสมัยราชวงศ์เมโรวิงเจียน มาเป็น
กษัตริย์ของราชวงศ์ใหม่ โดยความเห็นชอบของสันตะปาปาซาคาเรียส (Pope Zacharias) และ
ได้รับการสนับสนุนจากที่ประชุมขุนนางแฟรงค์ที่เมืองซัวส์ซองส์ กษัตริย์เปแปงที่ 3 จึงมีฐานะ
เป็นกษัตริย์โดยพระเมตตาของพระเจ้า (King by the Grace of God หรือ The Lord Anointed)
ดังนั้น กษัตริย์แฟรงค์ราชวงศ์คาโรลิงเจียนจึงมีภาระหน้าที่พิเศษเพิ่มขึ้น คือ มีหน้าที่รับใช้
พระเจ้าเป็นเจ้า พิทักษ์ปกป้องศาสนา และทะนุบำรุงศาสนจักร

กษัตริย์ที่มีความสามารถมากของราชวงศ์คาโรลิงเจียน คือ พระเจ้าชาร์ลเลอมาญ
(Charlemagne หรือ Charles, The Great ค.ศ. 768–814) ผู้เป็นโอรสของกษัตริย์เปแปงที่ 3 ได้
ขยายอาณาเขตของอาณาจักรแฟรงค์ออกไปอย่างกว้างขวาง ทำสงครามชนะพวกลอมบาร์ด
ทางภาคเหนือของอิตาลี สะกัดกั้นการขยายตัวของพวกมัวร์ในสเปนปราบปรามพวกอะวารร์
บาวาเรียนทางตะวันออก แซกซัน เดนส์ และพวกสลลาฟทางเหนือ

ใน ค.ศ. 800 พระเจ้าชาร์ลเลอมาญได้เสด็จไปยังกรุงโรม ประเทศอิตาลี และได้รับ
การสวมมงกุฎจากสันตะปาปาเลโอที่ 3 (Pope Leo III) ที่วิหารเซนต์ปีเตอร์ ในขณะเดียวกัน
ขุนนางโรมันที่เข้ามาร่วมประชุมได้เปล่งเสียงถวายพระพรว่า “To Charles Augustus Crowned
by God, Great and Pacific Emperor of the Romans, Life and Victory” นอกจากนั้น สันตะปาปา
เลโอที่ 3 ยังได้ทำพิธีราชาภิเษกทางศาสนาให้แก่พระเจ้าชาร์ลเลอมาญตามแบบประเพณี
ดั้งเดิมที่เคยปฏิบัติต่อจักรพรรดิแห่งจักรวรรดิโรมันโบราณ ซึ่งเท่ากับเป็นการรื้อฟื้นจักรวรรดิ
โรมันขึ้นใหม่อีกครั้งทางภาคตะวันตก ซึ่งเว้นว่างไปเป็นเวลา 324 ปี นับตั้งแต่จักรวรรดิโรมัน
อันยิ่งใหญ่ล่มสลายไปใน ค.ศ. 476 ในครั้งนี้เรียกว่า จักรวรรดิโรมันอันศักดิ์สิทธิ์ (The Holy
Roman Empire) มีคำว่า “ศักดิ์สิทธิ์” (Holy) เพิ่มเข้ามา เพราะมีพิธีศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนาที่
สันตะปาปาเป็นผู้ทำพิธีให้ และเพื่อให้ชื่อแตกต่างจากจักรวรรดิโรมันโบราณ

ใน ค.ศ. 812 จักรพรรดิชาร์ลเลอมาญได้รับการยอมรับจากจักรวรรดิโรมันตะวันออก
ว่าเป็นจักรพรรดิโรมันที่ถูกต้อง พระเจ้าชาร์ลเลอมาญไม่โปรดที่จะประทับอยู่ที่กรุงโรม จึง
ได้สร้างพระราชวังและเมืองหลวงใหม่ที่เมืองเอกซ์ ลา ชาเปล (Aix-la Chapelle) หรือเมือง

อาเคน (Archen) ซึ่งได้เลียนแบบมาจากเมืองคอนสแตนติโนเปิล และกลายเป็นกรุงโรมใหม่ (The New Rome) อยู่ในดินแดนเยอรมัน

ตำแหน่งขุนนางที่สำคัญในราชสำนัก มี 4 ตำแหน่ง คือ

1. ตำแหน่งเซนนิชัล (Seneschal) ดูแลพระราชวัง รับผิดชอบด้านทรัพย์สิน เสนียงอาหาร และผลิตผลทางการเกษตร
2. ตำแหน่งบัทเลอร์หรือสจ๊วต (Butler หรือ Steward) ดูแลเรื่องเหล้าและเครื่องดื่ม
3. ตำแหน่งมาร์แชล (Marshall) ดูแลเรื่องม้าใช้และม้าศึก
4. ตำแหน่งแชมเบอร์เลน (Chamberlain) ดูแลทางด้านการคลัง

ตำแหน่งทั้ง 4 มีความสำคัญมาก เพราะราชสำนักของพระเจ้าชาร์ลเลอมาญไม่ได้อยู่ที่พระราชวังหรือเมืองใดโดยเฉพาะ แต่จะเคลื่อนที่อยู่เสมอเพื่อสะดวกในการสอดส่องดูแลอาณาจักรได้ทั่วถึงและการทำสงครามกินดินแดนต่าง ๆ จนมีคำกล่าวที่ว่า “พระเจ้าชาร์ลเลอมาญรับมรดกของชนเผ่าแฟรงค์ที่ชอบใช้ชีวิตบนหลังม้า”

การปกครองส่วนภูมิภาค แบ่งจักรวรรดิออกเป็น

1. มณฑล (District) มีดยุก (Duke) เป็นผู้ปกครองดินแดนใหญ่
2. เคาน์ตี (County) มีเคาน์ (Count) เป็นผู้ปกครอง อาจจะได้รับแต่งตั้งจากเมืองหลวงหรือขุนนางท้องถิ่น
3. มาร์ช (March) มีมาร์เกรฟ (Margrave) เป็นผู้ปกครองเมืองหน้าด่าน ได้รับสิทธิสร้างป้อมและกำแพงเมืองได้
4. ฮันเดรด (Hundred) มีไวคาร์ (Vicar) เป็นผู้ปกครอง และไวเคาน์ (Vicount) เป็นผู้ช่วย

ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

มีตำแหน่งมิสสิ โดมินิซี (Missi Dominici) เป็นตำแหน่งขุนนางต่างพระเนตรพระกรรณของจักรพรรดิในการตรวจราชการท้องถิ่น มีหน้าที่สำคัญ คือ

1. สอดส่องดูแลพฤติกรรมของดยุก เคาน์ มาร์เกรฟ ผู้พิพากษา และข้าหลวงท้องถิ่น
2. เป็นสื่อกลางระหว่างประชาชนกับจักรพรรดิ เพราะเป็นผู้นำข้อราชการใหม่ ๆ ไปประกาศให้ประชาชนท้องถิ่นได้ทราบ

3. มีอำนาจตรวจสอบ สอบถาม เปลี่ยนแปลงแก้ไขการปกครองท้องถิ่นโดยเรียกประชุมเสรีชนในท้องถิ่น และให้คำปรึกษาข้าราชการในระหว่าง 3-4 เดือนที่ไปประจำอยู่ในท้องถิ่น

ด้านเศรษฐกิจและการคลัง

เศรษฐกิจส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับเกษตร การค้ามีบ้างแต่ไม่ค่อยก้าวหน้ามากนัก เพราะถูกรบกวนจากพวกซาราเซ็น

การคลัง ยังไม่มีการแยกเงินส่วนพระองค์ของกษัตริย์ออกจากเงินแผ่นดิน กษัตริย์ใช้เงินส่วนใหญ่มาจากทรัพย์สินส่วนพระองค์ซึ่งได้มาจากที่ดิน นอกจากนี้ยังมีของขวัญจากขุนนาง บรรณาการจากต่างชาติ และผู้มาประชุมประจำปี

ด้านการศึกษาและวัฒนธรรม

พระเจ้าชาร์ลเลอมาญให้การสนับสนุนการศึกษาและศิลปวัฒนธรรม มีการคัดลอกหนังสือ การประดิษฐ์ตัวอักษรคาโรลิงเจียน การสร้างโรงเรียนสำหรับคนชั้นสูง ส่งเสริมการสร้างห้องสมุด และรื้อฟื้นความรู้โบราณของกรีกและโรมัน

ผลงานด้านการศึกษาและศิลปวัฒนธรรมครั้งนี้ เรียกว่า การฟื้นฟูศิลปวิทยาการคาโรลิงเจียน (The Carolingian Renaissance) ตั้งแต่ศตวรรษที่ 8-9 ความเจริญก้าวหน้ายังคงอยู่ในวงแคบของคนกลุ่มเล็กที่ไม่อาจเทียบได้กับการฟื้นฟูศิลปวิทยาการในยุคใหม่ในศตวรรษที่ 16 แต่อย่างไรก็ตาม การพัฒนาการศึกษาและศิลปวัฒนธรรมครั้งนี้เปรียบประดุจแสงเทียนน้อยชนิดที่ให้ความสว่างท่ามกลางความมืดมนของยุคกลางตอนต้น

ความเสื่อมของอาณาจักรแฟรงก์ภายหลังจักรวรรดิชาร์ลเลอมาญ

อาณาจักรแฟรงก์อ่อนแอลงภายหลังสมัยพระเจ้าชาร์ลเลอมาญ มีการแบ่งดินแดนหลายครั้งให้ทายาทที่เป็นชาย การแบ่งดินแดนครั้งสำคัญ คือ การทำสนธิสัญญาแวร์ดัง ค.ศ. 843 (The Treaty of Verdun of 843) แบ่งอาณาจักรแฟรงก์ออกเป็น 3 ส่วนตามจำนวนโอรสของพระเจ้าหลุยส์ผู้ใจบุญ (Louis, the Pious)

1. จักรพรรดิโลธาร์ (Lothair) ได้ดินแดนราชอาณาจักรกลาง ได้แก่ ดินแดนส่วนใหญ่ของอิตาลี เคนมาร์ก และเนเธอร์แลนด์ พร้อมกับตำแหน่งจักรพรรดิ

2. กษัตริย์ชาร์ลหัวล้าน (Charles, The Bald) ได้ดินแดนตะวันตกของแม่น้ำไรน์ จนถึงคาบสมุทรไอบีเรีย ได้แก่ ดินแดนส่วนใหญ่ของฝรั่งเศสและสเปน

3. กษัตริย์หลุยส์เยอรมัน (Louis, the German) ได้ดินแดนตะวันออกของแม่น้ำไรน์ ได้แก่ ดินแดนส่วนใหญ่ของเยอรมัน

ความสำคัญของสนธิสัญญาแวร์ดัง ค.ศ. 843

ความเป็นเอกภาพของอาณาจักรแฟรงค์แห่งราชวงศ์คาโรลิงเจียนสลายไป ไม่มีมาตรการใดกำหนดความแตกต่างระหว่างจักรพรรดิกับกษัตริย์ ประมุขของแต่ละอาณาจักรมีอำนาจและบารมีเท่าเทียมกัน

2. ทศนคติเกี่ยวกับ “จักรวรรดิสากล” และ “สถาบันจักรพรรดิ” เสื่อมลง ตำแหน่งจักรพรรดิมีความสำคัญเท่ากับตำแหน่งกษัตริย์ทั้งในด้านศักดิ์ศรีและอำนาจ

3. เริ่มพัฒนาการของความเป็นเอกเทศของภูมิภาคต่าง ๆ ที่มีพลเมืองหลายชาติและหลายภาษา

4. การแบ่งอาณาจักรแฟรงค์ตามสนธิสัญญาแวร์ดังเท่ากับเป็นการแบ่งแผนที่ยุโรปอย่างกว้าง ๆ ปัจจุบันเป็นประเทศฝรั่งเศส เยอรมัน และประเทศต่าง ๆ ที่อยู่ระหว่างดินแดนทั้ง 2 นี้ ตั้งแต่เดนมาร์ก เนเธอร์แลนด์ จนถึงอิตาลี

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3

1. ให้นักศึกษาตอบว่าอาณาจักรแฟรงค์แบ่งออกเป็นกษัตริย์ และใครเป็นปฐมกษัตริย์
2. ให้นักศึกษาอธิบายถึงความสำคัญของจักรพรรดิชาร์ลเลอมาญ

สรุป

ยุโรปยุคกลางเริ่มต้นด้วยการรุกรานของพวกอนารยชนเผ่าเยอรมันที่เข้ามายึดครองดินแดนต่าง ๆ ของจักรวรรดิโรมันตะวันตก ซึ่งได้ล่มสลายไปใน ค.ศ. 476 พวกอนารยชนหลายกลุ่มได้จัดตั้งบ้านเรือนตามบริเวณต่าง ๆ ในยุโรป อนารยชนเผ่าแฟรงค์มีความสามารถมาก ได้ตั้งอาณาจักรแฟรงค์ในบริเวณแคว้นกอลเป็นผลสำเร็จ ได้สร้างความเจริญให้แก่ยุโรปในด้านต่าง ๆ ท่ามกลางความไม่สงบของยุคกลาง โดยมีกษัตริย์ที่มีความสามารถมาก เช่น พระเจ้าชาร์ลเลอมาญ เป็นต้น

1. เทพเจ้าสูงสุดของพวกอนารยชนคือใคร

1. สุริยเทพ

3. เทพธอร์

2. เทพทิว

4. เทพโอเดน

2. ความสำคัญของสนธิสัญญาแวร์ดัง ค.ศ. 843 คืออะไร

1. จักรพรรดิมีฐานะสูงกว่ากษัตริย์

2. ความเป็นเอกภาพของอาณาจักรแฟรงค์เสื่อมไป

3. เกิดการแย่งชิงอำนาจกันระหว่างกษัตริย์และขุนนาง

4. มีการรวมอำนาจไว้ที่ศูนย์กลาง

บทที่ ๘ ระบบฟิวคัลและระบบแมนเนอร์

เค้าโครงเรื่อง

1. ความหมายและที่มาของระบบฟิวคัล
2. ภาระหน้าที่ของบุคคล
3. ระบบแมนเนอร์
4. ลัทธิวีรคติ
5. สาเหตุความเสื่อมของระบบฟิวคัลและระบบแมนเนอร์

สาระสำคัญ

1. ความหมายและที่มาของระบบฟิวคัล

ระบบฟิวคัลหรือระบบศักดินาสวามิภักดิ์ หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้ากับข้า โดยมีที่ดินเป็นปัจจัยสำคัญ

คำว่าฟิวคัลอาจจะมี ความหมายกว้างที่รวมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของมนุษย์ หรือความหมายแคบหมายถึงเฉพาะระบบการเมืองการปกครองและกฎหมายเท่านั้น

ที่มาของระบบฟิวคัล เนื่องจากสภาพยุโรปยุคกลางเสื่อมโทรม กษัตริย์ไม่มีความสามารถ มีภัยจากพวกอนารยชน โจรผู้ร้ายชุกชุม ประชาชนได้รับความยากลำบาก ประชาชนจึงต้องหันไปพึ่งขุนนาง ระบบฟิวคัลจึงเกิดขึ้น และได้รับเอาแบบอย่างมาจากประเพณีเดิมของทั้งโรมและเยอรมัน

2. ภาระหน้าที่ของบุคคล

เจ้าและข้าเป็นผู้ที่มีภาระหน้าที่ต่อกันในระบบฟิวคัล กล่าวคือ เจ้ามีหน้าที่ให้ความคุ้มครอง ดูแลทุกข์สุข และตัดสินใจคดีความ

ข้ามีหน้าที่เป็นทหารช่วยรบ ให้การสนับสนุนทางการเงิน และเป็นเจ้าภาพต้อนรับคณะของเจ้า

3. ระบบแมนเนอร์

ระบบแมนเนอร์เป็นระบบเศรษฐกิจแบบเกษตรที่พึ่งตนเอง มีการทำไร่นา 3 แปลง และไร่นาเปิดโล่ง เป็นต้น

4. ลัทธิวีรคติ

ลัทธิวีรคติเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติและคุณธรรมของอัศวิน ได้แก่ ความกล้าหาญ ความเข้มแข็งในยามสงคราม และสุภาพอ่อนโยนในยามสงบ เป็นต้น

ลัทธิวีรคติเกี่ยวข้องกับเรื่องสำคัญ 3 เรื่อง คือ สงคราม ศาสนา และสตรี

5. สาเหตุความเสื่อมของระบบฟิวคัลและระบบแมนเนอร์

ระบบฟิวคัลและระบบแมนเนอร์เริ่มเสื่อมตั้งแต่ปลายยุคกลาง ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 13 มีสาเหตุหลายประการ เช่น การสิ้นสุดสงครามครูเสด การขยายตัวทางการค้า การเกิดเมืองใหม่ การเกิดรัฐประชาชาติ และระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ตลอดจนความก้าวหน้าทางวิทยาการและการเดินเรือ เป็นต้น

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. อธิบายความหมาย ที่มา และความสำคัญของระบบฟิวคัล ระบบแมนเนอร์ ลัทธิวีรคติ ตลอดจนเรื่องราวของบุคคลและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในยุคกลางได้

2. สามารถวาดภาพและเขียนแผนผังของคฤหาสน์ที่อยู่อาศัยของชาวไร่ชาวนา โบสถ์ ร้านช่างฝีมือ ไร่นาแบบ 3 แปลง และส่วนประกอบต่าง ๆ ในระบบแมนเนอร์ได้

3. สามารถอธิบายการเป็นอัศวินที่ดีตามคุณธรรมของอัศวินในลัทธิวีรคติได้

4. สามารถวิจารณ์สาเหตุความเสื่อมของระบบฟิวคัลและระบบแมนเนอร์ได้

ระบบฟิวดัลและระบบแมนเนอร์มีความสำคัญมากสำหรับยุโรปยุคกลาง เพราะครอบคลุมวิถีชีวิตของชาวยุโรปในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อ

1. ความหมายและที่มาของคำว่า ระบบฟิวดัล

ระบบฟิวดัลหรือระบบศักดินาสวามิภักดิ์ (Feudalism) หมายถึงระบบความสัมพันธ์ระหว่างเจ้า (Lord) หรือผู้ที่มีที่ดินจำนวนมาก กับข้า (Vassal) หรือผู้ทำประโยชน์ในที่ดิน โดยมีที่ดิน (Land fief หรือ feuda) เป็นพื้นฐานสำคัญของความผูกพันและภาระหน้าที่ที่มีต่อกัน

ระบบฟิวดัลอาจจะใช้ในความหมายกว้างและเป็นคำใหญ่ หมายถึง ระบบการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม ศาสนา วัฒนธรรม และครอบคลุมวิถีชีวิตของบุคคลทุกระดับในยุโรปยุคกลาง

ส่วนความหมายแคบ ระบบฟิวดัลหมายถึงแต่เฉพาะการเมืองการปกครองและกฎหมายที่เป็นกรการกระจายอำนาจการปกครองจากรัฐบาลกลางไปยังท้องถิ่น เป็นระบบที่ขุนนางท้องถิ่นมีอำนาจมาก

ที่มาของระบบฟิวดัล

สภาพยุโรปยุคกลางในปลายสมัยจักรวรรดิโรมันอันยิ่งใหญ่มีความเสื่อมทั้งทางด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม ประกอบกับมีภัยรุกรานจากพวกอนารยชนเยอรมันในที่สุดอาณาจักรโรมันโบราณล่มสลายไป อำนาจของจักรพรรดิหรืออำนาจส่วนกลางถูกทำลาย บ้านเมืองมีความระส่ำระสาย ประชาชนชาติที่เพิ่ง รัฐบาลกลางอ่อนแอ ดินแดนในยุโรปถูกพวกอนารยชนกลุ่มต่าง ๆ ยึดครอง ต่อมาเกิดอาณาจักรแฟรงค์ที่เข้มแข็งขึ้นในแคว้นกอล สภาพบ้านเมืองเป็นปึกแผ่นมั่นคง ในสมัยจักรพรรดิชาร์ลเลอมาญผู้ยิ่งใหญ่ มีการทำสงครามรบพุ่งปราบปรามดินแดนต่าง ๆ และมีสงครามขยายอาณาเขตตลอดรัชสมัย เมื่อสิ้นสมัยพระเจ้าชาร์ลเลอมาญ สภาพความเป็นปึกแผ่นของอาณาจักรเสื่อมลง ทายาทของพระเจ้าชาร์ลเลอมาญไร้ความสามารถ อาณาจักรแฟรงค์ถูกแบ่งออกเป็นหลายส่วน การจลาจลุ่นวายเกิดขึ้นทั่วไป รัฐบาลกลางไม่มีความสามารถดูแลความสงบสุขได้ทั่วถึง เศรษฐกิจซึ่งอาศัยการเกษตรกรรมเป็นหลักไม่อาจช่วยจักรวรรดิให้ดำรงอยู่ได้ การค้าชบเซา กษัตริย์อ่อนแอ อำนาจส่วนกลางลดลง ในขณะที่พวกขุนนางท้องถิ่นกลับมีอำนาจมากขึ้นและได้รับที่ดินเพิ่มขึ้นเพราะพวกเขาเสรีชนมอบที่ดินให้แก่ขุนนางเพื่อขอความคุ้มครอง ระบบฟิวดัลหรือระบบศักดินาสวามิภักดิ์จึงค่อย ๆ เจริญเติบโตในยุโรปยุคกลางเป็นต้นมา

ระบบฟิวคัลเกิดขึ้นในดินแดนยุโรปต่างเวลากัน ดินแดนอิตาลีและเยอรมันเป็นต้นกำเนิดของระบบฟิวคัล แต่ระบบฟิวคัลเจริญรุ่งเรืองและมีการพัฒนาการอย่างเด่นชัดมากในดินแดนฝรั่งเศส ประมาณศตวรรษที่ 9 และในอังกฤษประมาณศตวรรษที่ 11 เมื่อพระเจ้าวิลเลียมผู้พิชิต (William, The Conqueror) หรือดยุคแห่งนอร์มันดี (Duke of Normandy) มาปกครองอังกฤษเป็นต้น

ประเพณีที่สืบเนื่องมาจากชนชาติโรมัน

— ระบบอุปการะ (Patrocinium หรือ Patronage) ระบบอุปการะ หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปการะกับผู้รับอุปการะ (patron and client) หรือนายกับทาส (master and slave) หรือเจ้ากับข้า (lord and vassal) กล่าวคือ ชาวไร่ชาวนาที่มีที่ดินจำนวนน้อยมีความรู้สึกหวาดเกรงภัยเพราะมีกำลังน้อย จึงได้หันมาขอพึ่งขุนนางผู้มั่งคั่งที่มีที่ดินจำนวนมากและมีกำลังทหารช่วยป้องกันภัย ด้วยการมอบที่ดินให้แก่ขุนนางพร้อมกับปฏิญาณตนเป็นข้า ยอมรับใช้ในกิจกรรมของเจ้าทุกอย่างเท่าที่จะทำได้

— ระบบพึ่งใบบุญ (Commendation) ระบบพึ่งใบบุญ หมายถึง การที่เจ้าของที่ดินผืนเล็กเกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัยในปลายสมัยราชวงศ์เมโรวิงเจียนแห่งอาณาจักรแฟรงก์ที่อำนาจกษัตริย์เสื่อมลงจึงหันมาขอพึ่งใบบุญขุนนาง ถ้าขุนนางคนใดมีบุญบารมีและมีอำนาจมากก็จะมีบริวารขอเข้ามาพึ่งใบบุญจำนวนมาก

— ระบบคุ้มครอง (Precarium) หรือระบบคุณประโยชน์ (Beneficium หรือ Benefice) ระบบคุ้มครองหรือระบบคุณประโยชน์ หมายถึง การที่ผู้ไม่มีที่ดินได้ขออาศัยทำผลประโยชน์ที่ดินของขุนนาง แล้วจ่ายผลตอบแทนให้และยอมรับใช้ ประจวบกับขุนนางมีที่ดินจำนวนมากเกินกำลังที่จะทำได้หมดตามลำพัง จึงยินดีให้ผู้อื่นมาเช่าที่ดินทำประโยชน์ หรืออาจจะหมายถึง การที่ชาวนามีหนี้สินมากจึงโอนที่ดินให้แก่เจ้าหนี้หรือขุนนาง และยอมตนอยู่ในฐานะผู้เช่าที่ดินผืนนั้นทำประโยชน์ หรืออาจหมายถึงการเช่าที่ดินของวัดเพื่อทำผลประโยชน์

ในศตวรรษที่ 9 ระบบคุ้มครอง (Precarium) ได้ถูกเรียกชื่อใหม่ว่า ระบบคุณประโยชน์ (Beneficium หรือ Benefice) ซึ่งมีความหมายเช่นเดียวกัน

ประเพณีที่รับแบบแผนมาจากชนชาติเยอรมัน

พวกอนารยชนเยอรมันมีประเพณีอย่างหนึ่งที่เรียกว่า ระบบสวามิภักดิ์ (Comitatus) คือประเพณีที่ชายฉกรรจ์หรือนักรบกระทำสัตย์ปฏิญาณว่าจะสวามิภักดิ์และซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ของตนทั้งในยามสงบและยามสงคราม เป็นความผูกพันตามระเบียบวินัยทหารของเยอรมัน

กลุ่มบุคคลในระบบฟิวดัล

— ซูเซอเรนหรือลอร์ดคนที่ 1 หรือกษัตริย์ (Suzerian หรือ The First Lord หรือ King) เป็นเจ้าของที่ดินโดยสมบูรณ์ไม่ต้องขึ้นอยู่กับผู้ใด ขนาดของที่ดินอาจจะเป็นมณฑล หรือ อาณาจักร หรือจักรวรรดิ

— ลอร์ดหรือเจ้า (Lords) ลอร์ดหรือเจ้า หมายถึง ขุนนางชั้นสูงที่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน และมีอำนาจเหนือชีวิตความเป็นอยู่ของสามัญชนที่เข้ามาหากินบนผืนแผ่นดินนั้น ขุนนางที่ถือครองที่ดินโดยตรงจากกษัตริย์ เรียกว่า เทนแนน-อิน-ชีฟ (Tenants-in-chief)

— วัลซาล (Vassal) วัลซาลหมายถึงข้าที่ได้อำนาจรับมอบที่ดินจากเจ้าไปทำผลประโยชน์ และต้องแบ่งผลประโยชน์ให้แก่เจ้า ตลอดจนมีพันธะกรรมที่จะต้องปฏิบัติต่อเจ้าตามข้อตกลงในระบบฟิวดัล

— อัศวินหรือซัฟวัลซาล (Knights หรือ Sub Vassal) อัศวินหรือซัฟวัลซาล หมายถึง ขุนนางระดับต่ำถือกรรมสิทธิ์ที่ดินต่อจากขุนนางชั้นสูงอีกทอดหนึ่ง มีฐานะเป็นซัฟวัลซาลหรือ วัลซาลรองจากขุนนางชั้นสูง เช่นเดียวกับขุนนางชั้นสูงที่มีต่อกษัตริย์หรือซูเซอเรน

— ชาวไร่ชาวนาและทาสติดที่ดิน (Peasants and Serfs) ชาวไร่ชาวนา หมายถึง สามัญชนที่เข้ามาหากินบนที่ดินของขุนนางและอยู่ภายใต้ความคุ้มครองของเจ้าของที่ดิน ชาวไร่ชาวนาที่เป็นไท มีอิสระดีกว่าทาสติดที่ดินตรงที่เจ้าของที่ดินอาจจะขายหรือยกบุคคลผู้นั้นให้แก่ผู้อื่นไม่ได้ นอกจากนั้นแล้ว สภาพความเป็นอยู่ทั่วไปของชาวไร่ชาวนาและทาสติดที่ดินเหมือนกัน คือ ต้องทำงานหนักตั้งแต่เช้าจรดเย็น และมีสภาพความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก ทาสติดที่ดินมีความมั่นคงในแง่ที่ไม่ต้องถูกล้อออกจากที่ดินหากินเมื่อมีการขายหรือโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินให้แก่เจ้าของที่ดินรายใหม่

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1

1. ให้นักศึกษาอธิบายระบบฟิวดัลได้รับแบบอย่างมาจากประเพณีของชาติใด
2. ระบบฟิวดัลคือระบบการปกครองที่ใครมีอำนาจมาก

2. ภาระหน้าที่ของบุคคล

ภาระหน้าที่ของข้า

– การเป็นทหารช่วยรบ (Knight's Service) ข้าถือที่ดินของเจ้า มีหน้าที่สำคัญ คือ จะต้องเป็นทหาร หรือจัดกองทัพมาสมทบกับกองทัพของเจ้าในเวลามีสงคราม ค่าใช้จ่ายทั้งปวงข้าจะต้องเป็นผู้ออกทั้งสิ้น การรับใช้ของข้ามีเวลาจำกัดปีละไม่เกิน 40 วัน ถ้าหากเจ้าต้องการใช้งานข้าในฐานะเป็นทหารต่อไปอีกจะต้องเจรจาทกลงกัน โดยเจ้าอาจจะสัญญาว่าจะแบ่งทรัพย์สินหรือที่ดินหรือเชลยให้แก่ข้า ในสมัยหลัง ๆ ข้าอาจจะไม่ต้องส่งทหารมาช่วยก็ได้ แต่ต้องส่งเงินจำนวนหนึ่งมาแทน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเจ้าพอใจที่จะได้เงินมาจ้างทหารที่ได้รับการฝึกหัดดีแล้วและอยู่ทำงานได้เป็นเวลานานตามต้องการ ข้าที่เป็นพระราชอาคันตุกะส่วนใหญ่มักจะใช้วิธีการเสียเงินแทนการเข้ามาทำหน้าที่เป็นทหาร ถ้าที่ดินเป็นธรณีสงฆ์ ขรรวาสผู้เป็นข้าจะต้องจัดกองทัพมาช่วยศาสนารักษามลประโยชน์ด้วยเช่นกัน

– การให้ความช่วยเหลือทางการเงิน (Aids) ข้าเป็นผู้จ่ายเงินช่วยเหลือแก่เจ้าในเวลา que เจ้าทำพิธีแต่งตั้งลูกชายคนโตเป็นอัศวิน พิธีแต่งงานลูกสาวคนโตและค่าไถ่ตัวเจ้าที่ถูกจับเป็นเชลย ข้าจะต้องช่วยเหลือทางการเงินมากน้อยเท่าไรขึ้นอยู่กับกรรองขอของเจ้าและอำนาจบารมีของเจ้าที่มีต่อข้า

– เงินค่ารับมรดกที่ดินหรือค่าเช่าที่ดิน (Relief) ข้าจะต้องจ่ายเงินให้แก่เจ้าเป็นค่ารับมรดกที่ดินเมื่อบิดาถึงแก่กรรมเท่ากับจำนวนค่าเช่าในหนึ่งปี หรือถ้าข้าต้องการโอนการเช่าให้ผู้อื่นก็ต้องเสียเงินให้แก่เจ้าเพื่อขออนุญาตก่อน

– การเป็นเจ้าภาพเลี้ยงต้อนรับ ข้าจะเป็นเจ้าภาพเลี้ยงดูต้อนรับเจ้าและบริวารทั้งขบวนเมื่อเจ้าไปเยี่ยมเยียนหรือไปพักนอนในที่ดินที่ข้าทำผลประโยชน์อยู่ บางครั้งข้าต้องหมดเปลืองเงินจำนวนมากเพราะขบวนของเจ้าใหญ่มาก ในเวลาต่อมาจึงมีการแก้ไขปัญหานี้ด้วยการจำกัดจำนวนเงินที่ข้าจะต้องจ่ายในการเลี้ยงดู

ภาระหน้าที่ของเจ้า

– เจ้ามีหน้าที่ให้ความคุ้มครองพิทักษ์รักษาข้าให้ปลอดภัยจากการปล้นสะดมของโจรผู้ร้าย หรือการคุกคามของศัตรูที่อาจจะทำสงครามแย่งชิงดินแดน เช่น กรณีการรุกรานของพวกอนารยชน เจ้าจะต้องมีข้าหรือผู้คนในปกครองจำนวนมากพอที่จะต่อต้านได้ หรือมีปราสาทหรือที่อยู่อาศัยภายในกำแพงที่มีป้อมปราการแข็งแรง มีคูน้ำล้อมรอบ เป็นต้น

— เจ้ามีหน้าที่ตัดสินใจและให้ความยุติธรรมแก่ข้าเมื่อมีกรณีพิพาทกันในแมนเนอร์
การเมืองการปกครองในระบบฟิวคัล

ระบบฟิวคัลเป็นระบบที่ขุนนางท้องถิ่นมีอำนาจ ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง
ออกไปยังส่วนภูมิภาค หรือจากศักดินาไปยังขุนนาง เมื่อขุนนางได้รับมอบกรรมสิทธิ์ที่ดินแล้ว
มักจะได้รับมอบหมายอำนาจในการปกครองด้วย เนื่องจากความผูกพันหรือกฎเกณฑ์ระหว่าง
เจ้าของที่ดินซึ่งอาจจะเป็นศักดินาหรือขุนนาง กับข้า ได้กำหนดไว้อย่างมีระเบียบแบบแผนที่
ทั้งสองฝ่ายมีสิทธิและหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อกันอย่างเคร่งครัด

ระบบฟิวคัลเป็นการปกครองที่กระจายอำนาจลดหลั่นกันเป็นลำดับ (The Feudal Hierarchy)
การถือครองที่ดินที่สูงสุดเริ่มต้นจาก ศักดินาหรือซูเซอเรน และลดหลั่นกันเป็นลำดับ เรียกว่า
ซับอินฟิวเดชัน (subinfeudation) ลอร์ดหรือเจ้าคนหนึ่งอาจจะมี vasal หลายคน คน ๆ หนึ่ง
อาจจะอยู่ในฐานะที่เป็นทั้งลอร์ดและ vasal ในเวลาเดียวกันก็ได้ เช่น พระเจ้าจอห์นเป็นลอร์ด
คนที่ 1 หรือศักดินาของอังกฤษ (King John of England) แต่ขณะเดียวกันพระเจ้าจอห์นถือครอง
ที่ดินในฝรั่งเศส จึงมีฐานะเป็น vasal ของพระเจ้าฟิลิปแห่งฝรั่งเศส (King Philip of France)

ถ้ามีปัญหา vasal คนหนึ่งมีเจ้านายหรือลอร์ดหลายคน เรื่องนี้แก้ไขโดยวิธีการที่เรียกว่า
ลีจ โฮเมจ (liege homage) คือ การที่ vasal ได้รับที่ดินจากลอร์ดคนใดเป็นครั้งแรก และได้ทำพิธี
สักการะครั้งแรกให้แก่ลอร์ดคนใด ถือว่าลอร์ดคนนี้เป็นเจ้านายที่ vasal จะต้องมีการหน้าที่
ต่อลอร์ดคนนั้นเป็นคนแรก

ในกรณีที่ขุนนางมีที่ดินเพียงแห่งเดียว ขุนนางนั้นอาจจะเป็นทั้งข้าและเจ้าในเวลาเดียวกัน
แม้แต่ศักดินาเองก็อาจจะเป็นข้าได้ เช่น พระเจ้าจอห์นแห่งอังกฤษเป็นข้าของพระเจ้าฟิลิปแห่ง
ฝรั่งเศส เพราะพระเจ้าจอห์นมีที่ดินในฝรั่งเศส แต่พระเจ้าจอห์นก็ไม่ได้คิดว่าพระองค์ต่ำต้อยกว่า
พระเจ้าฟิลิปแห่งฝรั่งเศส

ในฐานะที่ศักดินายู่ในตำแหน่งสูงสุดของระบบฟิวคัล บางครั้งการปกครองมีลักษณะ
เป็นแบบศูนย์รวมอำนาจ (centralized government) แต่ถึงแม้ว่าศักดินาในระบบฟิวคัลจะมีอำนาจ
มาก แต่มีอำนาจน้อยกว่าขุนนางของพระองค์บางคน

สงครามในระบบฟิวคัล (Feudal Warfare)

สภาพยุโรปในยุคกลางโดยทั่วไปมีความรุนแรง มีการทำร้ายของข้าที่มีต่อเจ้า (defiant
vassals) และมีการสงครามเกิดขึ้นบ่อย ๆ การทำสงครามถือว่าเป็นสิ่งธรรมดาสำหรับการไต่เต้า

ขึ้นสู่อำนาจ ถ้าทำสงครามชนะก็จะได้รางวัล ที่ดิน ชื่อเสียง และบริวารเพิ่มขึ้น มีการปล้นสะดม หรือจับตัวเจ้าไปเรียกค่าไถ่ มีคำพูดว่า “การตายในสงครามหรือระหว่างการสู้รบเป็นการจบชีวิตอย่างมีเกียรติสำหรับผู้มีวิญญาณของนักรู้ ส่วนการตายบนเตียงเป็นการตายอย่างขี้ขลาด” สงครามในระบบฟิวคัลไม่ได้มีวัตถุประสงค์สำคัญในการทำลายหรือฆ่าฟันศัตรู แต่เป็นการแสดงความสามารถอย่างเข้มแข็งและกล้าหาญที่ต้องการจับศัตรูเพื่อเรียกค่าไถ่

ศาสนากับระบบฟิวคัล

สาเหตุที่ศาสนาต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับระบบฟิวคัล เนื่องจากในศตวรรษที่ 9 และ 10 พวกไวกิงส์และพวกแมกยาร์เข้ามารุกราน ทำให้เจ้าหน้าที่ของวัดต้องเข้ามามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับบุคคลในระบบฟิวคัลเพื่อขอความช่วยเหลือ เช่น จากขุนนางในฝรั่งเศส และกษัตริย์ในเยอรมัน

บิชอปและพระที่รับมอบที่ดินจากเจ้าก็มีฐานะเป็นข้า และต้องมีข้อผูกมัดตามระบบฟิวคัลด้วยเช่นกัน

วัดพยายามมีอิทธิพลเหนือการต่อสู้ของขุนนางในระบบฟิวคัลเพื่อสถานะที่ดีขึ้น ด้วยการพยายามเพิ่มคุณธรรมของคริสเตียน และให้นำมาใช้ในการปฏิบัติที่เรียกว่า ลัทธิวีรคติ (chivalry) วัดพยายามจำกัดเวลาทำสงครามให้น้อยลง ในศตวรรษที่ 11 บิชอปเรียกร้องความสนใจของพวกอัศวินด้วยการจัดให้มี “การประกาศสันติสุขของพระเจ้า” (Peace of God) และ “การประกาศพักรบของพระเจ้า” (Truce of God)

การประกาศสันติสุขของพระเจ้า หมายถึง การคุ้มครองบุคคลหรือกลุ่มบุคคลให้ได้รับสันติสุขของพระเจ้า หรือป้องกันสถานที่ศักดิ์สิทธิ์บางแห่งให้เป็นเขตปลอดการสู้รบ ถ้าผู้ใดขัดขืนก็จะต้องถูกลงโทษทางศาสนาและถูกสาปแช่ง

การประกาศพักรบของพระเจ้าคือการกำหนดให้มีเวลาหยุดพักการต่อสู้ตั้งแต่พระอาทิตย์ตกของวันพุธถึงพระอาทิตย์ขึ้นของวันจันทร์ ป่อยครั้งมีการหยุดพักรบระยะยาวในฤดูกาลถือศีลอดและล้างบาปที่เรียกว่า เลน্থ์ (Lent) และวันอีสเตอร์ (Easter) เป็นต้น

พระในยุคกลาง

กลุ่มคณะพระคริสต์ ได้แก่ บิชอป เจ้าอาวาส พระบาทหลวง ซึ่งเคยเป็นฆราวาสในชนชั้นขุนนางมาก่อน ไม่ได้มาจากชนชั้นชาวไร่ชาวนา คนในชนชั้นขุนนางต้องการเข้ามาบวช

ในศาสนา อาจจะเนื่องมาจากความศรัทธาในศาสนาและความมั่งคั่งร่ำรวยของวัด นอกจากนั้น คนของวัดเองมีส่วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับคนกลุ่มต่าง ๆ ในระบบพิวคัลตามข้อตกลงของระบบ พิวคัล และเกี่ยวข้องกับชนชั้นขุนนางเพราะต้องการขอความช่วยเหลือจากขุนนางในการป้องกัน ทรัพย์สินสมบัติของวัดหรือเพิ่มความมั่งคั่งของวัดด้วย

วัดเป็นที่ดึงดูดใจของบุตรชายคนรอง ๆ ในตระกูลขุนนาง ทั้งนี้เพราะบุตรชายคนโตของ ครอบครัวขุนนางเท่านั้นที่จะได้รับมรดกทรัพย์สิน เช่น สมบัติ ที่ดินและตำแหน่งหน้าที่จากบิดา ส่วนบุตรคนรอง ๆ จะต้องดิ้นรนหาเลี้ยงตัวเอง และการเข้ามาบวชในวัดหรือทำงานวัดก็เป็น วิธีการที่ดีประการหนึ่ง

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2

1. จงกล่าวถึงภาระหน้าที่ของข้าที่มีต่อเจ้า
2. มีกิจกรรมอะไรบ้างที่พระบาทหลวงมีส่วนช่วยยุติการสู้รบในยุคกลาง

3. ระบบแมนเนอร์ (Manorial System)

ความหมายของแมนเนอร์ ตามรากศัพท์ หมายถึง บ้าน หรือคฤหาสน์ หรือปราสาท ซึ่งเป็นที่อยู่ของเจ้า (Lord) บางครั้งจึงเรียกว่า คฤหาสน์แมนเนอร์ (Manor House)

ระบบแมนเนอร์ หมายถึง ระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง (Self-sufficiency) มีการทำการเกษตรเป็นหลักสำคัญ ในแต่ละแมนเนอร์จะมีเนื้อที่อย่างน้อยที่สุดตั้งแต่ 300 เอเคอร์ขึ้นไป จนถึงพัน ๆ เอเคอร์ แมนเนอร์หนึ่งอาจจะมีหมู่บ้านเดียวหรือหลาย ๆ หมู่บ้านก็ได้

ขุนนางเจ้าของแมนเนอร์ เรียกว่า ขุนนางแมนเนอร์ (Lord of the Manor)

สภาพทั่วไปของแมนเนอร์

ในแต่ละแมนเนอร์จะประกอบด้วย

– คฤหาสน์แมนเนอร์ หรือปราสาท ซึ่งเป็นที่อยู่ของขุนนางเจ้าของแมนเนอร์และครอบครัว ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในบริเวณชัยภูมิที่เหมาะสม คฤหาสน์แมนเนอร์แต่ละแห่งจะมีขนาดใหญ่ มาก ประดับประดาด้วยเครื่องตกแต่งที่สวยงามหรูหรา ตัวคฤหาสน์อาจจะสร้างด้วยหินหรือ ทองแดงเพื่อความแข็งแรง เป็นป้อมปราการ มีคูน้ำล้อมรอบคฤหาสน์ มีสะพานชัก (drawbridge)

ใช้สัญจรเดินทางไปมา แต่ในยามสงครามก็จะชักสะพานขึ้น โดยให้ผู้คนในแมนเนอร์เข้ามารวมกันอยู่ในคฤหาสน์ที่มีน้ำล้อมรอบ

– หมู่บ้าน (Village) ประกอบด้วย บ้านเรือนชาวไร่ชาวนา ร้านช่างฝีมือ โรงสีข้าว โรงเหล้าอุ้ง โรงทำขนมปัง โบสถ์วิหาร และอื่น ๆ ตั้งอยู่รอบนอกคฤหาสน์ห่างจากคฤหาสน์

– ที่ดินไร่นาขนาดใหญ่การเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ในที่ดินแต่ละแปลง จะแบ่งออกเป็น ส่วน ๆ มีแนวยาว เรียกว่า สตรีป (stripe) ขุนนางเจ้าของแมนเนอร์จะครอบครองที่ดินอุดมสมบูรณ์ ส่วนที่ดีที่สุดเรียกว่า ดีมีนส์ (demesnes) ส่วนชาวไร่ชาวนาจะได้ที่ดินไม่ค่อยอุดมสมบูรณ์นัก เรียกว่า เทนเนเมนต์ (Tenement)

ลักษณะการเกษตรในแมนเนอร์

– ระบบไร่นา 3 แปลง (Three-Fields System) การแบ่งที่ดินไร่นาแบ่งเป็น 3 แปลง ใช้เพาะปลูกเพียง 2 แปลง อีกแปลงหนึ่งปล่อยทิ้งไว้เพื่อให้ดินฟื้นตัว ครั้นในฤดูถัดมาสลับใช้ที่ดินแปลงว่างเพาะปลูก แล้วปล่อยให้ที่ดินแปลงอื่นว่างแทน ทำสลับกันเช่นนี้ทุกปีเพื่อเป็นการบำรุงดิน

– ระบบไร่นาเปิดโล่ง (Open-Fields System) การเพาะปลูกแบบไร่นาเปิดโล่ง ไม่มีรั้วกั้น อาจจะมีเพียงคันดิน กองดินหรือพุ่มไม้ เรียงรายเป็นแนวเขตเสมือนเป็นรั้ว เมื่อพ้นฤดูกาลเพาะปลูกแล้ว สัตว์เลี้ยงก็ออกมากินหญ้าหาอาหารได้สะดวกและถ่ายมูลไว้บนดิน ซึ่งต่อมากลายเป็นปุ๋ยคอกบำรุงดินให้อุดมสมบูรณ์

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3

1. ให้อาตรูปสภาพชีวิตในแมนเนอร์
2. จงอธิบายการเกษตรในระบบแมนเนอร์ว่ามีอะไรบ้าง

4. ลัทธิวีรคติ (Chivalry)

สิ่งสำคัญและน่าสนใจอย่างหนึ่งของยุคกลาง คือ ลัทธิวีรคติ (concept of chivalry) ซึ่งเป็นแนวทางการประพฤติปฏิบัติของขุนนาง ลัทธิวีรคติเกิดขึ้นในช่วงเวลาเจริญเติบโตสูงสุดของระบบฟิวดัล ในศตวรรษที่ 11 มีการเน้นถึงคุณธรรมของนักรบ ได้แก่ ความกล้าหาญ ความซื่อสัตย์ และความจงรักภักดีต่อเจ้า

คุณธรรมของลัทธิวีรคติได้กล่าวไว้ในมหากาพย์เรื่อง บทเพลงของโรลันด์ (The Song of Roland) ในศตวรรษที่ 11 ได้กล่าวถึงคำพูดของพระเอกที่อยู่ในวงล้อมของศัตรูว่า “ตายเสียดีกว่าได้ชื่อว่าขี้ขลาด” (Better be dead than a coward be called)

ลัทธิวีรคติเกี่ยวข้องกับเรื่องสำคัญ 3 เรื่อง คือ สงคราม ศาสนา และสตรี กล่าวคือ อัศวินจะต้องกล้าหาญในสงคราม ให้การคุ้มครองพิทักษ์ศาสนา และมีความสุขอ่อนโยนให้เกียรติสุภาพสตรี ซึ่งเป็นหลักการทางทฤษฎี แต่ในทางปฏิบัติจริงแตกต่างกันออกไป โดยทั่วไปแล้ว อัศวินจะมีความเชื่อองมงายในสิ่งลึกลับมากกว่ามีศรัทธาอย่างแท้จริงในศาสนา เขาต่อสู้ปล้นสะดมและกระทำผิดทางชู้สาวกับชนชั้นต่ำที่ไม่ใช่คุณหญิงหรือเลดี้ของขุนนาง

ผู้หญิงในยุคกลาง (Medieval Women)

มีทัศนคติหลากหลายต่อผู้หญิงในยุคกลาง เช่น ตามหลักการทางศาสนา พระบาทหลวงกลุ่มหนึ่ง กล่าวว่า อีวา (Eva) เป็นผู้หญิงต้นเหตุที่ทำให้ผู้ชาย คือ อาดัม (Adam) ต้องถูกเนรเทศออกจากสวนอีเดน (Eden Garden) ผู้หญิงไม่เพียงด้อยกว่าผู้ชาย แต่ยังทำให้ผู้ชายเสื่อมเสียด้วย นักการศาสนาในยุคกลางก็จะตำหนิหญิงชนชั้นสูงในเรื่องการแต่งหน้าและแต่งกายมากเกินไป

ตามหลักการของลัทธิวีรคติ มีบุคคลบางกลุ่มยกย่องและให้เกียรติผู้หญิง ซึ่งเป็นผลพลอยได้จากแนวความคิดของความรักแบบโรแมนติก เป็นความคิดหลักของบทร้อยกรองที่ได้รับนิยามมากในศตวรรษที่ 11 ความรักแบบโรแมนติก คือ การทุ่มเทชีวิตจิตใจต่อผู้หญิงอันเป็นที่รัก และยกย่องแมรีผู้บริสุทธิ์ (The Virgin Mary) มีการบูชาผู้หญิง ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากการบูชาความบริสุทธิ์ ความรักแบบโรแมนติกมีส่วนเกี่ยวข้องกับบทกวีของลัทธิวีรคติ เช่น ผู้หญิงของอัศวินอาจจะไม่ใช่ภรรยา ทั้งนี้เนื่องจากการแต่งงานเป็นการจัดเตรียมไว้ คุณหญิง (Lady) จะอยู่ในตำแหน่งที่สูงกว่าผู้ชาย อัศวินจะต้องสุภาพอ่อนโยนและถ่อมตน ดังเช่นข้าที่มีต่อเจ้า

ในความเป็นจริงแล้ว ชีวิตของผู้หญิงชนชั้นสูงถูกวางไว้สุดขีด ทั้งในหลักการของศาสนาและหลักการของลัทธิวีรคติ โดยทั่วไปแล้ว ผู้หญิงจะถูกพิจารณาว่าด้อยกว่าผู้ชาย ผู้หญิงมีทางเลือกน้อยมากที่จะเลือกผู้ชายที่ตนจะแต่งงานด้วย ผู้หญิงที่ร่ำรวยมักจะถูกลักพาตัว แต่อย่างไรก็ตาม คุณหญิงมักจะมีอิทธิพลมากที่สุดภายในปราสาท ช่วยสามีในการบริหารงานและป้องกันปราสาทให้พ้นจากการบุกโจมตี

ส่วนผู้หญิงชาวไร่ชาวนาทั่วไป นอกจากทำงานบ้าน เลี้ยงดูบุตรแล้ว ยังต้องทำงานหนักมากในไร่นาเช่นเดียวกับผู้ชายอื่น ๆ เมื่อสามีไม่อยู่หรือผู้หญิงที่เป็นหม้ายจะดำรงชีวิตอยู่ใน

สังคมยุคกลางได้ด้วยความยากลำบาก

การเตรียมตัวเป็นอัศวิน (Training for Knighthood)

การเตรียมตัวเป็นอัศวินจะเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก เด็กชายเมื่ออายุได้ 7 ปีจะถูกส่งไปบ้านญาติหรือเพื่อน หรือชูเชอเรนของบิดา เด็กชายจะอยู่ในฐานะที่เรียกว่า เพจ (page) เรียนรู้เรื่องศาสนา การมีบุคลิกลักษณะ การล่านกโดยใช้เหยี่ยว (hawking) และการล่าสัตว์ เมื่อเด็กชายอายุได้ 15 ปี หรือ 16 ปี เขาจะเลื่อนอยู่ในฐานะสไควร์ (Squire) เพื่อเตรียมตัวอย่างเข้มงวดสำหรับการศึกษาศิลปะของการสงคราม เขาเรียนรู้วิธีการขี่ม้าศึกและความคล่องแคล่วในการใช้มีดใช้ดาบ โล่ และหอกให้ถูกต้อง เรียนรู้กฎดนตรี โคลงกลอน และเล่นเกมต่าง ๆ นอกจากนี้สไควร์ยังทำหน้าที่คอยรับใช้ขุนนางและคุณหญิงที่โต๊ะอาหารด้วย

การได้ตำแหน่งอัศวิน ถ้าไม่ได้จากความกล้าหาญในสงคราม ก็จะได้จากการไต่เต้าจากการเป็นเพจ เป็นสไควร์ จนถึงอายุ 21 ปีก็จะได้เป็นอัศวิน ในศตวรรษที่ 12 ศาสนาได้เรียกร้องสิทธิในการเข้ามามีส่วนในพิธีการแต่งตั้งสไควร์เป็นอัศวิน ในงานพิธีนั้น ผู้ที่จะได้รับแต่งตั้งเป็นอัศวินจะถูกเข่าต่อหน้าขุนนางและจะพูดว่า “ในนามของพระเจ้า เซนต์ไมเคิลและเซนต์ยอร์ช ข้าพเจ้าขอแต่งตั้งท่านให้เป็นอัศวินด้วยการใช้ดาบและที่ป้า จงกล้าหาญ” พิธีกรรมได้จัดขึ้นเพื่อสร้างความประทับใจให้แก่อัศวินที่ว่าเขาจะต้องกล้าหาญและจงรักภักดีต่อชูเชอเรนและพระเจ้า

ปราสาทในฐานะเป็นบ้านและป้อมปราการ (Castles as Fortresses and Home)

ปราสาทเป็นศูนย์กลางของการดำรงชีวิตขุนนางและครอบครัว ในศตวรรษที่ 9 ปราสาทขุนนางสร้างด้วยไม้ จนกระทั่งศตวรรษที่ 12 และ 13 มีการสร้างปราสาทขนาดใหญ่ด้วยหิน มีป้อมปราการแข็งแรง หอคอยขนาดใหญ่เรียกว่า ดันจัน (The Donjon) รายรอบด้วยห้องเก็บของ ห้องทำงานและโบสถ์ นอกกำแพงปราสาทมีหอคอยขนาดเล็กที่มีป้อมปืน ธนู น้ำมันเดือด และอาวุธอื่น ๆ ไว้ต่อสู้ศัตรูผู้บุกรุก ถัดจากกำแพงปราสาท จะมีคูน้ำรอบปราสาท (moat) เป็นคูน้ำขัดขวางการบุกรุกของศัตรู ทางเข้าปราสาทมีสะพานชัก (The drawbridge) มีตะแกรงเหล็กแข็งแรงแน่นหนา ใช้เลื่อนขึ้นลงในช่องบังคับประตูทางเข้า เรียกว่า พอคัลลิส (portcullis) ซึ่งเป็นเครื่องป้องกันผู้บุกรุกได้เช่นกัน

ชีวิตในปราสาทมีแต่ความสะดวกสบายและหวานชื่น ในสมัยแรกขุนนางจะพักอยู่ที่หอคอยขนาดใหญ่ แต่ต่อมาในศตวรรษที่ 13 มีการสร้างห้องพิเศษสำหรับขุนนาง มีจุดประสงค์สำคัญเพื่อป้องกันภัยจากศัตรูผู้บุกรุก ห้องนั้นจะมีดสลัว ไม่มีหน้าต่างขนาดใหญ่ มีกำแพงหินเป็นผนังโล่ง ๆ มีเตาผิงขนาดใหญ่เพียงอย่างเดียวที่ให้ความอบอุ่น

การบันเทิงใจของขุนนาง (Amusement of the Nobles) โดยทั่วไปแล้วพวกขุนนางนิยมเล่นกีฬาทั้งกลางแจ้งและในร่ม การต่อสู้และเตรียมตัวเพื่อทำสงคราม มีการเล่นกีฬาต่อสู้กันด้วยหอกบนหลังม้า เรียกว่า จูสต์ (joust) และการแข่งขันกีฬาประเภทต่าง ๆ เรียกว่า ทัวร์นาเมนต์ (Tournament)

พวกขุนนางชอบการล่าสัตว์ ตามที่ต่าง ๆ ซึ่งบางครั้งทำให้พืชผลของชาวไร่ชาวนาผู้โชคร้าย เสียหาย ถูกเหยียบทำลาย เพราะการไล่ล่าสัตว์

การล่านกด้วยเหยี่ยวนกเขา เรียกว่า ฟอลคันรี (falconry) เป็นที่นิยมของชนชั้นสูงทั้งชายหญิง ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของวัด

การบันเทิงใจภายในอาคาร ได้แก่ การเล่นทอดลูกเต๋าเพื่อเดินตัวเล่นบนกระดาน เรียกว่า แบ็คแกมมัน (backgammon) การเล่นลูกเต๋า (dice) และการเล่นหมากรุก (chess) บางครั้งในเวลาว่างก็มีการแสดงของตัวตลกที่ใช้คำพูดสองง่าม (the quips of jesters) บางครั้งก็มีนักร้องนักดนตรีที่เดินทาง (a wondering minstrel) มาร้องเพลงและเล่นดนตรีให้แก่ขุนนางที่ปราสาท

กิจกรรมการเรียนรู้ 4

1. ให้นักศึกษาอธิบายว่าลัทธิวีรคติคืออะไร
2. ให้นักศึกษาอธิบายถึงกิจกรรมการบันเทิงของขุนนางมีอะไรบ้าง

5. สาเหตุความเสื่อมของระบบฟิวคัลและระบบแมนเนอร์

ระบบฟิวคัลและระบบแมนเนอร์เริ่มเสื่อมลงเมื่อประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 13 เป็นต้นมา เนื่องจากสาเหตุสำคัญดังนี้ คือ

1. สงครามครูเสด (ค.ศ. 1095—1291) การขยายตัวทางการค้าและการเกิดเมืองใหม่ สงครามครูเสดระหว่างพวกคริสเตียนและพวกมุสลิมเพื่อแย่งชิงดินแดนอันศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา ในเอเชียไมเนอร์มีผลทำให้ชาวยุโรปที่เดินทางไปกรุงคอนสแตนติโนเปิลและดินแดนตะวันออกมีโลกทัศน์และประสบการณ์กว้างไกลมากขึ้น วัตถุประสงค์ไม่ใช่เพื่อทำสงครามศาสนาอย่างเดียว แต่มีผลประโยชน์ทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย การค้าเจริญขึ้น เกิดเมืองใหม่เพิ่มขึ้น สภาพเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนไป ความสัมพันธ์เดิมระหว่างข้ากับเจ้าเปลี่ยนไปเป็นความสัมพันธ์ใหม่ระหว่างลูกจ้างกับนายจ้างหรือผู้เช่าที่ดินกับเจ้าของที่ดิน

2. การเกิดรัฐประชาชาติ (Nation-State) และระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absoluted Monarchy) สงครามยุโรปที่เกิดขึ้นหลายครั้ง ไม่ว่าจะเป็นสงครามในระบบฟิวทัล สงครามร้อยปี หรือสงครามครูเสด มีผลทำให้อำนาจส่วนกลางของกษัตริย์เข้มแข็งขึ้น ประชาชนมีความรู้สึก รักชาติและชาตินิยม กษัตริย์สามารถรวบรวมดินแดนและประชาชนให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เกิดเป็นรัฐประชาชาติ และลดอำนาจขุนนางท้องถิ่น มีผลทำให้กษัตริย์มีอำนาจเด็ดขาดพระองค์เดียว มีลักษณะการปกครองเป็นแบบระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์และรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลาง (centralization) ด้วยเหตุนี้ ระบบฟิวทัลค่อย ๆ เสื่อมเป็นลำดับ

3. ความก้าวหน้าทางด้านวิทยาการ การประดิษฐ์คิดค้นเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัยขึ้น เช่น การประดิษฐ์ปืนและกระสุนดินดำทำให้วิธีการรบเปลี่ยนไป ลัทธิอัศวินและระบบวีรคติจึงหมดความหมายไป

กิจกรรมการเรียนรู้ 5

จงอธิบายถึงสาเหตุความเสื่อมของระบบฟิวทัล

สรุป

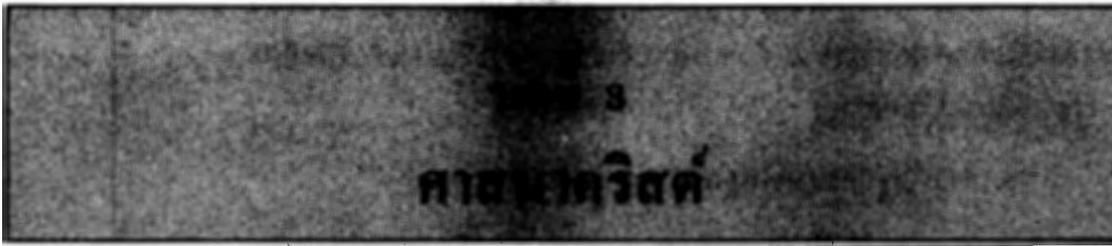
ระบบฟิวทัลและระบบแมนเนอร์ได้อธิบายให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ในสังคมยุโรปยุคกลาง ตั้งแต่กษัตริย์ ขุนนาง อัศวิน วิศวาล ชาวไร่ชาวนา และทาส โดยมีที่ดินเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดบทบาทและภาระในสังคม การปกครองมีลักษณะกระจายอำนาจไปยังท้องถิ่น เศรษฐกิจเป็นแบบเกษตรกรรมที่พึ่งตนเองได้ การค้ามีน้อยมากหรือเกือบจะไม่มีเลย สภาพสังคมมีความทรุดโทรมเพราะการสงครามของขุนนางและการรุกรานของพวกอนารยชน เป็นต้น

1. ระบบฟิวต์ลคืออะไร

1. การเพาะปลูกพืชผลแบบเปิดโล่ง	3. พวกอนารยชนเข้ามารุกรานยุโรป
2. ชุมนางท้องถิ่นมีอำนาจมาก	4. ระบบที่อำนาจส่วนกลางเข้มแข็ง

2. ปัจจัยสำคัญในระบบฟิวต์ลคืออะไร

1. อำนาจ	3. อัศวิน
2. ที่ดิน	4. ภาระหน้าที่

เค้าโครงเรื่อง

1. การก่อตั้งศาสนาคริสต์
2. บทบาทและความสำคัญของศาสนาคริสต์
3. สงครามครูเสด
4. การปฏิรูปศาสนาในยุคกลางตอนปลาย

สาระสำคัญ

1. การก่อตั้งศาสนาคริสต์

ศาสนาคริสต์มีศาสดา คือ พระเยซูคริสต์ มีสาวกคนสำคัญ คือ เซนต์ปอล ผู้สร้างกฎเกณฑ์ทางศาสนาให้สอดคล้องกับคำสอนของพระเยซู ก่อให้เกิดสถาบันศาสนา และวิชาเทววิทยาแพร่หลายเป็นที่นิยมของคนทั่วไป โดยเฉพาะผู้ได้รับความทุกข์ยากทั้งหลาย

ในคริสต์ศตวรรษที่ 11 เกิดศาสนาคริสต์ใหม่ขึ้นที่กรุงคอนสแตนติโนเปิล เรียกว่าศาสนาคริสต์ตะวันออก หรือศาสนากรีกออร์ทอดอกซ์

2. บทบาทและความสำคัญของศาสนาคริสต์

ศาสนาคริสต์มีประมุขสูงสุด อยู่ในตำแหน่งสันตะปาปา ประจำอยู่นครวาติกัน ที่กรุงโรม ประเทศอิตาลี เป็นผู้มีบทบาทสำคัญมากในการดูแลและรักษาสถาบันศาสนาและศาสนิกชน เนื่องจากมีเหตุการณ์ทางศาสนาและการเมืองหลายอย่างที่ทำให้บิชอปแห่งโรม ซึ่งต่อมาคือตำแหน่งสันตะปาปามีความสำคัญเพิ่มมากกว่าบิชอปที่อื่น ๆ

3. สงครามครูเสด

สงครามครูเสดเป็นสงครามระหว่างพวกคริสเตียนที่นับถือศาสนาคริสต์กับพวกมุสลิมที่นับถือศาสนาอิสลาม ทำการสู้รบกันเพื่อแย่งชิงดินแดนศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา คือ ดินแดนเยรูซาเล็มและปาเลสไตน์

4. การปฏิรูปศาสนาในยุคกลางตอนปลาย

ศาสนาคริสต์ในยุคกลางตอนปลายค่อย ๆ เสื่อมลง เนื่องจากการทุจริตคอร์รัปชันในวงการศาสนา การซื้อขายตำแหน่งพระราชาคณะชั้นสูง และความมั่งคั่งร่ำรวยของวัดที่ใช้เงินในทางไม่เหมาะสม ทำให้คนเสื่อมความนิยม จึงเกิดความคิดที่จะปฏิรูปศาสนา มีนักคิดสำคัญคือ จอห์น วิคลิฟ และจอห์น ฮุส เป็นต้น

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สามารถอธิบายประวัติของพระเยซู คำสอนของศาสนาคริสต์ได้
2. สามารถอธิบายถึงความสำคัญของการก่อตั้งศาสนาคริสต์และการแพร่ขยายของศาสนาคริสต์ได้
3. สามารถอธิบายบทบาทและความสำคัญของสถาบันศาสนาและสันตะปาปา ตลอดจนความมั่งคั่งร่ำรวยของวัดได้
4. อธิบายสาเหตุและผลสำคัญของความขัดแย้งทางศาสนาในสงครามครูเสดได้
5. อธิบายสาเหตุและผลสำคัญของสงครามครูเสดได้
6. อธิบายสภาพความเสื่อมของศาสนาคริสต์และสันตะปาปาได้
7. อธิบายถึงการปฏิรูปศาสนาและเปรียบเทียบนักปฏิรูปศาสนาคนสำคัญได้

ศาสนาคริสต์เกิดขึ้นในดินแดนตะวันออกกลาง (Middle East) เมื่อประมาณ 2,000 ปีมาแล้ว ซึ่งในขณะนั้นดินแดนบริเวณนี้อยู่ภายใต้การปกครองของอาณาจักรโรมัน ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้ส่วนใหญ่ คือ พวกยิว (Jews) ข้าหลวงโรมันที่ถูกส่งมาปกครองในขณะนั้นคือ ปอนติอุส ปิเลตัส (Pontius Pilatus) ประจำอยู่ที่เมืองเยรูซาเล็ม มีศาสดาคือพระเยซูคริสต์ (Jesus Christ) มีหลักคำสอนสำคัญ คือ คัมภีร์ไบเบิล (Bible)

1. การก่อตั้งศาสนาคริสต์

ประวัติของพระเยซู

พระเยซูประสูติเมื่อประมาณ 8-4 ปีก่อนคริสตกาล เป็นบุตรของนางมาเรีย (Maria) และโยเซฟ (Joseph) มีถิ่นฐานอยู่ที่เมืองนาซาเรธ เมื่อนางมาเรียมีครรภ์แก่ใกล้คลอด โยเซฟได้พานางไปยังเมืองเบธเลเฮมซึ่งเป็นภูมิลำเนาเดิมเพื่อจดทะเบียนสำมะโนครัวตามคำสั่งของรัฐบาล ต่อมากลับมาอยู่ที่เมืองนาซาเรธ และได้รับการศึกษาตามสมควร เมื่ออยู่ในวัยเยาว์พระเยซูสนใจศึกษาพระคัมภีร์เก่า (The Old Testament) เมื่ออายุได้ประมาณ 30 ปี ได้เริ่มสั่งสอนตามลำพัง และเรียกตนเองว่าเป็นบุตรของพระเจ้า (The Son of God) พวกชาวยิวที่นับถือศาสนาคริสต์พากันเชื่อว่าพระเยซูคือเมสสิอาห์ (Messiah) ที่พระยะโฮวา (Yahovah) ได้โปรดให้ลงมาเพื่อไถ่บาปให้มวลมนุษย์ และสอนหลักธรรมที่แท้จริงเพื่อไปสู่สวรรค์ พระเยซูช่วยผู้ทุกข์ยากและรักษาผู้เจ็บป่วยให้หายจากโรคภัยไข้เจ็บได้อย่างประหลาด เป็นผลทำให้เกิดการรวมกันของกลุ่มคนขึ้นเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ทำให้พวกยิวที่เคร่งครัดในศาสนาเดิมโกรธแค้นว่าพระเยซูจะทำการแยกศาสนา นอกจากนี้ พวกข้าหลวงโรมันที่มาปกครองไม่พอใจ ด้วยเกรงว่าพระเยซูจะชองสมกำลังผู้คนและปฏิรูปสังคม ด้วยเหตุนี้ พระเยซูจึงถูกจับกุมตัวและตรึงบนไม้กางเขนใน ค.ศ. 33 ที่เนินเขาโกลโกธา (Golgotha) นอกเมืองเยรูซาเล็ม เหตุการณ์ครั้งนี้นับว่ามีความสำคัญมากในประวัติศาสตร์ของศาสนาคริสต์ เนื่องจากเมื่อพระเยซูสิ้นชีวิตเพราะถูกตรึงไม้กางเขนนั้น บรรดาศาสนิกษย์พากันท้อแท้และหมดหวัง ต่อมาข้าหลวงไปทั่วว่าพระเยซูทรงกลับฟื้นคืนชีพและปรากฏตัวให้สานุศิษย์ที่จงรักภักดีได้เห็น มีผลทำให้บรรดาสาวกมีกำลังใจ จึงได้จัดตั้งกลุ่มเพื่อสอนศาสนาตามแนวทางของพระคริสต์ มีประชาชนหันมานับถือศาสนาคริสต์เพิ่มมากขึ้น การปราบปรามของพวกโรมันไม่เป็นผล ในเวลาต่อมา ศาสนาคริสต์กลายเป็นศาสนาสำคัญและเจริญรุ่งเรืองไม่น้อยกว่าอาณาจักรโรมันในอดีต

คำสอนของพระเยซู

คำสอนของพระเยซูเป็นเรื่องเกี่ยวกับความประพฤติที่ถูกต้อง ความซื่อสัตย์ ความรัก ความเมตตา และความมีมนุษยธรรม สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นจริยธรรมหรือคุณธรรมที่ศาสนาทั้งหลายจะพึงกำหนดไว้เพื่อสร้างความสุขยิ่งใหญ่ให้ชีวิตมนุษย์ ศาสนิกชนควรจะดำเนินชีวิตตามคำสอนของศาสนา

คำสอนของพระเยซูเป็นทฤษฎีเทวนิยมที่มีความสำคัญยิ่ง คัมภีร์ไบเบิลเป็นหนังสือคำสอนที่สำคัญ พระเยซูทรงกล่าวว่า พระบิดาของพระองค์อยู่ในสวรรค์ และทรงเรียกพระองค์เองว่า "พระบุตร" เป็นผู้ที่พระเจ้าส่งมาเพื่อให้บาปให้แก่มวลมนุษย์ การประพฤติดีของมนุษย์โลกนี้ จะได้รับรางวัลคือความเป็นอมตะในสวรรค์ สำหรับคนที่ประพฤติชั่วจะต้องไปชดใช้กรรมในนรก การสิ้นชีวิตบนไม้กางเขนของพระเยซูเท่ากับเป็นการไถ่บาปทั้งมวลให้แก่มนุษย์เป็นครั้งสุดท้าย เนื่องจากศาสนาเดิมของพวกยิวเชื่อว่า มนุษย์มีบาปดั้งเดิม (The Original Sin) ที่สืบเนื่องมาจากอาดัมและอีวา บรรพบุรุษคู่แรกของมนุษย์ที่ละเมิดคำสั่งของพระเจ้า จึงถูกขับออกจากสวนอีเดน ต้องได้รับผลกรรม ความทุกข์ยาก และปัญหาต่าง ๆ นานาดังที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ แต่อย่างไรก็ตาม พระเจ้ายังคงห่วงใยมนุษย์ จึงประทานผู้แทนของพระองค์ให้ลงมาเกิดทำหน้าที่สั่งสอนมนุษย์ให้เป็นคนดีเพื่อพ้นจากบาปความทุกข์ยากทั้งมวล ผู้แทนของพระเจ้า เรียกว่า ศาสดาพยากรณ์ (Prophet) ส่วนพระเจ้าจะเสด็จกลับมาใหม่ อาจจะเป็นชีวิตหนึ่ง หรือหลายชีวิตของผู้ที่เชื่อฟังในวันพิพากษาครั้งสุดท้าย (The Last Judgement Day) ซึ่งเป็นวันตัดสินคดีความทั้งหลายของมวลมนุษย์อย่างถูกต้องและยุติธรรม

ในสมัยแรก ชาวยิวบางกลุ่มศรัทธาเลื่อมใสและอุทิศตนต่อพระเยซู ชาวยิวมีลักษณะพิเศษบางประการ คือเชื่อว่าชนชาวยิวเป็นกลุ่มที่พระเจ้าเลือกสรร (The Chosen Person) ให้เป็นผู้ปกครองโลกในอนาคต เมื่อดินแดนของพวกยิวคือปาเลสไตน์ตกเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรโรมัน พวกยิวพยายามไม่ให้อิทธิพลและวัฒนธรรมโรมันมามีอำนาจเหนือความรู้สึกนึกคิดของพวกเขา เพราะถือตัวว่าต่อไปพวกยิวจะเป็นผู้ปกครองโลก พวกยิวในขณะนั้นจึงมีความรู้สึกต่อต้านโรมัน โดยอาศัยความรู้สึกรักชาติยิว (Jewish patriotism) เป็นแรงบันดาลใจชักจูงให้ชาวยิวในดินแดนอื่น ๆ นอกเขตปาเลสไตน์ให้มาร่วมกันต่อต้านโรมัน

สิ่งแรกที่พวกยิวแสดงออก คือ การรวมกันทางศาสนา เพราะในขณะนั้นอาณาจักรโรมันอันกว้างใหญ่ไพศาลไม่ได้มีศาสนาประจำอาณาจักร มีแต่การสักการะบูชาซีซาร์ในฐานะประมุขของอาณาจักรเท่านั้น ซึ่งเป็นลักษณะการแสดงออกทางการเมืองมากกว่าศาสนา ฉะนั้น ผู้ปกครองอาณาจักรโรมันจึงยอมอนุญาตให้ชนชาติต่าง ๆ ที่อยู่ใต้อาณาจักรและมีศาสนาของตัวเอง

ประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อของศาสนาตนได้หากไม่ขัดต่อกฎข้อบังคับของอาณาจักร แม้แต่ทหารยิวที่สังกัดในกองทัพโรมันก็ได้รับอนุญาตให้ปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนาได้เป็นพิเศษ พวกยิวจะก่อตั้งองค์การศาสนาและเรียกร้องสิทธิทางศาสนามากขึ้น ๆ พวกโรมันในฐานะผู้ปกครองอาณาจักรไม่ได้สงสัยในขบวนการคริสเตียน พระเยซูในตอนแรกมีลักษณะเป็นผู้สอนเรื่องต่าง ๆ ขอบท่องเที่ยวไปเมืองต่าง ๆ และไม่มีลักษณะเป็นนักการเมืองแต่อย่างใด มีคำสอนของพระเยซู ที่เกี่ยวกับการเมืองน้อยมาก ที่กล่าวพาดพิงถึงได้แก่ “จงมอบแก่ซีซาร์ในสิ่งซึ่งเป็นของซีซาร์” พระเยซูไม่เคยยุยงให้มีการทำร้ายกัน มีแต่ให้รักกัน สามัคคีกัน พระเยซูประกาศว่า “ฉันมาเพื่อทำงานให้สำเร็จตามที่ได้รับมอบหมาย มิใช่มาเพื่อทำลายสิ่งใด”

ในบรรดาผู้เลื่อมใสพระเยซู มีสาวกสำคัญ คือ เซนต์ปอล (St. Paul) เดิมชื่อว่า ซอลแห่งทาร์ซัส (Saul of Tarsus) เชื้อสายยิวชาวเมืองทาร์ซัส ไม่ใช่ชาวปาเลสไตน์ ซอลเลื่อมใสลัทธิสโตอิก มีความเชื่อในเหตุผล ต่อมาจึงเปลี่ยนมานับถือศาสนาคริสต์และพยายามเผยแพร่ไปในเอเชียตะวันตกกลาง ได้รับชื่อใหม่ว่า นักบุญปอล คำสอนของเซนต์ปอลจะกล่าวถึงพระเยซูว่าทรงเป็นพระมหาไถ่ เป็นพระบุตรที่เกิดมาเพื่อไถ่บาปให้มวลมนุษย์ และมนุษย์จะปลอดภัยก็ด้วยการยึดมั่นในคุณธรรมของพระเจ้า

เซนต์ปอลเป็นผู้ที่เปลี่ยนประวัติศาสตร์ของศาสนาคริสต์จากระบบศาสนาที่แพร่หลายเฉพาะท้องถิ่นมาเป็นระบบศาสนาที่แพร่หลายไปต่างดินต่างเมือง มีผู้รู้จักและศรัทธาศาสนาคริสต์เพิ่มขึ้น นอกจากนั้น เซนต์ปอลยังได้สร้างกฎเกณฑ์ทางศาสนาต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับคำสอนของพระเยซู จึงนับว่าเซนต์ปอลเป็นคนแรกที่ทำให้เกิดวิชาเทววิทยา (Theology) และทำให้ผู้เลื่อมใสมีโอกาสศึกษาค้นคว้าเรื่องของศาสนาคริสต์และพระเจ้าได้มากขึ้นกว่าเดิม ซึ่งศาสนาอื่น ๆ ไม่อาจทำได้ นอกจากนี้ เซนต์ปอลได้จัดองค์การศาสนาคริสต์ให้มั่นคงด้วยการสร้างระบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพ และรวมกลุ่มคริสเตียนต่าง ๆ ที่มีผลประโยชน์ขัดกัน ให้มีความร่วมมือกันและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังนั้น อาจจะสามารถกล่าวได้ว่าพระเยซูและเซนต์ปอลได้ร่วมกันตั้งศาสนาคริสต์โดยพระเยซูเป็นศาสดาและเป็นผู้ให้หลักเกณฑ์คำสอนทั่วไป ส่วนเซนต์ปอลเป็นผู้วางหลักปฏิบัติและเผยแพร่คำสอนให้กว้างไกล

ศาสนาคริสต์ได้แพร่หลายและมีผู้เลื่อมใสมากขึ้น ส่วนใหญ่เป็นคนชั้นต่ำที่ไร้อภิสิทธิ์ในสังคมและผู้ทุกข์ยากทั้งหลาย ทั้งนี้เพราะหลักเกณฑ์ คำสอนของศาสนาคริสต์เข้าใจง่ายและไม่มีพิธีรีตองมากมายเหมือนศาสนาอื่น ๆ ศาสนาคริสต์พยายามย้ำหลักเรื่องความเป็นพี่น้องกันในระหว่างมวลมนุษย์ (Brotherhood of mankind) ซึ่งเท่ากับว่าเป็นการเผยแพร่ความคิดที่ไม่ได้มีการเอารัดเอาเปรียบหรือกดขี่ข่มเหงกันในระหว่างผู้มีอำนาจกับผู้ไร้อำนาจ ระหว่างผู้เจริญ

กับผู้ป่าเถื่อน นอกเหนือจากนี้หากพิจารณาคำสอนของศาสนาคริสต์ที่มีอิทธิพลต่อการเมือง การปกครองปัจจุบันว่ามีอยู่มาก โดยเฉพาะเรื่องเสรีภาพและความเสมอภาค เพราะถือว่าทุกคน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายใต้การนับถือพระเยซูคริสต์ พระเจ้าเป็นผู้สร้างมนุษย์ทุกคน ในโลกให้มีความเท่าเทียมกัน มนุษย์มีบาป พระเจ้าจึงได้ส่งพระบุตรคือพระเยซูมาเป็นผู้ไถ่บาป เพื่อช่วยเหลือมวลมนุษย์ ด้วยการเสียสละอุทิศชีวิต

ด้วยหลักการและคำสอนของศาสนาคริสต์ดังกล่าว ทำให้มีผู้เลื่อมใสมากขึ้น บางครั้ง มีคนชุมนุมกันเป็นจำนวนมาก ทำให้พวกโรมันเริ่มสงสัยในพฤติกรรมของพวกคริสเตียน ต่อมา ยิ่งปรากฏชัดว่ามีทัศนคติแตกต่างกันยากที่จะบรรจบกันได้ กล่าวคือ พวกโรมันเชื่อว่าหน้าที่ เบื้องต้นของมนุษย์คือหน้าที่ปฏิบัติต่อรัฐ ต่อมาจึงเป็นหน้าที่ต่อพระเจ้า และหน้าที่ต่อเพื่อนมนุษย์ การเคารพสักการะต่อซีซาร์จึงถือว่าเป็นอหิปปิโดยสูงสุด ย่อมเหนือกว่าหลักการของศาสนาใด ๆ ในทางตรงกันข้าม พวกคริสเตียนเชื่อว่าหน้าที่เบื้องต้นของมนุษย์ คือ หน้าที่ต่อพระเจ้า พระเจ้า เป็นเรื่องของจิตใจ ส่วนรัฐนั้นเป็นเรื่องของร่างกาย ดังนั้น รัฐจึงรองลงมาจากพระเจ้า ยิ่งไปกว่านั้น พวกคริสเตียนถือว่า ถ้าหากบุคคลใดสักการะซีซาร์เท่ากับเป็นการปฏิเสธพระเจ้าไปด้วย ด้วยทัศนคติเช่นนี้ของพวกคริสเตียน ทำให้พวกโรมันเห็นว่าเป็นการกบฏต่อซีซาร์และต่ออาณาจักรโรมัน รวมทั้งต่อชาวโรมันด้วย ดังนั้นพวกโรมันจึงปราบพวกคริสเตียนเช่นเดียวกับปราบ กบฏของรัฐ แต่ยิ่งปราบพวกคริสเตียนก็ยิ่งขยายตัวไปทั่วสารทิศมากขึ้น การปราบและการ ฆ่าพวกคริสเตียนโดยพวกโรมันในเวลานั้น เรียกว่า การประหัตประหาร (persecution) เป็นเวลา นานถึง 3 ศตวรรษ ซึ่งล้วนแต่เป็นเรื่องการเมืองทั้งสิ้น แต่ก็เช่นเดียวกัน การเมืองนี้เองที่ทำให้ ศาสนาคริสต์แพร่หลายและขึ้นมาสู่จุดสูงสุดในอาณาจักรโรมันและในอารยธรรมโลกตะวันตก

การเมืองโรมันในขณะนั้นมีการต่อสู้แย่งชิงอำนาจกันโดยการหาเสียงจากประชาชน และวิธีอื่น ๆ ในตอนนี้ศาสนาคริสต์เริ่มมีสมาชิกมากขึ้น โบสถ์คริสต์เป็นหน่วยงานสังคมที่สำคัญ และมีทรัพย์สินสมบัติเป็นของตนเอง การจัดการบริหารมีความสมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น กล่าวได้ว่า ศาสนาคริสต์มีอิทธิพลมากขึ้นเป็นลำดับจากสภาพการณ์ต่าง ๆ ทำให้ศาสนาคริสต์ไม่อาจจะ หลีกเลี่ยงการเมืองได้ ในที่สุดศาสนาคริสต์ริเริ่มจากองค์การศาสนาโดยแท้ก็ค่อย ๆ กลายเป็น องค์การกึ่งศาสนาทางการเมือง

การแพร่ขยายของศาสนาคริสต์

ในปลายศตวรรษที่ 3 มีชาวคริสเตียนประมาณ 1 ใน 3 ของพลเมืองทั้งหมดในอาณาจักร โรมัน นโยบายการปราบปรามพวกคริสเตียนของรัฐบาลโรมันอ่อนลง การใช้กำลังปราบปราม นาน ๆ จึงจะมีสักครั้งและเมื่อมีความจำเป็น เช่น กรณีพวกคริสเตียนทำทนายอำนาจของผู้ปกครอง

โดยตรง โดยทั่วไปแล้ว พวกโรมันได้ปล่อยให้พวกคริสเตียนอยู่อย่างเสรีมากขึ้นกว่าเดิม จนกระทั่งพวกโรมันเริ่มยอมรับฐานะของศาสนาคริสต์ว่าเท่าเทียมกับศาสนาอื่น ๆ

ต่อมาเมื่อเหตุการณ์หลายประการที่สนับสนุนส่งเสริมให้ศาสนาคริสต์มีความมั่นคงและแพร่หลายกว้างขวางยิ่งขึ้น

ใน ค.ศ. 313 จักรพรรดิคอนสแตนติน (Constantine, ค.ศ. 306–337) ประกาศกฤษฎีกาแห่งเมืองมิลาน (Edict of Milan, ค.ศ. 313) ให้เสรีภาพในการนับถือศาสนาคริสต์แก่ประชาชนทั่วไป และออกกฎหมายห้ามขู่บังคับปราบปรามพวกคริสเตียนอีกต่อไป

ใน ค.ศ. 380 จักรพรรดิธีโอดอซิอุส (Theodosius, ค.ศ. 379–395) ได้ประกาศให้ศาสนาคริสต์เป็นศาสนาประจำชาติโรมัน หลังจากนั้นศาสนาคริสต์ได้มีบทบาทในทางการเมืองโรมันอย่างแท้จริง กลายเป็นองค์การศาสนาที่มีบทบาทสำคัญมากที่สุดในประวัติศาสตร์

ในศตวรรษที่ 4 อาณาจักรโรมันถูกแบ่งออกเป็น 2 ภาค คือ ภาคตะวันตกมีศูนย์กลางอยู่ที่กรุงโรม ส่วนภาคตะวันออกมีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองคอนสแตนติโนเปิล (Constantinople)

ในศตวรรษที่ 11 ศาสนาคริสต์ได้ถูกแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

– ในภาคตะวันตก ศาสนาคริสต์เรียกว่าศาสนาโรมันคาทอลิก (Roman Catholic Church) มีประมุขสูงสุด คือ สันตะปาปา (Pope) มีศูนย์กลางอยู่ที่กรุงโรม ใช้ภาษาละติน และเจริญแพร่หลายในยุโรปตะวันตกและอิตาลี

– ในภาคตะวันออก ศาสนาคริสต์ได้กลายเป็นศาสนากรีกออร์ทอดอกซ์ (Greek Orthodox Church) มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองคอนสแตนติโนเปิล มีประมุขสูงสุดคือ แพทริอาร์ค (Patriarch) ใช้ภาษกรีก และเจริญแพร่หลายในยุโรปตะวันออกและรัสเซีย

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1

1. ให้ค้นคว้าทำรายงานเรื่องประวัติและการดำเนินชีวิตของพระเยซูและสาวกคนสำคัญ พร้อมทั้งมีภาพประกอบ

2. ให้อ่านแผนที่โลกและกำหนดดินแดนที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์

2. บทบาทและความสำคัญของศาสนาคริสต์

ในศตวรรษที่ 5 เมื่ออาณาจักรโรมันตะวันตกเสื่อมสลายเพราะการรุกรานของพวกอนารยชน สภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองการปกครองยุ่งเหยิง ปราศจากความสงบและไม่ปลอดภัย ประชาชนขาดที่พึ่งและหมดหวัง มีผลทำให้สถาบันศาสนาและสันตะปาปาที่โรมมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้น ในการช่วยเหลือประชาชนทุก ๆ ด้าน

ตำแหน่งสันตะปาปาในอดีต คือ บิชอปแห่งโรมซึ่งเป็นบิชอปที่มีความสำคัญมากที่สุด บิชอปคนแรกของกรุงโรม คือ เซนต์ปีเตอร์ (St. Peter) ซึ่งเป็นสาวกของพระเยซู มีเรื่องเล่าว่าพระเยซูเคยตรัสกับเซนต์ปีเตอร์ว่า “เราคือศิลา และบนศิลานี้เราจะตั้งศาสนจักร” (มัทธิว 16-27) จึงมีการสร้างมหาวิหารเซนต์ปีเตอร์ (St. Peter's Cathedral) ที่นครวาติกัน ดังนั้นจึงถือว่าศาสนจักรที่โรมต้องยิ่งใหญ่กว่าที่อื่น ๆ บิชอปที่โรมได้ส่งคณะมิชชันนารีไปเผยแผ่ศาสนาในดินแดนต่าง ๆ มีผลให้ชื่อเสียงของบิชอปที่โรมเด่นชัดกว่าที่อื่น ๆ และอีกเหตุผลหนึ่งก็คือกรุงโรมเคยเป็นศูนย์กลางการปกครองของจักรวรรดิโรมันอันยิ่งใหญ่ในอดีตที่มีชื่อเสียงมากมาก่อน ดังนั้น บิชอปแห่งโรมจึงมีบทบาทสำคัญ และกรุงโรมควรจะเป็นศูนย์กลางทางศาสนาด้วย ในบางครั้งเมื่อขาดผู้ปกครองเมือง บิชอปแห่งโรมมักจะถูกเชิญไปปกครองเมืองนั้น ๆ แทนชั่วคราว จนกว่าจะมีการพิจารณาแต่งตั้งผู้ปกครองใหม่ กษัตริย์แฟรงค์ เช่น กษัตริย์โคลวิส กษัตริย์เปแปง และกษัตริย์ชาร์ลสเลอมาญ ก็ให้ความสำคัญและเป็นไมตรีกับประมุขทางศาสนาที่โรม นอกจากนี้มีเสมียนชาวแฟรงค์ชื่อ ไอซิดอร์ เมอร์เคเตอร์ (Isidor Mercator, ค.ศ. 845-853) ได้จัดทำเอกสารไอซิดอร์ (Isidor Collection) ซึ่งเป็นประมวลกฎหมายทางศาสนา และมีการปลอมแปลงเอกสารต่าง ๆ ที่กำหนดให้บิชอปแห่งโรมมีอำนาจสูงกว่าบิชอปที่อื่น ด้วยฐานะอำนาจหน้าที่และเหตุการณ์ต่าง ๆ มีผลทำให้บิชอปแห่งโรมมีอำนาจสูงสุดเหนือบิชอปแห่งอื่น ๆ ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นตำแหน่งประมุขของศาสนาคริสต์ คือ ตำแหน่งสันตะปาปา (Pope) ซึ่งมีฐานะไม่แตกต่างจากประมุขของอาณาจักร คือ ได้รับเลือกจากกลุ่มพระราชาคณะ (College of Cardinals) เมื่อบุคคลใดได้รับแต่งตั้งให้เป็นสันตะปาปาก็จะมาประจำที่กรุงโรม ปกครองศาสนจักรด้วยอำนาจเด็ดขาด พำนักอยู่ที่มหาวิหารเซนต์ปีเตอร์ในนครวาติกัน กรุงโรม ประเทศอิตาลี

ความสำคัญและความมั่งคั่งของวัด

ในยุคกลางตอนต้นและตอนกลาง วัดเป็นศูนย์กลางสำคัญทางด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ศิลปะ วรรณคดี ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อและความนึกคิดของประชาชน ศาสนาคริสต์ในยุคกลางมีอิทธิพลครอบงำวิถีชีวิตของประชาชนทุกด้าน ยุคกลางจึงได้ชื่อว่าเป็นยุคแห่งศรัทธา (Age of Faith) ประชาชนมีความเชื่อในคำสอนของพระ-

บาทหลวงอย่างไม่มีข้อสงสัยหรือโต้แย้งใด ๆ หากมีผู้ใดคัดค้านหรือแสดงความคิดก้าวหน้าเกินยุคสมัยก็จะถูกลงโทษอย่างรุนแรงด้วยวิธีการขับพาศนนิยกรรม (ex-communication) คือ การขับบุคคลสำคัญออกจากศาสนา เช่น กษัตริย์ หรือนักคิดคนสำคัญ ด้วยการไม่ให้มีการประกอบพิธีกรรมใด ๆ ทางศาสนาซึ่งจะทำให้บุคคลนั้น ๆ เป็นที่รังเกียจของศาสนิกชนและถูกตัดขาดจากสังคม ถ้าเป็นกษัตริย์ก็อาจจะถูกประชาชนก่อการจลาจลจู่โจมหรือก่อการกบฏได้ เช่น พระเจ้าจอห์นแห่งอังกฤษ นอกจากนี้ก็ยังมีวิธีการลงโทษอีกอย่างหนึ่งเรียกว่า อินเทอดิค (Interdict) คือการขับกลุ่มบุคคลหรือประเทศออกจากศาสนา ด้วยการประกาศว่า ประเทศหรือเขตที่มีกลุ่มบุคคลละเมิดศาสนาเป็นเขตต้องห้าม และถูกลงโทษไม่ให้ประเทศอื่น ๆ ติดต่อกับเมืองด้วย ซึ่งอาจจะถูกประเทศใดประเทศหนึ่งโจมตีหรือทำสงครามเป็นการลงโทษอีกทางหนึ่ง วิธีการลงโทษต่าง ๆ เหล่านี้เป็นที่หวาดกลัวกันมากในยุคกลาง

วัดมีความมั่งคั่งและมีรายได้หลายทาง เช่น เงินบำรุงศาสนา รายได้และภาษีจากที่ดิน ค่าธรรมเนียมศาล รายได้จากการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ทางศาสนา และเงินบริจาคอื่น ๆ ซึ่งทำให้วัดมีทั้งที่ดินและทรัพย์สินเงินทองมากมายมหาศาล วัดเป็นแหล่งให้บริการแก่ประชาชน ตั้งแต่เกิดจนตาย ในเรื่องของประกอบพิธีกรรมทางศาสนา วัดเป็นแหล่งพบปะสังสรรค์ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

พระบาทหลวงส่วนใหญ่มีความรู้ความสามารถอ่านออกเขียนได้ จึงทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่กษัตริย์และขุนนาง โดยทั่วไปแล้ว สถาบันศาสนายุคกลางมีความมั่นคงกว่าสถาบันกษัตริย์ จึงกล่าวได้ว่าสันตะปาปาในยุคกลางมีอำนาจเหนือกว่ากษัตริย์ มียกเว้นบางสมัยที่กษัตริย์เข้มแข็ง เช่น สมัยพระเจ้าชาร์ลเลอมาญของอาณาจักรแฟรงค์ พระประจำวัดในหมู่บ้านมีอิทธิพลและบทบาทมากต่อการอบรมสั่งสอนและหลอมหล่ออุปนิสัยทัศนคติของคนในยุคกลาง ซึ่งมักจะคิดและทำสิ่งต่าง ๆ ในกรอบของศาสนาตามคำสั่งสอนของพระอย่างเคร่งครัด พระสอนให้ประชาชนพอใจในสภาพความเป็นอยู่ของตน โดยชี้แจงว่า เป็นพระประสงค์ของพระเจ้าที่กำหนดไว้แล้ว (Predestination) ไม่ว่าจะเป็นคนจนหรือคนรวย คนฉลาดหรือคนโง่ คนมีอำนาจหรือข้าทาสบริวาร ทุกคนล้วนแต่มีความเสมอภาคกันในสายตาของพระเจ้า ถ้าทำความดีก็จะเข้าถึงพระเจ้าได้ทุกคน

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2

1. ให้ทำรายงานเกี่ยวกับมหาวิหารเซนต์ปีเตอร์
2. วัดมีรายได้ทางไหนบ้าง

3. สงครามครูเสด (The Crusade War, ค.ศ. 1096—1270)

สงครามครูเสดเป็นสงครามศาสนาระหว่างพวกคริสเตียนกับพวกมุสลิม เพื่อแย่งชิงดินแดนศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา คือ เยรูซาเล็ม (Jerusalem) และปาเลสไตน์ (Palestine)

บุคคลสำคัญที่กระตุ้นให้เกิดขบวนการสงครามครูเสด คือ จักรพรรดิอเล็กซิอุส คอมมินุส (Alexius Comnenus) แห่งจักรวรรดิไบแซนทีน ได้ส่งสาส์นมายังสันตะปาปาเออร์บันที่ 2 (Pope Urban II, ค.ศ. 1088—1099) แจ้งว่า อาณาจักรไบแซนทีนและศาสนาคริสต์ในตะวันออกถูกรุกรานจากพวกเซลจุก เทอร์ก (Seljuk Turks) ที่นับถือศาสนาอิสลาม ขอให้ส่งทหารไปช่วยปราบปรามสันตะปาปาเออร์บันที่ 2 มีความประสงค์ที่จะรวมศาสนาคริสต์ภาคตะวันตกและภาคตะวันออกเข้าด้วยกันอยู่แล้ว โดยให้ขึ้นตรงต่อสันตะปาปาที่โรม ดังนั้น ใน ค.ศ. 1095 สันตะปาปาเออร์บันที่ 2 ได้เรียกประชุมผู้แทนทางศาสนาคริสต์จากประเทศต่าง ๆ ได้แก่ อังกฤษ ฝรั่งเศส อิตาลี และเยอรมัน ให้มาประชุมที่เมืองแคลมงต์ (Council of Clermont) เพื่อร่วมตกลงกันไปทำสงครามเพื่อศาสนา นับว่าเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่ชาวยุโรปมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันที่จะเดินทางไปสู้รบเพื่อศาสนา ผู้ไปรบจะมีเครื่องหมายกางเขนติดไว้ที่ไหล่เพื่อแสดงว่าเป็นทหารของพระไครสต์ จึงเกิดคำว่า ครูเสด (Crusade) มาจากคำว่า Croix ในภาษาฝรั่งเศส แปลว่าไม้กางเขน (Cross) ดังนั้น พวกคริสเตียนที่ไปสงครามครั้งนี้จึงถูกเรียกว่า พวกครูเสด (Crusader)

ในสมัยสงครามครูเสด นับได้ว่าศาสนาคริสต์และสันตะปาปามีบทบาทและอิทธิพลสูงมาก เพราะสามารถชักชวนสร้าง ความเชื่อมั่นและศรัทธาให้ชาวคริสเตียนทุกระดับตั้งแต่จักรพรรดิ กษัตริย์ เจ้านาย ขุนนาง อัศวิน พ่อค้า ชาวไร่ชาวนา ประชาชนทั่วไป และชนชั้นต่ำ ตลอดจนพวกทาสให้ร่วมไปในสงครามครูเสด ซึ่งมีสงครามเกิดขึ้นหลายครั้งในระยะเวลา 200 ปี ตั้งแต่คริสต์วรรษที่ 11—13

สาเหตุของสงครามมีทั้งด้านศาสนา การเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมที่กลุ่มคนไปสงครามนั้นต้องการยกฐานะ หวังผลประโยชน์ทางการค้า ตลอดจนยกฐานะบรรดาศักดิ์เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ทางด้านความเชื่อ พวกที่ไปสงครามถือว่าเป็นจุดประสงค์ของพระเจ้าที่ให้ทำสงครามเพื่อศาสนา

ผลของสงครามครูเสดมีความสำคัญมากกว่าสาเหตุ เพราะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในยุโรป และมีคำขวัญว่า “เป็นการดีแม้ว่าจะเป็นการเรียนรู้จากศัตรู”

ผลสำคัญของสงครามครูเสด

– ทางด้านศาสนา พวกครูเสดไม่สามารถแย่งชิงดินแดนศักดิ์สิทธิ์ได้เนื่องจากพวกคริสเตียนชาวตะวันตกเตรียมวินัยและจุดมุ่งหมายที่ไม่ชัดเจนในการทำสงคราม ส่วนใหญ่พวกครูเสดจะแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวทางด้านเศรษฐกิจ โดยเอาเรื่องศาสนาเป็นข้ออ้าง ทำให้ประชาชนเสื่อมศรัทธาศาสนา สงครามอันยาวนานทำให้ทรัพย์สินและผู้คนต้องสูญเสียอย่างมาก ทำให้ชาวยุโรปเริ่มตั้งข้อสงสัยและพยายามหาเหตุผลจากศาสนามากขึ้น แทนที่จะเชื่ออย่างงมงายเหมือนเช่นอดีต ชาวยุโรปหันมาสนใจหาความสุขบนโลกนี้มากกว่าเชื่อในสวรรค์หรือโลกหน้า

– ทางด้านการเมืองการปกครอง ทำให้ระบบฟิวดัลเสื่อมลง เพราะพวกขุนนางล้มตายในสงครามจำนวนมาก ในขณะที่เดียวกันก็เกิดชนชั้นกลางและชนชั้นพ่อค้าที่สนับสนุนอำนาจกษัตริย์ในส่วนกลางมากกว่าอำนาจขุนนางท้องถิ่น

– ทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้ระบบแมนเนอร์เสื่อมลงพร้อมกับระบบฟิวดัล ชาดคนทำงานในไร่นา และเกิดระบบเศรษฐกิจแบบใหม่ที่ทำให้เกิดการค้าและเมืองใหม่ ๆ มีระบบการเงินและการธนาคารเกิดขึ้น

– ทางด้านสังคม มีการเปลี่ยนแปลงและเลื่อนฐานะของคนในสังคมมากขึ้น เช่น พวกทาสและทาสติดที่ดินเมื่อรอดชีวิตจากสงครามกลับมาก็จะมีโอกาสได้เป็นอิสระ สนใจประกอบอาชีพค้าขายแทนการทำงานในไร่นา พ่อค้าอิตาลีมีความมั่งคั่งร่ำรวยมากขึ้น มีฐานะและชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าเดิมมาก มีเวลาว่างและมีความสนใจที่จะค้นคว้าหาความรู้และส่งเสริมศิลปวิทยาการด้านต่าง ๆ เพื่อปรับปรุงชีวิตให้ดีขึ้นสะดวกสบายมากขึ้น

– ทางด้านวิทยาการ ความรู้ทางด้านวิทยาการต่าง ๆ ได้มีการนำมาถ่ายทอดและเผยแพร่มากขึ้นระหว่างโลกตะวันตกกับโลกตะวันออก มีการพัฒนาความรู้ทางด้านภูมิศาสตร์ การเดินเรือ แผนที่ เข็มทิศ เส้นรุ้งและเส้นแวง เป็นต้น

ความเสื่อมของศาสนาคริสต์และสันตะปาปา

ในยุคกลาง ศาสนาคริสต์และสันตะปาปามีบทบาทและอำนาจมากเป็นที่เกรงขามของกษัตริย์ประเทศต่าง ๆ ในยุโรป มีการขัดแย้งเกิดขึ้นหลายครั้งและหลายสมัยระหว่างกษัตริย์และสันตะปาปา ก่อให้เกิดความยุ่งยากเป็นเวลานาน อำนาจของสันตะปาปามีสูงสุดในระหว่างศตวรรษที่ 11–13 ซึ่งเป็นช่วงของสงครามครูเสดที่ค่อย ๆ เสื่อมลงเป็นลำดับ ในขณะที่เดียวกันอำนาจของกษัตริย์ในแต่ละประเทศเพิ่มขึ้นโดยได้รับการสนับสนุนจากชนชั้นกลาง

นอกจากนี้ มีเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้สถาบันศาสนาและสันตะปาปาเสื่อมลง ได้แก่

การคุมขังแห่งบาบิโลน (Babylonian Captivity หรือ Arvignon Captivity, ค.ศ. 1305—1379)
หมายถึง การที่สันตะปาปาคลิเมนต์ที่ 5 (Pope Clement V) ซึ่งเป็นชาวฝรั่งเศส ไม่สนใจไปประทับที่สำนักวาติกันในกรุงโรมตามธรรมเนียมปฏิบัติเพราะกรุงโรมมีความไม่สงบ แต่กลับไปประทับที่เมืองอาวิญญองซึ่งเป็นรัฐสันตะปาปาอยู่ทางตอนใต้ของฝรั่งเศส ทำให้สันตะปาปาคลิเมนต์ที่ 5 ต้องตกอยู่ใต้อำนาจของกษัตริย์ฝรั่งเศส คือ พระเจ้าฟิลิปที่ 4 (King Phillip IV) สันตะปาปาองค์ต่อ ๆ มาที่ได้รับเลือกล้วนเป็นชาวฝรั่งเศส ประทับอยู่ที่อาวิญญองเป็นเวลานานถึง 70 ปี ตั้งแต่ ค.ศ. 1305—1379 ซึ่งทำให้สันตะปาปาต้องตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกษัตริย์ฝรั่งเศส มีผลทำให้ประเทศอื่น ๆ ไม่พอใจและไม่ให้ความร่วมมือกับคำสั่งของสันตะปาปา จึงทำให้รายได้ของวัดลดลง นอกจากนี้ยังมีการทุจริตคอร์รัปชันเกิดขึ้นทั่วไป นับว่าเป็นความเสื่อมอย่างร้ายแรงในวงการศาสนาคริสต์และสันตะปาปา

ความแตกแยกครั้งยิ่งใหญ่ (The Great Schism, ค.ศ. 1378—1417)

เกิดขึ้นเมื่อมีสันตะปาปาในเวลาเดียวกันถึง 2 พระองค์ คือ สันตะปาปาเออร์บันที่ 6 (Pope Urban VI, ค.ศ. 1378—1379) เป็นชาวอิตาลี ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งสันตะปาปาที่โรม ค.ศ. 1378 และสันตะปาปาคลิเมนต์ที่ 7 (Pope Clement VII, ค.ศ. 1378—1394) เป็นชาวฝรั่งเศส ประทับที่เมืองอาวิญญอง เหตุการณ์ครั้งนี้แสดงถึงความแตกแยกในวงการศาสนาอย่างชัดเจน ประเทศต่าง ๆ ในยุโรปแบ่งกันยอมรับสันตะปาปาในแต่ละแห่ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ทางการเมืองและเศรษฐกิจของแต่ละประเทศเป็นสำคัญ

การแตกแยกครั้งใหญ่นี้สร้างความเสื่อมเสียอย่างมากให้แก่สถาบันศาสนาและสันตะปาปา ซึ่งได้มีความพยายามหลายครั้งที่จะยุติความแตกแยกเช่นนี้ ในที่สุด ค.ศ. 1417 มีการประชุมที่เมืองคอนสแตนซ์ (Council of Constance) ยุติปัญหาเรื่องนี้ ได้มีการเลือกสันตะปาปาองค์ใหม่ ได้แก่ สันตะปาปามาร์ตินที่ 5 (Pope Martin V) ได้มาประทับที่กรุงวาติกัน นับว่าเป็นการสิ้นสุดการแตกแยกครั้งใหญ่ที่กินเวลานานถึง 40 ปี

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3

1. ให้นักเรียนค้นหาคำตอบคำขวัญที่ว่า “เป็นการดีแม้ว่าจะเป็นการเรียนรู้จากศัตรู” เกิดจากเหตุการณ์อะไร
2. ให้นักศึกษาวาดแผนที่ของเส้นทางไปสงครามครูเสดของพวกคริสเตียน

4. การปฏิรูปศาสนาในยุคกลางตอนปลาย

การปฏิรูปศาสนาได้เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวเรื่อยมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 5 เพราะในตอนปลายสมัยอาณาจักรโรมันประชาชนละเลยศาสนากันมาก ศีลธรรมเสื่อม เมื่อมีการรุกรานจากพวกอนารยชนทำให้สันตะปาปาต้องหันไปสนใจการเมืองการปกครองในอาณาจักร ทำให้ไม่ได้เอาใจใส่ศาสนาเท่าที่ควร นอกจากนี้ สถาปนาศาสนา วัดและพระ มีความมั่งคั่งร่ำรวยมาก มีความเป็นอยู่หรูหราฟุ่มเฟือย มีการทุจริตคอร์รัปชัน มีการซื้อขายตำแหน่งพระราชาคณะ การขายใบอนุญาตไถ่บาป และอื่น ๆ ทำให้ศาสนาเสื่อม คนเบื่อหน่ายคล้ายศรัทธาศาสนาอย่างมาก

นักปฏิรูปศาสนาคนสำคัญในศตวรรษที่ 14

— จอห์น วิคลิฟ (John Wycliffe, ค.ศ. 1320–1384) เป็นอาจารย์สอนศาสนาที่มหาวิทยาลัยออกฟอร์ด มีความคิดก้าวหน้า โจมตีความประเพณีที่ไม่ถูกต้องของสันตะปาปา พระบาทหลวงและเจ้าหน้าที่ทางศาสนา ใน ค.ศ. 1382 วิคลิฟได้แปลคัมภีร์ไบเบิลฉบับวัลเกตเป็นภาษาพื้นเมืองอังกฤษเพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้อ่านและศึกษาด้วยตนเองเพื่อความเข้าใจศาสนาอย่างถูกต้อง

— จอห์น ฮุส (John Hus) เป็นอาจารย์สอนศาสนาในมหาวิทยาลัยปรัาก มีความสนใจศรัทธาแนวคิดของจอห์น วิคลิฟมาก เขาไม่เห็นด้วยกับการบังคับสวดมนต์เป็นภาษาละตินอย่างเดียว ฮุสมีความเห็นว่าควรจะใช้ภาษาพื้นเมืองที่ประชาชนสามารถอ่านและเข้าใจได้ด้วยตนเอง เขาประณามการขายใบอนุญาตไถ่บาป ต่อต้านกิจการและพิธีกรรมทางศาสนาที่ไม่เหมาะสม ทำให้สันตะปาปาไม่พอใจ ในที่สุดที่ประชุมจากเมืองคอนแสตนท์ลงโทษฮุสด้วยการเผาทั้งเป็น และทำลายหนังสือของเขาด้วย การสิ้นชีวิตของฮุสก่อให้เกิดความไม่สงบขึ้น ประชาชนกลุ่มหนึ่งที่นับถือศาสนานิกายฮุสไซต์ (Hussite) ได้แยกตัวออกไปตั้งประเทศใหม่ คือ ประเทศโบฮีเมีย (Bohemia)

การปฏิรูปศาสนาในปลายยุคกลางไม่ประสบผลสำเร็จ แต่ความคิดปฏิรูปศาสนายังมีอิทธิพลต่อนักปฏิรูปศาสนาในเวลาต่อมา และทำการปฏิรูปศาสนาสำเร็จในศตวรรษที่ 16 ทำให้ศาสนาคริสต์แบ่งออกเป็น 2 สาขาใหญ่ คือ ศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิก (Roman Catholic) และศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ (Protestant)

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 4

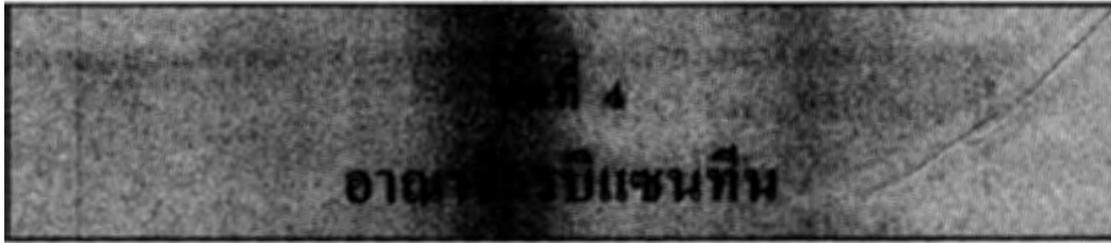
ให้นักศึกษาทำรายงานเกี่ยวกับนักปฏิรูปศาสนาในยุคกลางตอนปลาย

สรุป

ศาสนาคริสต์และสันตะปาปามีบทบาทสำคัญและอิทธิพลอย่างมากต่อวิถีชีวิตของประชาชนในยุคกลาง วัดมีความมั่งคั่งร่ำรวยมาก ความเสื่อมของศาสนาคริสต์เกิดขึ้น ทำให้มีความต้องการปฏิรูปศาสนาในยุคกลางแต่ไม่สำเร็จ อย่างไรก็ตาม แนวคิดปฏิรูปศาสนามีผลต่อการปฏิรูปศาสนาในยุคใหม่ในเวลาต่อมา

1. ใครคือผู้ให้กำเนิดวิชาเทววิทยา
 1. พระเยซู
 2. เซนต์ปอล
 3. เซนต์ปีเตอร์
 4. บิชอปแห่งโรม
 2. ตำแหน่งประมุขสูงสุดของศาสนาโรมันคาทอลิกคืออะไร
 1. บิชอปแห่งยุโรป
 2. สันตะปาปา
 3. แพทริอาร์ค
 4. เจ้าอาวาส
-

เค้าโครงเรื่อง

1. การก่อตั้งอาณาจักรบิแซนทีน
2. สภาพทั่วไปและมรดกสำคัญ

สาระสำคัญ

1. การก่อตั้งอาณาจักรบิแซนทีน

ผู้ก่อตั้งอาณาจักรบิแซนทีน คือ จักรพรรดิคอนสแตนติน โดยมีกรุงคอนสแตนติโนเปิล เป็นเมืองหลวง

2. สภาพทั่วไปและมรดกสำคัญ

อาณาจักรบิแซนทีนมีกษัตริย์ที่สำคัญ คือ กษัตริย์จัสติเนียน ที่มีความสามารถมาก ทั้งทางด้านการเมือง การปกครอง และการทหาร ทำให้สภาพเศรษฐกิจเจริญรุ่งเรืองมากในสมัยนี้ และมีการจัดทำประมวลกฎหมายจัสติเนียนซึ่งเป็นแม่แบบของกฎหมายประเทศต่าง ๆ ในยุโรป

มรดกสำคัญของอารยธรรมบิแซนทีนซึ่งเป็นอารยธรรมผสมระหว่างตะวันตกกับ ตะวันออก ที่สำคัญได้แก่ ภาษาและศิลปะ เป็นต้น

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. สามารถอธิบายประวัติความเป็นมาของอาณาจักรบิแซนทีน และสาเหตุของการมีอายุยืนยาวกว่าอาณาจักรโรมันตะวันตกได้

2. อธิบายเรื่องราวทางด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม ศาสนา การศึกษา
ศิลปวัฒนธรรมของอาณาจักรบิแซนทีนได้

3. สามารถอธิบายลักษณะสำคัญและอิทธิพลของอาณาจักรบิแซนทีนและอารยธรรม
บิแซนทีนที่ถ่ายทอดไปยังดินแดนต่าง ๆ ได้

อาณาจักรไบแซนไทน์ (Byzantine Empire) หรืออาณาจักรโรมันตะวันออก (Eastern Roman Empire) ตั้งอยู่บนคาบสมุทรอนาโตเลีย (Anatolia) มีเมืองคอนสแตนติโนเปิล (Constantinople) เป็นเมืองหลวง เดิมมีชื่อว่า โรมานา (Roma Nova) และมีอารยธรรมไบแซนไทน์ซึ่งได้รับอิทธิพลถ่ายทอดมาจากกรีกและตะวันออกผสมกันอย่างดีเป็นหลักสำคัญ

1. การก่อตั้งอาณาจักรไบแซนไทน์

จักรพรรดิคอนสแตนติน (Emperor Constantine, ค.ศ. 306–377) เป็นจักรพรรดิโรมันตะวันตกตั้งแต่ ค.ศ. 306 ต่อมาใน ค.ศ. 330 จักรพรรดิคอนสแตนตินได้ย้ายเมืองหลวงเมืองใหม่มาตั้งอยู่ที่เมืองคอนสแตนติโนเปิล และปกครองอาณาจักรโรมันตะวันตกในฐานะเป็นดินแดนส่วนหนึ่งของอาณาจักรโรมันตะวันออก

เมืองคอนสแตนติโนเปิลมีทำเลที่ตั้งเป็นศูนย์กลางที่ตะวันตกและตะวันออกมาพบกัน (The Crossroads of East and West) ได้รับสมญานามว่าเป็นโรมใหม่ (The New Rome) ซึ่งเปรียบเสมือนคลังสินค้าของวัฒนธรรมและศิลปวิทยาการต่าง ๆ อาจกล่าวได้ว่า เมืองคอนสแตนติโนเปิลเป็นแหล่งความเจริญในยุคกลางเช่นเดียวกับเอเธนส์และโรมเป็นแหล่งความเจริญในยุคคลาสสิก

ต่อมาใน ค.ศ. 1453 อาณาจักรไบแซนไทน์เสื่อมสลายไปเพราะถูกพวกออกโตมาน เเตอร์ก (Ottoman Turks) ยึดครอง อารยธรรมไบแซนไทน์ได้ถูกถ่ายทอดให้แก่ประเทศรัสเซีย ดังนั้น เมืองมอสโกว์ (Moscow) จึงถูกเรียกว่า โรมแห่งที่ 3 (The Third Rome)

สาเหตุที่อาณาจักรโรมันตะวันออกดำรงอยู่ได้นานกว่าอาณาจักรโรมันตะวันตก

– สภาพภูมิประเทศที่เหมาะสม อาณาจักรโรมันตะวันออกตั้งอยู่ในบริเวณที่ล้อมรอบด้วยทะเลถึง 3 ด้าน ได้แก่ ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ทะเลมาร์บารา และทะเลดำ ส่วนด้านที่เหลือมีกำแพงสูงไว้สำหรับป้องกันการรุกราน

– ทางด้านการเมืองการปกครอง อาณาจักรโรมันตะวันออกมีจักรพรรดิที่มีความสามารถ มีรัฐบาลที่ประกอบด้วยคณะบุคคลที่มีประสิทธิภาพ มีการปฏิรูปการปกครอง ปฏิรูปกฎหมาย ปฏิรูปการศึกษา และการลดภาษี

– สภาพเศรษฐกิจเจริญรุ่งเรือง เนื่องจากกรุงคอนสแตนติโนเปิลมีทำเลที่ตั้งเหมาะสมที่จะติดต่อค้าขายระหว่างโลกตะวันตกกับตะวันออกได้เป็นอย่างดี ประชาชนพูดได้หลายภาษา ซึ่งสะดวกต่อการติดต่อกับต่างชาติ ชาวโรมันตะวันออกนิยมการค้าทางทะเล มีอุตสาหกรรมทอผ้าเจริญรุ่งเรือง มีการเกษตรกรรมที่เลี้ยงตัวได้ โดยเฉพาะการปลูกข้าวในอียิปต์

– ทางด้านสังคม ประชาชนของอาณาจักรโรมันตะวันออกมีจำนวนมากและมีความเจริญสูงกว่าประชาชนแถบพรมแดนของอาณาจักรโรมันตะวันตก

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1

ให้นักศึกษาวาดภาพคาบสมุทรอนาโตเลียซึ่งเป็นที่ตั้งของอาณาจักรไบแซนไทน์และเมืองหลวง

2. สภาพทั่วไปของอาณาจักรโรมันตะวันออก

อาณาจักรโรมันตะวันออกดำรงอยู่ได้นานถึง 1,123 ปี ตั้งแต่ ค.ศ. 330 จนถึง ค.ศ. 1453 มีสภาพความเจริญทางด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ

ทางการเมืองการปกครอง

อาณาจักรโรมันตะวันออกมีจักรพรรดิเป็นประมุข ปกครองประเทศด้วยความเข้มแข็งแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่ถือว่าจักรพรรดิเป็นตัวแทนของพระเจ้า แต่บางครั้งรัฐบาลมีคณะบุคคลช่วยบริหารประเทศแบบคณะธิปไตย จักรพรรดิเป็นผู้นำสูงสุดทางทหาร (The Supreme Military Commaner) ผู้พิพากษาศาลสูงสุด (The Highest Judge) และผู้พิทักษ์ศาสนา (The Protector of the Church)

จักรพรรดิจัสติเนียนมหาราช (Emperor Justinian, The Great, ค.ศ. 527–565) เป็นจักรพรรดิที่มีความสามารถและมีชื่อเสียงมาก มีมเหสี คือ พระนางธีโอโดรา (Theodora) และผู้ช่วย ได้แก่ เบลีซาอุส นาร์เซส และทริโบเนียน ที่มีความสามารถมากในการช่วยเหลือในการปกครองอาณาจักร และจักรพรรดิจัสติเนียนทรงมีอำนาจอย่างแท้จริงในการปกครองอิตาลีให้เป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรโรมันตะวันออก

ในศตวรรษที่ 7 อาณาจักรโรมันตะวันออกต้องทำสงครามกับพวกเปอร์เซียเป็นเวลานานทำให้อาณาจักรอ่อนแอ ต้องเสียดินแดนอิตาลีภาคเหนือให้แก่พวกลอมบาร์ดและแอฟริกาภาคเหนือให้แก่พวกมุสลิม

ใน ค.ศ. 750 อาณาจักรโรมันตะวันออกต้องเสียดินแดนแถบยุโรปทั้งหมดให้แก่พวกอนารยชนและตีกลับมาได้ภายหลัง และอยู่ได้ไม่นานก็ต้องปล่อยให้พวกอนารยชนยึดครองต่อไป

ต่อมาใน ค.ศ. 812 จักรพรรดิโรมันตะวันออกยอมรับฐานะของจักรพรรดิซาร์ลเลอมาญแห่งราชวงศ์คาโรลิงเจียนของอาณาจักรแฟรงค์ ว่าเป็นจักรพรรดิของอาณาจักรโรมันตะวันตกด้วย เป็นการแสดงถึงความอ่อนแอของอาณาจักรโรมันตะวันออกที่ต้องเผชิญกับปัญหาการเมืองภายในและปัญหาศาสนา ตลอดจนการคุกคามจากภายนอกโดยเฉพาะพวกมุสลิม

ในสมัยจักรพรรดิเฮราคลิอุส (Emperor Heraclius, ค.ศ. 613–641) อาณาจักรไบแซนไทน์ต้องเผชิญกับภัยการรุกรานของชนกลุ่มใหม่ ได้แก่ พวกสลาฟ บุกรุกเข้ามายังคาบสมุทรบอลข่าน พวกเร่ร่อนจากเอเชียกลุ่มใหม่ คือ พวกอวาร์ (Avars) ตั้งมั่นอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำดานูบ และพวกเปอร์เซียจากภาคตะวันออก ได้ยึดครองซีเรีย ปาเลสไตน์ อียิปต์ และยึดครองเมืองเยรูซาเล็มได้ใน ค.ศ. 614 แต่ต่อมาจักรพรรดิเฮราคลิอุสได้ยึดดินแดนเหล่านี้คืนมาได้

จักรพรรดิเฮราคลิอุสได้เปลี่ยนนโยบายใหม่ด้วยการยินยอมให้พวกกลุ่มใหม่ คือ พวกบูลการ์ (Bulgars) และพวกสลาฟสาขาต่าง ๆ เข้ามาตั้งถิ่นฐานแถบคาบสมุทรบอลข่านและกรีซ โดยพวกเหล่านี้ต้องอ่อนน้อมต่อจักรพรรดิ ใน ค.ศ. 680 พวกบูลการ์ได้ตั้งถิ่นฐานถาวรในดินแดนที่ปัจจุบัน คือ ประเทศบัลแกเรีย (Bulgaria) จักรพรรดิเฮราคลิอุสใช้นโยบายประนีประนอมเพื่อจุดประสงค์สำคัญเพียงอย่างเดียว คือ ป้องกันรักษาเมืองคอนสแตนติโนเปิลและเอเชียไมเนอร์ให้พ้นจากการรุกรานของพวกเปอร์เซีย นับว่าเป็นนโยบายที่ได้ผลดี เพราะสามารถรักษาอาณาจักรไบแซนไทน์ไว้ได้ และเป็นการช่วยป้องกันยุโรปโดยเฉพาะอิตาลีให้พ้นจากการรุกรานของเปอร์เซีย

เมื่อจักรพรรดิเฮราคลิอุสสิ้นพระชนม์ใน ค.ศ. 641 ได้มีภัยคุกคามอาณาจักรไบแซนไทน์จากชนกลุ่มใหม่ คือ พวกมุสลิมที่มาจากคาบสมุทรอาระเบีย ได้ยึดครองปาเลสไตน์ ซีเรีย เปอร์เซีย อียิปต์ และแอฟริกาภาคเหนือ ทำให้อาณาจักรไบแซนไทน์ต้องเสียมณฑลที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีประชากรมากที่สุดให้แก่พวกอาหรับ มีผู้วิจารณ์ว่าบุคคลที่ควรรับผิดชอบต่อการสูญเสียครั้งใหม่ของอาณาจักรไบแซนไทน์ในครั้งนี้ คือ จักรพรรดิจัสติเนียน เพราะนโยบายศาสนาเรื่องลัทธิโมโนฟิไซท์มีผลทำให้อียิปต์และซีเรียกลายเป็นคนต่างด้าวของเมืองคอนสแตนติโนเปิล และการใช้เงินทองพระคลังอย่างมากในการก่อสร้างทำให้ทายาทของพระองค์ต้องขาดแคลนกำลังทรัพย์และกำลังคนในการรักษาพรมแดนตะวันออก

ในสมัยจักรพรรดิอเล็กซิอุส คอมมินุส (Alexius Comnenus) ในศตวรรษที่ 11 เมื่อพวกเซลจุก เตอร์ก (Seljuk Turks) เข้ามารุกรานอาณาจักรโรมันตะวันออก โดยเฉพาะการรบที่เมืองแมนซีเกิร์ต (Manzikert) ใน ค.ศ. 1071 อาณาจักรโรมันตะวันออกต้องเสียกำลังทหารจำนวนมาก จักรพรรดิอเล็กซิอุส คอมมินุส ได้ขอความช่วยเหลือจากสันตะปาปาเออร์บันที่ 2 (Pope Urban II)

จากอิตาลีให้ช่วยเหลือ เป็นเหตุให้เกิดสงครามครูเสด (The Crusade War) ระหว่างพวกคริสเตียน กับพวกมุสลิม สงครามเริ่มตั้งแต่ ค.ศ. 1096 กินเวลาประมาณ 200 ปี สิ้นสุดสงคราม ค.ศ. 1270

ใน ค.ศ. 1207 พวกคริสเตียนครูเสดได้ยึดและทำลายเมืองคอนสแตนติโนเปิลอย่างป่าเถื่อน ยิ่งกว่าพวกอนารยชนเยอร์มันภายใต้การนำของอลาริค (Alaric) ที่มารุกรานกรุงโรม ต่อมา เมืองคอนสแตนติโนเปิลกลับฟื้นตัวได้อีก และใน ค.ศ. 1453 ถูกยึดครองอย่างเด็ดขาดจากพวก ออตโตมาน เตอร์ก

ทางการทหารและการป้องกันอาณาจักร

กำลังทหารบีแซนทีนมีความสามารถเข้มแข็งพร้อมที่จะทำสงครามขยายดินแดนและ ป้องกันการรุกราน เรื่องทหารไม่ให้นักต่างชาติเป็นแม่ทัพ แม้แต่ทหารโดยทั่วไปก็จะระบุว่า จะต้องเป็นชาวบีแซนทีนเท่านั้น อาณาจักรบีแซนทีนต้องเผชิญกับสงครามหลายครั้งในระหว่าง ศตวรรษที่ 7-8 ในสมัยจักรพรรดิเฮราคลิอุส (Heraclius, ค.ศ. 610-641) มีภัยรุกรานกลุ่มชน ต่าง ๆ ได้แก่ พวกสลาฟ พวกอวาร์ และพวกเปอร์เซีย จักรพรรดิเฮราคลิอุสต้องทำสงคราม หลายครั้งและมีนโยบายหลายรูปแบบ เช่น การยอมให้พวกกลุ่มใหม่ คือ พวกบุงการ (Bulgars) และพวกสลาฟสาขาต่าง ๆ เข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณคาบสมุทรบอลข่าน โดยต้องยอมอ่อนน้อม ต่อจักรพรรดิ

ในสมัยจักรพรรดิลีโอที่ 3 (Emperor Leo III, ค.ศ. 717-741) ได้พัฒนากำลังทัพและ อาวุธใหม่ที่เรียกว่า กองทัพเรือไฟกรีก (Greek Fire) สำหรับต่อสู้กับพวกอาหรับ จักรพรรดิ ลีโอที่ 3 ได้ปฏิรูปการทหารและการบริหารประเทศใหม่ด้วยการรวมกิจการทหารและพลเรือน ที่เคยแบ่งแยกในสมัยจักรพรรดิไดโอเคเตียนเข้าด้วยกันให้อยู่ในความดูแลของนายทหารตามเขต ต่าง ๆ ส่วนชาวไรซาวนาได้รับที่ดินเป็นการตอบแทนแลกเปลี่ยนกับการเข้ารับราชการแทน ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้ได้เป็นกำลังสำคัญของกองทัพบีแซนทีน

ทางด้านเศรษฐกิจและการค้า

เมืองคอนสแตนติโนเปิลเป็นศูนย์กลางสำคัญทางด้านเศรษฐกิจที่มีประชากรหนาแน่น และมีความมั่งคั่งจากการค้า การอุตสาหกรรม การเกษตร และการคลัง

สภาพภูมิศาสตร์มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนความเจริญทางการค้า ท่าเลที่ตั้งของ เมืองคอนสแตนติโนเปิลเป็นเมืองท่าริมฝั่งทะเลดำที่สามารถติดต่อดำขายกับทะเลเอเดรียติกและ ทะเลเมดิเตอร์เรเนียนได้สะดวก เป็นศูนย์กลางการคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำที่สามารถติดต่อกัน ระหว่างตะวันตกและตะวันออก ตลอดจนมีโอกาสขยายตัวทางการค้าระหว่างทะเลเอเดรียติก

กับรัสเซียภาคใต้ได้สะดวก

สินค้าออกฟุ่มเฟือยที่ส่งไปรัสเซีย ได้แก่ เหล้า เครื่องเทศ และผ้าไหม สินค้าขาเข้าจากรัสเซีย ได้แก่ ขนสัตว์ อาหารทะเล ไขปลาคาเวียร์ ขี้ผึ้ง และอำพัน

สินค้าขาออกที่ส่งไปอินเดียและจีน ได้แก่ โลหะ เครื่องหนัง และสินค้าอุตสาหกรรมต่าง ๆ สินค้าขาเข้าจากเอเชีย ได้แก่ เครื่องเทศ เพชรพลอย ไม้ และเครื่องหอม ซึ่งสินค้าเหล่านี้เป็นที่ต้องการของชาวยุโรปอย่างมาก

ระบบเงินตรา ใช้เหรียญทองเป็นสิ่งแลกเปลี่ยนทางการค้ากับต่างประเทศ

ทางการอุตสาหกรรม

สินค้าอุตสาหกรรมที่ผลิตได้ ส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าฟุ่มเฟือย ได้แก่ อำพัน อาวุธ เครื่องโลหะ และผ้าแพรไหม ในสมัยจักรพรรดิจัสติเนียน วัตถุประสงค์จำพวกใหม่เป็นสินค้าขาเข้าจากจีน แต่ต่อมาใน ค.ศ. 550 บาทหลวงชื่อเนสตอเรียน (Nestorian) ได้ลักลอบนำเอาตัวไหมออกมาจากประเทศจีน จึงทำให้การผลิตผ้าไหมของจักรวรรดิเจริญรุ่งเรืองมาก โดยเฉพาะการทอผ้าไหมด้วยด้ายเงินและด้ายทองซึ่งเป็นผ้าที่มีราคาแพงมาก ใช้ตัดเป็นเสื้อผ้าสิ่งของเครื่องใช้ในโบสถ์และศาล อุตสาหกรรมผ้าไหมเป็นการผูกขาดการผลิตและการขายโดยรัฐบาลที่เมืองคอนสแตนติโนเปิล

การควบคุมเศรษฐกิจผ่านระบบสมาคมอาชีพ (guild system) กำหนดให้พ่อค้าและช่างฝีมือทั้งหลายจะต้องเป็นสมาชิกของสมาคมพ่อค้า (merchant guild) และสมาคมช่างฝีมือ (craft guild) รัฐบาลจะเป็นผู้กำหนดนโยบายเศรษฐกิจโดยผ่านระบบสมาคมอาชีพ ซึ่งควบคุมอัตราค่าจ้าง ผลกำไร ชั่วโมงทำงาน ราคาสินค้า และมาตรฐานสินค้า

ทางการเกษตร

การเกษตรเป็นเศรษฐกิจสำคัญของอาณาจักร รัฐบาลให้ความคุ้มครองและส่งเสริมผลิตผลทางการเกษตรเป็นพิเศษเพื่อเก็บภาษีได้เต็มที่ ให้มีเสบียงอาหารเพียงพอสำหรับประชาชนทั้งในยามสงบและยามสงคราม การทำไร่นาขนาดใหญ่ ที่ดินพื้นราบถูกแบ่งเป็นผืนใหญ่เรียกว่าลาตีฟันเดีย (Latifundia) ซึ่งได้รับแบบอย่างมาจากอิตาลี ชาวนาเสริมจำนวนน้อยส่วนใหญ่เป็นชาวนารับจ้างและพวกเซิร์ฟ (serfs)

สมัยจักรพรรดิอนาสตาซิอุส (Anastasius) ได้ออกประกาศห้ามชาวนาเคลื่อนย้ายออกจากที่ดินที่ใช้ทำนาเกินกว่า 30 ปี เพื่อกำหนดอัตราการผลิตได้คงที่ นับว่าเป็นผลดีทางเศรษฐกิจ

แต่เป็นผลเสียต่อชาวนาที่ต้องผูกมัดอยู่กับที่ดินและเจ้าของที่ดิน ชาวนาอิสระที่มีที่ดินผืนเล็ก ๆ อยู่ทั่วไปในอาณาจักรต้องรับภาระหนักในการเสียภาษีจำนวนมาก

ทางด้านศาสนา

ศาสนาสำคัญของอาณาจักรโรมันตะวันออก คือ ศาสนากรีกออร์ทอดอกซ์ (Greek Orthodox) หรือศาสนาตะวันออก (Eastern Church) หรือหลักศาสนาคริสต์เฮลเลนนิซึม (Christian Hellenism) เป็นหลักศาสนาที่มีการผสมผสานความเชื่อเดิมของโลกคลาสสิกกับคำสอนของศาสนาคริสต์ เป็นศาสนาที่มีความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับอาณาจักรและยอมรับว่าจักรพรรดิเป็นตัวแทนของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของพื้นที่พิภพ มีแพทริอาร์ค (Patriarch) เป็นประมุขทางศาสนาที่เลือกมาจากบรรดาพวกพระ (monks) และได้รับแต่งตั้งจากจักรพรรดิซึ่งมักจะเข้าไปมีบทบาทและอิทธิพลต่อการบริหารงาน การตัดสินใจคิดความ และปัญหาทางศาสนา การที่จักรพรรดิมีอำนาจเหนือการปกครองทั้งอาณาจักรและศาสนจักร จึงมักเรียกว่าระบบซีซาโรปาปนิซึม (Caesaropapism) มาจากคำว่า Caesar กับ Pope ศาสนากรีกออร์ทอดอกซ์เป็นส่วนหนึ่งของการปกครองในอาณาจักร

การเผยแพร่ศาสนากรีกออร์ทอดอกซ์

ใน ค.ศ. 863 จักรพรรดิไมเคิลที่ 3 (Emperor Micheal III) ได้ส่งบาทหลวง 2 คนพี่น้องชื่อ ซีริล (Cyril) และเมทโธดีอุส (Methodius) ที่มีความรู้ภาษาสลาฟเดินทางไปเผยแพร่ศาสนากรีกออร์ทอดอกซ์ให้แก่พวกมอราเวียนซึ่งเป็นพวกนอกศาสนา (The Pagan Moravians) เชื้อสายสลาฟปัจจุบันอยู่ในประเทศเชโกสโลวะเกีย ซีริลคิดประดิษฐ์ตัวอักษรซีริลลีน (The Cyrillic Alphabet) ซึ่งเขียนด้วยตัวอักษรกรีกดัดแปลงให้เข้ากับภาษาสลาฟ ซีริลและเมทโธดีอุสได้ร่วมกันแปลคัมภีร์ไบเบิลเขียนด้วยอักษรซีริล ด้วยผลงานของบาทหลวง 2 คนพี่น้องนี้ ทำให้ศาสนากรีกออร์ทอดอกซ์และตัวอักษรซีริลแพร่หลายไปยังกลุ่มชนสลาฟในยุโรปตะวันออกและรัสเซีย

ทางด้านลัทธิความเชื่อ

ลัทธิความเชื่อที่สำคัญ 2 อย่าง คือ โมโนฟิไซท์ (Monophysite) และความขัดแย้งเรื่องการทำลายรูปเคารพ (The Iconoclastic Controversy)

– ลัทธิโมโนฟิไซท์ (Monophysite)

สมัยจักรพรรดิธีโอโดซิอุสมหาราช (Emperor Theodosius, The Great, ค.ศ. 379–395) มีนโยบายปราบปรามพวกนอกรีตเอเรียนอย่างรุนแรงแต่ไม่ได้ผล พวกนอกรีตเอเรียนเหล่านี้

ได้อพยพไปอยู่อียิปต์และซีเรีย ต่อมาในศตวรรษที่ 5-6 ประชากรแถบนี้ได้รับอิทธิพลของลัทธิเพลโตใหม่ (Neo Platonism) ผสมเข้ากับความรู้ลัทธิชาตินิยม (Nationalism) ในที่สุดได้กลายเป็นศาสนาอิกนิกายหนึ่ง คือ โมโนฟิไซท์

ลัทธิโมโนฟิไซท์คือนิกายของศาสนาหนึ่งที่มีความเชื่อว่าพระคริสต์มีภาวะเดียวกับศักดิ์สิทธิ์คือพระเจ้า ซึ่งความเชื่อและความคิดนี้ไปขัดกับพวกคริสตโรมันคาทอลิกที่มีศูนย์กลางอยู่ที่โรม ซึ่งเชื่อว่าพระคริสต์มี 2 ภาวะ คือ สภาวะที่เป็นมนุษย์และพระเจ้า

ความเชื่อที่ขัดแย้งนี้ทำให้จักรพรรดิจัสติเนียนอยู่ในฐานะลำบาก เพราะนโยบายต่างประเทศที่ต้องการกอบกู้อิตาลีคืนมาต้องได้รับความร่วมมือจากสันตะปาปาที่โรม จึงจำเป็นต้องปราบพวกโมโนฟิไซท์ ในสมัยจักรพรรดิจัสติเนียน ค.ศ. 527-565 นอกจากเหตุผลทางการเมืองข้างต้นแล้ว จักรพรรดิจัสติเนียนยังคงมีความเชื่อทางเทววิทยาประกอบด้วย ทรงเห็นว่าพวกโมโนฟิไซท์มีความเชื่อผิด ๆ จึงทำการปราบปรามอย่างรุนแรง แต่ไม่ค่อยได้ผล เพราะมเหสีคือพระนางธีโอโดรานุสถือนิกายโมโนฟิไซท์ เหตุการณ์ครั้งนี้ก่อให้เกิดความแตกแยกในอียิปต์ ซีเรีย และแม้แต่ในคอนสแตนติโนเปิลเอง ด้วยเหตุนี้เองจึงผลักดันให้ชาวอียิปต์และซีเรียซึ่งนับถือนิกายโมโนฟิไซท์หันไปสนับสนุนพวกอาหรับที่เข้ามารุกรานอาณาจักรโรมันตะวันออกในเวลาต่อมา ในศตวรรษที่ 7 นิกายโมโนฟิไซท์ค่อย ๆ เสื่อมลงในเมืองคอนสแตนติโนเปิล แต่กลับไปเจริญรุ่งเรืองอยู่ในอียิปต์ ซีเรีย และอาร์เมเนีย

- ความขัดแย้งเรื่องการทำลายรูปเคารพ (The Iconoclastic Controversy)

ใน ค.ศ. 726 จักรพรรดิลีโอที่ 3 (Emperor Leo III, ค.ศ. 714-741) ได้ห้ามบูชารูปเคารพด้วยเกรงว่าจะเหมือนกับลัทธิเดิม คือ การบูชาเทวรูป จึงออกคำสั่งให้ทำลายรูปเคารพ (iconoclasm หรือ image breaking) จำพวกรูปปั้นและภาพวาดของพระเยซูและนักบุญต่าง ๆ ที่มีอยู่ในโบสถ์และติดอยู่ตามฝาผนังอาคาร

เหตุการณ์ครั้งนี้ก่อให้เกิดการจลาจลในเมืองคอนสแตนติโนเปิล จักรพรรดิลีโอที่ 3 จึงได้สั่งให้กองทหารปราบปรามทำให้ผู้ต่อต้านล้มตายจำนวนมาก เมื่อแพทริอาร์คแห่งเมืองคอนสแตนติโนเปิลคัดค้านการใช้กำลังทหาร จักรพรรดิได้สั่งปลดและแต่งตั้งแพทริอาร์คคนใหม่ที่เห็นด้วยกับนโยบายของพระองค์ เหตุการณ์จลาจลได้สร้างความแตกแยกให้เกิดขึ้นระหว่างจักรพรรดิโรมันตะวันออกกับศาสนาที่โรม สันตะปาปาที่โรมประกาศบัญญัติกรรมพวกทำลายรูปเคารพและหันไปขอความร่วมมือจากอาณาจักรแฟรงค์ ผลทำให้เกิดความแตกแยกมากขึ้นระหว่างอาณาจักรโรมันตะวันตกกับอาณาจักรโรมันตะวันออก

ใน ค.ศ. 843 ความขัดแย้งเรื่องการทำลายรูปเคารพได้สิ้นสุดลงด้วยการอนุญาตให้มีการบูชารูปเคารพอีกครั้งเพื่อพิธีกรรมทางศาสนา แต่ความแตกแยกระหว่างอาณาจักรโรมันตะวันออกกับศาสนาโรมันคาทอลิกยังคงมีอยู่

ในที่สุด ค.ศ. 1054 เกิดการแตกแยกทางศาสนาอย่างเด็ดขาด กล่าวคือ อาณาจักรโรมันตะวันออกนับถือศาสนากรีกออร์ทอดอกซ์ซึ่งมีแพทริอาร์คเป็นประมุขอยู่ที่เมืองคอนสแตนติโนเปิล ส่วนอาณาจักรโรมันตะวันตกนับถือศาสนาโรมันคาทอลิกมีสันตะปาปาเป็นประมุขอยู่ที่สำนักวาติกัน กรุงโรม ประเทศอิตาลี

ทางด้านกฎหมาย

ใน ค.ศ. 527 เมื่อจักรพรรดิจัสติเนียนขึ้นครองราชย์ ทรงโปรดให้ตั้งคณะกรรมการที่มี تريโบเนียน (Tribonian) เป็นประธานทำหน้าที่ตรวจสอบชำระ แก้ไข และรวบรวมกฎหมายต่าง ๆ ที่กระจัดกระจายอยู่ทั่วอาณาจักร คณะกรรมการใช้เวลาทำงาน 2 ปี ใน ค.ศ. 529 จึงได้จัดทำประมวลกฎหมายจัสติเนียน (The Justinian Code) ที่เรียกว่า Corpus Juris Civilis ซึ่งเป็นประมวลกฎหมายแพ่ง (The Body of the Civil Law) แบ่งออกเป็น 4 ส่วนสำคัญ คือ

1. โคลด (Code) เป็นตัวบทกฎหมายแท้ ๆ ที่รวบรวมมาจากกฎหมายเก่า ๆ ตั้งแต่สมัยจักรพรรดิฮาเดรียน (Hadrian, ค.ศ. 117–138) เป็นต้นมา
2. ไดเจสต์ (Digest) เป็นประมวลความคิดเห็นของนักกฎหมายและผู้พิพากษาคนสำคัญ
3. อินสติตูตส์ (Institutes) เป็นตำราหรือคู่มือของนักศึกษาซึ่งเป็นคำอธิบายหลักกฎหมาย
4. โนวเอลส์ (Novels) เป็นภาคผนวกของตัวบทกฎหมายแท้ (Code) ที่ประกอบด้วยประมวลความคิดเห็นของจักรพรรดิจัสติเนียนและจักรพรรดิองค์อื่น ๆ

ประมวลกฎหมายจัสติเนียนเขียนด้วยภาษากรีก ซึ่งเป็นภาษาทางราชการ หลักการสำคัญของประมวลกฎหมายจัสติเนียนทางด้านมนุษยธรรม สามัญสำนึกเรื่องสาธารณประโยชน์ การป้องกันและคุ้มครองทรัพย์สินส่วนตัว การรักษาไว้ซึ่งอภิสิทธิ์ชน และมีแนวโน้มสนับสนุนระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ในตอนต้นยุคกลาง ประมวลกฎหมายจัสติเนียนไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายในภาคตะวันตก แต่ต่อมาในศตวรรษที่ 12 ประมวลกฎหมายจัสติเนียนค่อยเริ่มมีอิทธิพลต่อการพัฒนาทางการตัดสินใจคดีความของยุคกลางตอนปลาย และการเริ่มต้นของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่เข้มแข็งในเวลาต่อมา

กล่าวได้ว่าประมวลกฎหมายจัสติเนียนทันสมัยมากในเวลานั้น และได้เป็นแม่บทของกฎหมายต่าง ๆ เกือบทุกประเทศในยุโรปยกเว้นประเทศอังกฤษ

ทางการก่อสร้างและสถาปัตยกรรม

เมืองคอนสแตนติโนเปิลเป็นศูนย์กลางของการก่อสร้างและสถาปัตยกรรมที่มีชื่อเสียงเด่น 3 อย่าง คือ

— พระราชวังของจักรพรรดิ (The imperial palace)

พระราชวังของจักรพรรดิสร้างใหญ่โตและสง่างาม มีพิธีการเข้าเฝ้าที่จัดเตรียมไว้อย่างดีเพื่อเป็นที่ประทับใจชาวต่างประเทศและชาวเมืองไบแซนทีน เมื่อเวลามีราชทูตเข้าเฝ้าในห้องพระโรงที่ประดับประดาอย่างสวยงามหรูหราเข้าแถวต้อนรับ เมื่อถึงเวลามานจะถูกยกขึ้นเพื่อให้ราชทูตเข้าเฝ้าจักรพรรดิที่อยู่ในชุดเต็มยศนั่งอยู่บนบัลลังก์ที่มีสิงโตทองคำอยู่ทางด้านหนึ่งของบัลลังก์และนกทองคำเกาะอยู่บนต้นทับทิม

— ฮิปโปดรอมน (Hippodrome)

ฮิปโปดรอมนเป็นอาคารขนาดใหญ่มากบรรจุประชาชนได้ประมาณ 8 หมื่นคน ใช้สำหรับเล่นกีฬาหรือเป็นที่ประชุมกิจกรรมทางการเมือง เช่นเดียวกับฟอรัม (Forum) ของโรมัน ภายในอาคารจะมีการแกะสลักงาช้างติดไว้ที่ฝาผนังเป็นรูปกีฬาแข่งม้า

— วิหารซานต้า โซเฟีย (Santa Sophia Church หรือ The Magnificent Church of Hagia Sophia)

วิหารซานต้า โซเฟีย เป็นกลุ่มอาคารขนาดใหญ่โตโอ้อ่าหรูหราที่ไม่มีอาคารใดในเมืองคอนสแตนติโนเปิลจะเทียบได้ ทั้งในเรื่องขนาดและความสวยงาม นับว่าเป็นสถาปัตยกรรมชิ้นเอกของโลกในปัจจุบัน

จักรพรรดิจัสติเนียนโปรดให้สร้างวิหารซานต้า โซเฟีย ขึ้นที่เมืองคอนสแตนติโนเปิลในระหว่าง ค.ศ. 532—537 นับว่าเป็นสิ่งก่อสร้างที่แสดงถึงความก้าวหน้าทางสถาปัตยกรรมในเวลานั้นที่มีการผสมผสานระหว่างศิลปวัฒนธรรมตะวันออกกับตะวันตกเข้าด้วยกันเป็นอย่างดี ศิลปะตะวันออกคือหลังคารูปโดม (Oriental Dome) ที่มีทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็ก ศิลปะตะวันตกคืออาคารเหลี่ยมมีผนังหนา (Roman Basilica) ตามแบบโรมัน ลักษณะวิหารโดยภาพรวมคืออาคารเหลี่ยมผนังหนามีหลังคารูปโดมขนาดใหญ่อยู่ตรงกลาง และมีโดมขนาดเล็กเรียงรายเป็นรูปกางเขนทั้ง 4 ด้าน ตามแบบกรีก หอยอดสูงเรียวยาวเหนือสุหระว่า (minarets) ทั้ง 4 มุม รูป

อาคารภายนอกงดงามแบบกรีก ตัวอาคารมีหน้าต่าง 40 บานเพื่อให้แสงสว่างส่องเข้าไปได้ทั่วถึง ภายในอาคารประดับประดาด้วยหินอ่อนและแก้วโมเสค (mosaic) สีฉูดฉาดหลากสีตามศิลปะตะวันออก มีการแกะสลักงาช้าง มีไฟส่องตัวหนังสือ มีการประดับประดาปกหนังสือ มีบัลลังก์ และที่ปูซาอย่างวิจิตรสวยงามทำด้วยทองคำ ศิลปะในอาคารมีการประดับตกแต่งอย่างประณีตงดงามหลากหลายสีฉูดตามแบบตะวันออก

วิหารซานต้า โซเฟีย เป็นแบบอย่างของโบสถ์ต่าง ๆ ในหลายประเทศของยุโรป เช่น อิตาลี และรัสเซีย ได้แก่ วิหารเซนต์ มาร์ค (St. Mark Cathedral) ที่เวนิส สร้างขึ้นในศตวรรษที่ 11 วิหารที่เมืองเคียฟ สร้างในศตวรรษที่ 11 เช่นกัน ต่อมาเมื่อพวกออตโตมาน เตอร์กยึดเมืองคอนสแตนติโนเปิล วิหารซานต้า โซเฟีย จึงได้กลายเป็นสุเหร่าของพวกมุสลิม

ทางการศึกษา ภาษา และตัวอักษร

การศึกษาในอาณาจักรไบแซนทีนเป็นผลงานของข้าราชการมากกว่าจะเป็นผลงานของพระบาทหลวงดังเช่นภาคตะวันตก ถึงแม้ว่าอาณาจักรไบแซนทีนจะมีพระบาทหลวงจำนวนมากตามสำนักสงฆ์และวัด แต่บุคคลเหล่านี้มีความสนใจน้อยมากในเรื่องการศึกษาเล่าเรียนวิชาการต่าง ๆ ยกเว้นพระบาทหลวงชื่อซีริลที่คิดประดิษฐ์ตัวอักษรซีริล (Cyrillic Alphabet) โดยดัดแปลงตัวอักษรกรีกให้เข้ากับภาษาสลาฟเพื่อใช้ในการเผยแพร่ศาสนากรีกออร์ทอดอกซ์ และแปลคัมภีร์ไบเบิลให้แพร่หลายในบรรดาพวกสลาฟที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในยุโรปตะวันออกและรัสเซีย

มีการใช้ภาษากรีกเป็นภาษาทางราชการแทนภาษาละติน นับว่ามีส่วนสำคัญมากในการส่งเสริมและรักษาผลงานคลาสสิกกรีกทางด้านปรัชญา วรรณคดี และวิทยาศาสตร์ การศึกษาศิลปวิทยาการของไบแซนทีนส่วนใหญ่เป็นการลอกเลียนแบบมาจากศิลปะเฮลเลนนิคและเฮลเลนนิสติก (Hellenic and Hellenistic Arts) มากกว่าความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ผลงานใหม่

ในคริสต์ศตวรรษที่ 12 ภาคตะวันตกได้เรียนรู้วิทยาศาสตร์และปรัชญาของอริสโตเติลจากพวกมุสลิมในสเปน และพวกมุสลิมเหล่านี้ได้รับความรู้มาจากนักปรัชญาไบแซนทีน ต่อมาในคริสต์ศตวรรษที่ 14 และ 15 ภาคตะวันตกจึงได้เรียนรู้วรรณคดีกรีกและปรัชญาของเพลโตโดยตรงจากคอนสแตนติโนเปิล

วิชาที่เรียน ได้แก่ ปรัชญา เทววิทยา ดาราศาสตร์ คณิตศาสตร์ เรขาคณิต วรรณคดี การดนตรี และไวยากรณ์ มีการคัดลอกผลงานสำคัญของนักปราชญ์กรีก เช่น ผลงานของอริสโตเติล เพลโต มีมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงอยู่ที่คอนสแตนติโนเปิลและเอเธนส์

ทางด้านวรรณคดี จะเขียนเรื่องเกี่ยวกับศาสนาและนักบุญ ศูนย์กลางความเจริญอยู่ที่ราชสำนักและโบสถ์วิหารต่าง ๆ

ทางด้านประวัติศาสตร์และพงศาวดาร

วิธีการเขียนประวัติศาสตร์และพงศาวดารเริ่มเรื่องราวตั้งแต่สมัยโบราณตามที่เคยได้ยินได้ฟังกันมาจนจบลงที่สมัยของผู้เขียน บางตอนอาจจะมีหลักฐานไม่เพียงพอ บางเรื่องอาจจะมีความลำเอียงอยู่บ้าง แต่ก็ช่วยให้เข้าใจเรื่องของอดีตได้

ผู้เขียนประวัติศาสตร์และพงศาวดารแบ่งออกเป็น 2 พวก คือ พวกชนชั้นสูงที่มีการศึกษาดี จะเขียนประวัติศาสตร์ตามแนวกรีกโบราณและมักเขียนได้ถูกต้อง อีกพวกหนึ่งคือนักเขียนพงศาวดารให้เข้ากับความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ นักเขียนกลุ่มนี้ ได้แก่ พระบาทหลวงที่ได้รับการศึกษาเล็กน้อยแบบครึ่ง ๆ กลาง ๆ

ทางด้านการบิน

ด้านดนตรีมักเล่นด้วยเครื่องออร์แกนเงิน มีคนร้องหมู่ประกอบ โดยมากใช้เด็กผู้ชาย เนื้อเพลงเป็นโคลงกลอนแบบซีเรีย ทำนองร้องได้รับอิทธิพลมาจากโรมัน ดนตรีของบิแซนทีนได้แพร่หลายไปยังรัสเซียในคริสต์ศตวรรษที่ 11 และยังคงมีอิทธิพลอยู่ในปัจจุบัน

ลักษณะสำคัญของอารยธรรมบิแซนทีน

อารยธรรมบิแซนทีนมีลักษณะเป็นแบบตะวันออก เมื่อพิจารณาระยะเวลาของประวัติศาสตร์ อาณาจักรบิแซนทีนอยู่ในสมัยเดียวกับยุโรปยุคกลาง แต่มีแบบอย่างทางวัฒนธรรมและอารยธรรมที่แตกต่างกันอย่างมาก อารยธรรมบิแซนทีนเกิดจากการผสมผสานของวัฒนธรรมและอารยธรรมต่าง ๆ ที่มาผสมรวมกันประกอบด้วยวิชาความรู้แบบเฮลเลนนิค (Hellenic learning) ภาษาของกรีก (Greek language) ศิลปะผสมกรีกและตะวันออก (Graeco-Oriental Art) ระบบการบริหารของโรม (Roman Administration System) ความรุ่งโรจน์ของกฎหมายโรมัน (The Glorious Roman Law) ผลงานทางด้านวรรณคดี ศิลปะ และวิทยาศาสตร์แบบเฮลเลนนิสติก (Hellenistic literature, art and science) ความเชื่อในสิ่งเร้นลับตามแบบตะวันออก (Eastern mystery) ศาสนามุ่งไปทางด้านอภินิหารและอำนาจลึกลับภายใต้อิทธิพลทางการเมืองเป็นส่วนใหญ่ และความสามารถปราดเปรื่องในการปฏิบัติของพวกบิแซนทีน

อิทธิพลของอาณาจักรไบแซนทีนที่มีต่อรัสเซียสมัยเริ่มแรก

อาณาจักรไบแซนทีนมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการประชาชนชาวสลาฟ ที่อยู่ทางตอนเหนือ และภาคตะวันออกของชายแดน พวกสลาฟเหล่านี้เป็นบรรพบุรุษชาวรัสเซียที่ได้อพยพเข้ามา อยู่ในดินแดนระหว่างทะเลดำกับทะเลบอลติกที่เคยเป็นที่อยู่ของพวกชนเผ่าเยอรมันมาก่อน และค่อย ๆ ซึมซับได้รับอิทธิพลจากอารยธรรมไบแซนทีนและศาสนากรีกออร์ทอดอกซ์

ในคริสต์ศตวรรษที่ 9 พัฒนาการของพวกสลาฟได้เปลี่ยนไปเมื่อพวกนอร์ทแมนสวีเดน (Swedish Norsemen) ที่เรียกว่า วาเรนเจียน (Varangians) ได้เริ่มทำการค้าตามเส้นทางน้ำจาก ภาคตะวันออกของทะเลบอลติกมายังทะเลดำและทะเลสาบแคสเปียน ในขณะเดียวกันก็เป็นพวก โจรสลัดพร้อม ๆ กับทำการค้า ต่อมาพวกนักรบวาเรนเจียนได้กลายเป็นผู้นำพวกสลาฟ

ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 9 ผู้นำวาเรนเจียนที่เมืองเคียฟ ประสบผลสำเร็จในการสถาปนา อำนาจสูงสุดเหนือบริเวณกว้างใหญ่ที่ต่อมาได้ค่อย ๆ พัฒนาเป็นประเทศซึ่งรู้จักกันในนามว่า รัสเซีย (Russia) คำว่า รัส (Rus) แปลว่าผู้เดินทางไปในทะเล (seafarers) ซึ่งพวกสลาฟรู้จักกันในนามว่า พวกนอร์ทแมน (Norsemen) รัฐเคียฟได้ปกครองแบบสหพันธ์รัฐอย่างหลวม ๆ (loose confederation) ซึ่งเจ้าชายของรัฐเคียฟจะอยู่ในฐานะผู้อาวุโส (senior) ท่ามกลางเหล่านักรบ (kinsmen) ที่ปกครองนครรัฐต่าง ๆ ของรัสเซียในปลายคริสต์ศตวรรษ 10 ชนกลุ่มน้อยนอร์ทแมน ดังเดิมได้ผสมปนเข้ากับประชาชนพวกสลาฟ

พวกเคียฟรัสเซีย (Kievan Russia) ทำการค้าตามเส้นทางน้ำ และได้ติดต่อค้าขายกับ คอนสแตนติโนเปิล ใน ค.ศ. 989 เจ้าชายวลาดีเมียร์ แห่งเคียฟได้ออกโองการของเจ้าชายวลาดีเมียร์แห่งเคียฟ (Edict of Prince Vladimir of Kiev) กำหนดให้ศาสนากรีกออร์ทอดอกซ์เป็นศาสนา ทางราชการ เจ้าชายเคียฟทั้งหลายได้ให้ศาสนาขึ้นอยู่กับการปกครองของพระองค์ รวมทั้งเรื่อง รายได้ด้วย ดังนั้น เรื่องศาสนาและรัฐของรัสเซียจะมีความเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด ผู้นำรัสเซีย ได้ลอกเลียนแบบจักรพรรดิไบแซนทีนในเรื่องพิธีกรรมทางศาสนา เทววิทยา ทั้งภาคทฤษฎีและ ภาคปฏิบัติ ศิลปินและสถาปนิกไบแซนทีนได้เดินทางไปยังเมืองเคียฟเพื่อก่อสร้างและตกแต่งโบสถ์ วิหารแบบอย่างอาณาจักรไบแซนทีน

ในคริสต์ศตวรรษที่ 11 กษัตริย์ยาโรสลาฟผู้ปราดเปรื่อง (Yaroslav, the Wise, ค.ศ. 1019—1054) สามารถกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมและเศรษฐกิจของรัฐเคียฟรัสเซียมีความเจริญเหนือ กว่ายุโรปตะวันตก ผลสำเร็จของเคียฟเริ่มจากการผูกพันและได้รับอิทธิพลของไบแซนทีน ซึ่ง ในเวลานั้นอารยธรรมไบแซนทีนพัฒนาไปได้อย่างสูงสุดยิ่งกว่าอารยธรรมคริสเตียนใด ๆ

เมื่ออาณาจักรไบแซนไทน์เสื่อมสลายไปใน ค.ศ. 1453 รัสเซียได้กลายเป็นทாயาททางวัฒนธรรมที่แท้จริงของอาณาจักรไบแซนไทน์ พระบาทหลวงรัสเซียกล่าวในเวลานั้นว่า “การเสื่อมสลายของทั้งโรมและคอนสแตนติโนเปิลเกิดเนื่องจากการหันเหความศรัทธาอย่างแท้จริงออกจากศาสนา” พระรูปนั้นกล่าวต่อไปว่า “โรมทั้ง 2 แห่ง คือ โรมที่อิตาลีเป็นแห่งที่ 1 และคอนสแตนติโนเปิลที่เปรียบเสมือนกับโรมแห่งที่ 2 ได้ล่มสลายไปแล้ว โรมแห่งที่ 3 คือ มอสโก (Moscow) ยังคงอยู่ และจะไม่มีโรมแห่งที่ 4 อีกต่อไป”

ผู้นำรัสเซียในสมัยหลัง ๆ พยายามเรียกร่องสิทธิเหนือช่องแคบดาร์แดเนลล์ (Dardanelles) และส่วนต่าง ๆ ของยุโรปภาคใต้ ในฐานะผู้สืบต่อที่มีสิทธิอันชอบธรรมในดินแดนไบแซนไทน์ กษัตริย์รัสเซียได้ชื่อเรียกว่า ซาร์ (Czar) ซึ่งมาจากภาษาละตินที่เรียกประมุขว่า ซีซาร์ (Caesar) ในเรื่องชื่อประมุขรัสเซียได้รับอิทธิพลจากไบแซนไทน์และโรม

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2

1. ให้นักศึกษาเปรียบเทียบศาสนาคริสต์โรมันคาทอลิกกับศาสนากรีกออร์ทอดอกซ์
2. ให้ทำรายงานเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องลัทธิไมโนไฟไซท์ กฎหมายจัสติเนียน การสร้างโบสถ์ซานต้า โซเฟีย เป็นต้น

สรุป

ในช่วงระยะเวลา 1,000 ปีที่อาณาจักรไบแซนไทน์ดำรงอยู่ วัฒนธรรมและอารยธรรมไบแซนไทน์มีคุณค่าและประโยชน์ต่อดินแดนต่าง ๆ พอจะสรุปได้ดังนี้ คือ

1. อารยธรรมไบแซนไทน์มีส่วนสำคัญต่อการสร้างอารยธรรมใหม่ให้เกิดขึ้นแก่ยุโรปตะวันออก โดยเฉพาะรัสเซียที่ได้รับเอาศาสนากรีกออร์ทอดอกซ์ สถาปัตยกรรม ปฏิทิน และตัวอักษรจากไบแซนไทน์ทั้งสิ้น
2. อาณาจักรไบแซนไทน์เป็นดินแดนที่ขวางกั้นไม่ให้อิสลามรุกกรานยุโรปตะวันตกได้ง่าย หรือเป็นการยืดเวลาให้ยุโรปมีโอกาสพัฒนาประเทศให้เข้มแข็งหลังจากอาณาจักรโรมันอันยิ่งใหญ่เสื่อมสลายไปแล้ว
3. ในสมัยการทำลายรูปเคารพ นักปราชญ์ไบแซนไทน์ที่ขัดแย้งกับจักรพรรดิฮีโธที่ 3 ได้หลบหนีมายังภาคตะวันตก เท่ากับเป็นการนำเอาศิลปวิทยาการของอาณาจักรไบแซนไทน์มายัง

ภาคตะวันตกด้วย ซึ่งจะมีค่าและมีความสำคัญมากในสมัยการฟื้นฟูศิลปวิทยาการของอิตาลี
ในยุคใหม่ตอนต้น

4. ในยุคกลางตอนปลาย โดยเฉพาะสมัยสงครามครูเสดระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 11-13
มีการค้าและการติดต่อระหว่างเวนิสกับคอนสแตนติโนเปิล เท่ากับเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์
ในการรับและถ่ายทอดอารยธรรมระหว่างตะวันตกกับตะวันออกได้อย่างดี

5. ประมวลกฎหมายจัสติเนียนเป็นแบบอย่างของตัวบทกฎหมายในยุโรปยุคกลางตอน
ปลายและสืบเนื่องมาถึงยุคใหม่ด้วย

6. แบบอย่างของการก่อสร้างวิหารซานต้า โซเฟีย เป็นมรดกทางด้านสถาปัตยกรรม
และศิลปะที่สำคัญของประเทศต่าง ๆ ในยุโรป

1. เมืองใดที่ได้ชื่อว่าโรมแห่งที่ 3
 1. วาติกัน
 2. วิทเทินเบอร์ก
 3. มอสโคว์
 4. อาวีญอง
 2. จักรพรรดิที่สร้างประมวลกฎหมายสำคัญของอาณาจักรโรมันตะวันออกคือใคร
 1. ชาร์ลเลอมาญ
 2. จัสติเนียน
 3. คอนสแตนติน
 4. อเล็กซิดุส คอมมินุส
-

โลกอิสลาม

เค้าโครงเรื่อง

1. การก่อตั้งศาสนาอิสลาม
2. บทบาทและความสำคัญของศาสนาอิสลาม
3. การก่อตั้งจักรวรรดิอิสลาม
4. มรดกของอารยธรรมอิสลาม

สาระสำคัญ

1. การก่อตั้งศาสนาอิสลาม

ผู้ก่อตั้งศาสนาอิสลาม คือ พระมะหะหมัด มีคัมภีร์สำคัญ คือ คัมภีร์โคหร่าน

2. บทบาทและความสำคัญของศาสนาอิสลาม

ผู้นำและหลักคำสอนของศาสนาอิสลามมีส่วนสำคัญทำให้พวกเขาจับรวมตัวกันได้ ศาสนาอิสลามแพร่หลายไปทั่วคาบสมุทรอาหรับและดินแดนอื่น ๆ ที่จักรวรรดิอิสลามปกครอง

3. การก่อตั้งจักรวรรดิอิสลาม

จักรวรรดิอิสลามมีความมั่นคงมากขึ้นทั้งทางด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และศาสนา

มีจักรวรรดิที่สำคัญดังนี้ คือ จักรวรรดิอิสลามภายใต้การปกครองของกาหลิบ 4 พระองค์แรก ราชวงศ์อุมัยยะฮ์ และราชวงศ์อับบาซิด

7. วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยของสถาบันวิจัยและพัฒนาต่าง ๆ ได้แก่
 - 1. วัตถุประสงค์ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย
 - 2. วัตถุประสงค์ของงานวิจัย
 - 3. วัตถุประสงค์ของงานวิจัย
 - 4. วัตถุประสงค์ของงานวิจัย
 - 5. วัตถุประสงค์ของงานวิจัย
 - 6. วัตถุประสงค์ของงานวิจัย
 - 7. วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

จุดประสงค์การวิจัย

4. วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

ศาสนาอิสลามมีความสำคัญต่อการรวมตัวของพวกมุสลิมในการก่อตั้งจักรวรรดิอิสลาม ซึ่งจะมีผลต่อการแผ่ขยายอิทธิพลการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และศาสนาอิสลาม ให้กว้างไกลไปทั่วคาบสมุทรอาระเบีย ภาคเหนือของแอฟริกา และยุโรปในคาบสมุทรไอบีเรีย อารยธรรมอิสลามด้านต่าง ๆ ก็แผ่กระจายไปพร้อมกับการขยายอาณาเขตของจักรวรรดิอิสลาม ด้วยผลงานของพระมะหะหมัดและกาหลิบพระองค์ต่าง ๆ

1. การก่อตั้งศาสนาอิสลาม

ศาสนาอิสลามเกิดขึ้นในคาบสมุทรอาระเบีย (Arabia) เมื่อประมาณต้นศตวรรษที่ 7 โดยมีพระมะหะหมัด (Mahammed) เป็นผู้ประกาศศาสนาหรือผู้ก่อตั้งศาสนาอิสลามหรือศาสดาพยากรณ์ (prophet) โดยได้รับโองการมาจากพระอัลเลาะห์ (Alah) ซึ่งเป็นพระเจ้าองค์เดียวของศาสนาอิสลาม มีคัมภีร์โคหร่าน (Koran) เป็นหลักคำสอน

คำว่า อิสลาม (Islam) แปลว่า “การอ่อนน้อมต่อพระเจ้า” ผู้นับถือศาสนาอิสลามเรียกว่า มุสลิม (Muslim) แปลว่า “ผู้รับใช้พระเจ้า”

สภาพคาบสมุทรอาระเบีย

คาบสมุทรอาระเบียอยู่ทางภาคตะวันตกสุดของทวีปเอเชีย มีลักษณะเป็นที่ราบสูงและทะเลทรายยื่นไปในมหาสมุทรอินเดีย ล้อมรอบด้วยทะเลอาระเบีย ทะเลแดง ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ที่ราบสูงอาร์เมเนีย และอ่าวเปอร์เซีย มีแม่น้ำสำคัญ 2 สาย คือ แม่น้ำไทกริส (Tigris) และแม่น้ำยูเฟรติส (Euphrates) ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของกลุ่มประเทศอาหรับเป็นส่วนใหญ่ และพวกยิวในประเทศอิสราเอล

แต่เดิมดินแดนคาบสมุทรอาระเบียไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายมากนัก ประชาชนส่วนใหญ่มีการดำเนินชีวิต 2 แบบ คือ

— พวกเร่ร่อนตามทะเลทราย เรียกว่า พวกเบดูอิน (Bedouins) อยู่ตอนในของคาบสมุทรที่มีลักษณะเป็นที่ราบสูงและทะเลทรายแห้งแล้งและทุรกันดาร มีหัวหน้าเผ่าเรียกว่า ชีค (Sheik) ดำเนินชีวิตตามแบบชนเผ่าเร่ร่อนเพื่อหาแหล่งน้ำและทุ่งหญ้าสำหรับเลี้ยงสัตว์ อาศัยอยู่ในกระโจมมีกองกระดูกงูเวียนแบบคาราวาน (Caravans) สะดวกในการย้ายถิ่นที่อยู่ บางกลุ่มทำการเกษตร จึงตั้งถิ่นฐานชั่วคราวตามแหล่งน้ำที่อุดมของทะเลทรายเรียกว่า โอเอซิส (Oasis) พวกเบดูอินนับถือเทพเจ้าหลายองค์และวิญญาณต่าง ๆ ตามธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ บ่อน้ำ และหิน แต่ละชนเผ่าจะมีเทพเจ้าของตนเอง ในครึ่งหลังของศตวรรษที่ 6 พวกคริสเตียนและพวกยิวได้เข้าไปอยู่ทั่ว

คาบสมุทร และได้ถ่ายทอดความเชื่อในเทพเจ้าองค์เดียวให้แก่ชนเผ่าต่าง ๆ ซึ่งต่อมาจะกลายเป็นหลักการสำคัญของศาสนาอิสลาม

— พวกอาหรับชาวเมือง (Urban Arabs) อยู่บริเวณใกล้ชายฝั่งทะเลแดง ซึ่งเป็นที่อุดมสมบูรณ์เรียกว่า ฮิจาซ (Hijaz) มีเมืองเมกกะ (Mecca) เป็นเมืองสำคัญ อยู่ห่างจากเมืองท่าจิดด้า (Jidda) ประมาณ 50 ไมล์ เมืองเมกกะเป็นศูนย์กลางการค้า เป็นแหล่งรวมสินค้าจากที่ต่าง ๆ เช่น เปอร์เซีย อาระเบียตอนใต้ และอะบิสซิเนีย เมืองเมกกะอยู่ในความดูแลของตระกูลกุไรช์ (Quraysh) ซึ่งมีอิทธิพลทั้งทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และการค้า ตระกูลกุไรช์แบ่งออกเป็น 2 สาย คือ สายอุมัยยัด (Umayyad) และสายแฮชไมท์ (Hashemite) ซึ่งทั้ง 2 สายมักจะแย่งชิงความเป็นใหญ่ในเมกกะ แต่เมื่อมีเหตุการณ์ใดกระทบกระเทือนผลประโยชน์ของตระกูลแล้ว พวกอาหรับจะร่วมมือกันจัดอุปสรรคและต่อสู้กับศัตรูเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตระกูลให้มั่นคง ประวัติความเป็นมาและอุปนิสัยเช่นนี้ทำให้พวกอาหรับไม่สามารถรวมตัวกันได้ทางการเมือง ไม่มีผู้นำคนใดเป็นวีรบุรุษในการรวมชาติดังเช่นชาติอื่น ๆ ในอดีต จนกระทั่งเกิดศาสนาอิสลามซึ่งเป็นแรงบันดาลใจสำคัญให้พวกอาหรับรวมตัวกันได้

พวกอาหรับทั้ง 2 กลุ่มยังไม่มีรูปแบบการปกครองที่มีระเบียบ แต่ละกลุ่มแต่ละเผ่ามีพระเจ้าของตนเอง นับถือเทพเจ้าหลายองค์ และนับถือธรรมชาติ เช่น ภูเขา ป่าไม้ แม่น้ำ วิญญาณตามทะเลทราย และเชื่อในเวทมนต์คาถา มีการทำสงครามรบพุ่งกันเสมอระหว่างชนเผ่าต่าง ๆ เมืองเมกกะเป็นศูนย์กลางทางศาสนาที่มีเทวสถานกามา (Kaaba) ครอบบนแผ่นหินสีดำอันศักดิ์สิทธิ์ (The Sacred Black Stone) ซึ่งตามตำนานเล่าว่า เทวดากาเบรล (The Angel Gabriel) ส่งมาให้อับราฮัม (Abraham) และบุตรชายชื่อ อิสมาเอล (Ismael) ซึ่งเป็นบรรพบุรุษของพวกอาหรับไว้เคารพบูชา แต่เดิมเชื่อกันว่าหินกามาเป็นสีขาว แต่ต่อมากลายเป็นสีดำเพราะถูกมืออันมีบาปของมนุษย์สัมผัส พวกอาหรับจำนวนมากไปนมัสการเทวสถานกามา มีผลทำให้ผู้ดูแลเทวสถานได้แก่ตระกูลกุไรช์ได้รับผลประโยชน์อย่างมากมหาศาลจากการเก็บค่าบำรุงเทวสถานและบริจาคทางศาสนา

ต่อมาเมื่อเกิดศาสนาอิสลามขึ้นในเมืองเมกกะและเชื่อในพระเจ้าองค์เดียว คือ พระอัลเลาะห์ ทำให้พวกกุไรช์ไม่พอใจ เกรงจะมีผลกระทบกระเทือนต่อผลประโยชน์ของพวกตนในเมืองเมกกะ จึงเป็นศัตรูกับพระมะหะหมัด

ประวัติพระมะหะหมัด

พระมะหะหมัด (Mahammad, ค.ศ. 570—632) เกิดในตระกูลกุไรช์ สายแฮชไมท์ กำพร้าบิดามารดาตั้งแต่วัยต้น มีชีวิตอยู่อย่างยากจนโดยลงเป็นผู้เลี้ยงดู เมื่ออายุได้ 20 ปี

พระมะหะหมัดทำงานคุมกองคาราวานไปขายสินค้าที่เมืองซีเรียให้แก่เศรษฐีหญิงหม้ายชื่อนางกะดียะห์ (Khadija) ต่อมาเมื่ออายุได้ 25 ปี พระมะหะหมัดได้แต่งงานกับนางกะดียะห์ซึ่งมีอายุแก่กว่าถึง 15 ปี มีบุตรชายและบุตรสาวหลายคนแต่มีชีวิตรอดเพียงบุตรสาวคนเดียวชื่อฟาติมา (Fatima) พระมะหะหมัดมีชีวิตครอบครัวที่มีสุข มีฐานะดีขึ้นและมีเวลาว่างมากขึ้น พระมะหะหมัดคงจะได้รับความคิดจากศาสนาจูดาของพวกยิวและศาสนาคริสต์ของพวกคริสเตียนมาก่อน ในระหว่างการเดินทางคุมกองคาราวานไปค้าขายทางภาคเหนือของคาบสมุทรอาระเบีย มีประสบการณ์ชีวิตในทะเลทราย ไม่พอใจการนับถือเทพเจ้าหลายองค์ของพวกอาหรับเดิม และมีศรัทธาในพระเจ้าองค์เดียวว่ามีอำนาจยิ่งใหญ่ที่สุดตามแบบอย่างพวกยิวและพวกคริสเตียน

ต่อมาใน ค.ศ. 610 เมื่อพระมะหะหมัดมีอายุ 20 ปี ได้ไปที่เนินเขาใกล้เมืองเมกกะเพื่อทำภาวนาพัฒนาจิตใจและได้ยินเสียงจากเบื้องบน เป็นเทพที่มีตำแหน่งสูงสุดคือกาเบรล (The Archangel Gabriel) มาเรียกพระมะหะหมัดว่า นบี (Nabi) หรือศาสดาพยากรณ์ของพระอัลเลาะห์ (Prophet of Allah) คือผู้รับมอบหมายจากพระเจ้าให้มาสอนมนุษย์ ในที่สุดพระมะหะหมัดยอมรับว่ามีศาสดาอื่น ๆ มาก่อนพระองค์แล้ว เช่น อับราฮัม (Abraham) โมเสส (Moses) และพระเยซูคริสต์ (Jesus Christ) แต่ยังไม่สำเร็จได้ผล ดังนั้น พระอัลเลาะห์จึงได้มอบหมายให้พระมะหะหมัดมาเป็นศาสดาองค์สุดท้ายนำความจริงทุกประการที่ถูกต้องที่สุดไม่มีการแก้ไขอีกแล้ว และลบล้างคำประกาศเก่า ๆ ที่แล้วมาซึ่งถือว่าไม่ถูกต้องนัก หรือถูกบิดเบือนด้วยกาลเวลา มาแถลงให้มนุษย์ได้ทราบและเข้าใจ

ในสมัยเริ่มแรก พระมะหะหมัดประกาศศาสนาอิสลามและได้ผลดีในบรรดาสมาชิกในครอบครัว ได้แก่ นางกะดียะห์ และญาติมิตร ได้แก่ อาลี (Ali) และอาบู บากร์ (Abu Bakr) ตลอดจนบรรดาคนยากจนและพวกทาส แต่พวกอาหรับชาวเมืองเมกกะและพวกตระกูลกูไรช์ต่อต้านเพราะเกรงว่าความเชื่อในพระเจ้าองค์เดียวของศาสนาอิสลามจะทำลายผลประโยชน์ของพวกตนในเมืองเมกกะ ต่อมาใน ค.ศ. 619 นางกะดียะห์ถึงแก่กรรม พระมะหะหมัดต้องสูญเสียสถานภาพทางสังคมและทรัพย์สิน มีชีวิตอยู่ด้วยความยากลำบาก คำสอนของพระมะหะหมัดถูกเยาะเย้ยถากถาง แต่ยังโชคดีที่ชาวเมืองเมกกะห้ามการประหัตประหารกันในเมือง ศัตรูของพระมะหะหมัดจึงได้แต่ใช้วิธีการเบียดเบียนและทำให้พรรคพวกของพระมะหะหมัดอดอยาก ในที่สุดสถานการณ์บีบบังคับให้พระมะหะหมัดหลบหนีไปยังเมืองยาเทรป (Yathrib) ซึ่งอยู่ทางตอนเหนือที่กำลังมีเหตุการณ์วุ่นวายใน ค.ศ. 622 ชาวเมืองยาเทรปนับถือและยกย่องพระมะหะหมัดให้เป็นผู้ปกครองเมืองด้วย พระมะหะหมัดจึงเปลี่ยนชื่อเมืองยาเทรปมาเป็นเมืองเมดินา (Medina) แปลว่า เมืองของพระเจ้า นับได้ว่า ค.ศ. 622 มีความสำคัญมากต่อศาสนาอิสลาม เพราะเป็นการเริ่มต้นศักราช เรียกว่า ฮิจรา (Hegira) แปลว่า การหนี (flight) หมายถึง การหนี

จากสิ่งที่เลวไปหาสิ่งที่ดีกว่า การไปตั้งตัวและเริ่มการเผยแพร่ศาสนาอิสลาม นอกจากนี้ ค.ศ. 622 นับว่าเป็นจุดเปลี่ยนแปลงอย่างมากในประวัติศาสตร์ศาสนาอิสลาม เพราะฐานะของพระมะหะหมัดเปลี่ยนไปจากการเป็นผู้นำทางศาสนาแต่เพียงอย่างเดียว มาเป็นผู้นำทางด้านการเมือง การปกครองด้วย ดังนั้น คำสอนของพระมะหะหมัดในระยะนี้จึงต้องเปลี่ยนแปลงด้วย จากเรื่องศาสนาแต่เพียงอย่างเดียวกลายเป็นเรื่องการเมือง การปกครอง กฎหมาย และเรื่องราวการดำรงชีวิตเพื่อความมั่งคั่ง อุดมสมบูรณ์ ความยุติธรรม และสันติสุขในสังคมของชุมชนใหญ่ที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว

ใน ค.ศ. 630 พระมะหะหมัดนำกองทัพอิสลามเข้ายึดเมืองเมกกะและทำลายรูปเคารพเทวรูปต่าง ๆ ในเมืองเมกกะ คงเหลือไว้แต่หินดำศักดิ์สิทธิ์ในวิหารกาบ่าซึ่งเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของศาสนาอิสลามด้วย ต่อมาศาสนาอิสลามได้แพร่ขยายไปทั่วคาบสมุทรอาระเบียและดินแดนอื่น ๆ ที่กองทัพอิสลามตีได้เป็นการขยายดินแดนพร้อม ๆ กับการเผยแพร่ศาสนาอิสลาม

ในบั้นปลายชีวิต พระมะหะหมัดมีสุขภาพอ่อนแอและสิ้นพระชนม์ใน ค.ศ. 632 สาเหตุจากการไปตีเมืองนีซด์ (Nezd) ซึ่งเป็นเมืองของพวกยิวอยู่ตอนกลางของคาบสมุทรอาระเบีย พวกมุสลิมได้กวาดต้อนเชลยและทรัพย์สินของพวกยิว นับว่าเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้พวกยิวและพวกมุสลิมเป็นศัตรูกัน

กิจกรรมการเรียนรู้ 1

1. ให้อ่านแผนที่คาบสมุทรอาระเบีย และลงชื่อเมืองสำคัญทางศาสนาอิสลามด้วย
2. ให้ทำรายงานเกี่ยวกับพวกเบคูอินและการใช้ชีวิตในทะเลทราย

2. บทบาทและความสำคัญของศาสนาอิสลาม

เมื่อพระมะหะหมัดสิ้นพระชนม์ ศาสนาอิสลามเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางทั่วคาบสมุทรอาระเบีย ชนเผ่าอาหรับที่เร่ร่อนกระจัดกระจายไปทั่วคาบสมุทรได้รวมตัวกันเป็นชาติอิสลามที่ตั้งอยู่บนความผูกพันร่วมกันทางศาสนาที่นับถือพระเจ้าองค์เดียวกันคือ พระอัลเลาะห์ และคำสอนของพระมะหะหมัดที่ว่า “มุสลิมทุกคนเป็นพี่น้องกัน” (Brotherhood) มีส่วนสำคัญในการสร้างความสามัคคีให้แก่บรรดาพวกอาหรับทั้งหลาย

เมื่อเริ่มแรก พระมะหะหมัดประกาศศาสนาอิสลามใช้สอนด้วยวาจา ไม่ได้จัดทำเป็นคัมภีร์ ต่อมาเมื่อพระมะหะหมัดสิ้นพระชนม์ สาวกทั้งหลาย โดยมีอาบู บากร์ เป็นผู้นำในการ

รวบรวมคำสอนเป็นคัมภีร์เรียกว่า คัมภีร์โคหร่าน (Koran) เป็นคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ที่เขียนด้วยภาษาอาระบิกและห้ามแปลเป็นภาษาอื่น ซึ่งมีผลดีทางด้านวิทยาการ เพราะเป็นการกระตุ้นให้มีการเรียนรู้ ทำให้ชาวอาหรับทั้งหลายที่พูดภาษาอาระบิกท้องถิ่นต่าง ๆ สามารถอ่านคัมภีร์โคหร่านได้และทำให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางภาษา

คัมภีร์โคหร่าน

คัมภีร์โคหร่านแบ่งเป็นบท ๆ แต่ละบทเป็นอิสระแก่กัน ถือเอาความสั้นยาวเป็นสำคัญ บทยาวมีความสำคัญกว่าให้อยู่ตอนต้นและต่อยาวบทสั้นตามลำดับ ประกอบด้วยเนื้อความ 114 บท เรียกว่า ซูเราะห์ (Surah) เนื้อหาสำคัญของคัมภีร์โคหร่านแบ่งได้ 3 ส่วน คือ

1. หลักปฏิบัติทางศาสนาและการดำรงชีวิตในสังคม เช่น การสวดมนต์ การบริจาคทาน การอดอาหาร และการตัดสินศรัทธา เป็นต้น
2. ประวัติความเป็นมาของโลก นำท่วมโลก การพิพากษาครั้งสุดท้าย
3. คำสอนเกี่ยวกับสวรรค์ นรก ความดี ความชั่ว ความขยัน ความอดทน และการบังคับตนเอง เป็นต้น

นอกจากนี้ ในคัมภีร์โคหร่านยังมีการสอนหลักจริยธรรมสำหรับการดำรงชีวิต ห้ามบูชาพระเจ้าที่ไม่แท้ (idolatry) ห้ามการฆ่าทารก (infanticide) ห้ามการให้ยืมโดยคิดดอกเบี้ยเกินกว่ากฎหมายกำหนดไว้ (Usury) ห้ามเล่นการพนัน (gambling) ห้ามดื่มสุรา (The drinking of wine) และผู้ชายมุสลิมได้รับอนุญาตให้มีภรรยาได้ 4 คน แต่ถ้าสามีไม่สามารถเลี้ยงดูภรรยาทุกคนได้ทั่วถึงกันอย่างเสมอภาค ก็จะต้องมีภรรยาได้เพียงคนเดียว

คำสอนของพระมะหะหมัดที่รวมอยู่ในคัมภีร์โคหร่าน มีลักษณะผสมกันระหว่างศาสนาของพวกยิว ศาสนาคริสต์ของพวกคริสเตียน และลัทธิโซโรแอสเตอร์ของพวกเปอร์เซีย หลักคำสอนในคัมภีร์โคหร่านที่คล้ายคลึงกับหลักคำสอนในพระคัมภีร์เก่า (The Old Testament) เช่น เรื่องการนับถือพระเจ้าองค์เดียว ห้ามบูชารูปเคารพ ห้ามเสพสุราของมีนเมา และห้ามบริโภคเนื้อหมู มีบางตอนคล้ายกับพระคัมภีร์ใหม่ (The New Testament) เช่น เรื่องความเชื่อเกี่ยวกับทูตสวรรค์ และคล้ายกับลัทธิโซโรแอสเตอร์ (Zoroaster) ที่เป็นเรื่องการตัดสินครั้งสุดท้าย (The Last Judgement)

ลักษณะเด่นของศาสนาอิสลาม

ลักษณะเด่นของศาสนาอิสลามคือ หลักความเสมอภาคทางศาสนา (The principle of religious equality) ไม่มีสถานพระที่จะเป็นสื่อกลางระหว่างมนุษย์กับพระเจ้าเพราะพระมะ-

หมัดถือว่าคำสอนและกฎของพระองค์มิใช่มีไว้สำหรับนักบวชปฏิบัติ แต่มีไว้สำหรับประชาชนทั่วไปปฏิบัติด้วย

หลักปฏิบัติสำคัญ 5 ประการ สำหรับพวกมุสลิมที่ดี

ศาสนาอิสลามกำหนดให้พวกมุสลิมทุกคนจะต้องถือหลักปฏิบัติสำคัญ 5 ประการที่เรียกว่า เสาหลักแห่งศรัทธา (Pillars of Faith) ได้แก่

1. การนับถือพระอัลเลาะห์เป็นพระเจ้าเพียงพระองค์เดียว (Mono Theist)
2. การไปจาริกแสวงบุญที่เมืองเมกกะอย่างน้อยครั้งหนึ่งในชีวิต
3. การสวดมนต์วันละ 5 ครั้งในเวลาต่าง ๆ กัน คือ เวลารุ่งอรุณ (4.30 น. เรียกว่า ซุบห์) เวลาเที่ยง (12.00 น. เรียกว่า ลากฮอร์) เวลาบ่าย (15.15 น. เรียกว่า อาซาอาร์) เวลาเย็น (18.00 น. เรียกว่า มากริบ) และเวลาค่ำ (19.15 น. เรียกว่า อิกซัค)
4. การบริจาคให้ทานแก่ผู้ยากไร้
5. การถือศีลอดอาหาร (fast) ในเดือนรามาตัน (Ramadan) ซึ่งตรงกับเดือน 9 ปีจันทร์คติ ประมาณเดือนตุลาคมถึงพฤศจิกายน ชาวมุสลิมทุกคนต้องอดอาหารและเครื่องดื่มทุกชนิดตั้งแต่พระอาทิตย์ขึ้นจนถึงพระอาทิตย์ตก มียกเว้นเฉพาะคนป่วยและผู้เดินทาง ในระหว่างการถือศีลอดพวกมุสลิมจะต้องระวังความโกรธ ไม่พูดคำหยาบ และอดกลั้นต่ออารมณ์ความรู้สึกไม่พอใจต่าง ๆ จุดมุ่งหมายสำคัญของการถือศีลอดคือ การทำให้เกิดวิญญาณอันบริสุทธิ์

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2

ให้นักศึกษาบอกถึงกิจกรรมของชาวมุสลิมในประเทศไทย

3. การก่อตั้งจักรวรรดิอิสลาม (The Islam Empire, ค.ศ. 632—1258)

จักรวรรดิอิสลามมีความมั่นคงมากทั้งทางด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และศาสนา ใน ค.ศ. 632 พระมหะหมัดสิ้นพระชนม์อย่างกะทันหัน เมื่อมีอายุได้ 62 ปี โดยไม่ได้กำหนดให้ใครเป็นผู้นำทั้งทางด้านการเมืองและศาสนา ในที่สุด ตำแหน่งกาหลิบ (Caliph) หรือคาลีฟะ (Kalifah) แปลว่าผู้แทน ทำหน้าที่เป็นประมุขของจักรวรรดิและศาสนาอิสลามในนามของพระอัลเลาะห์

- จักรวรรดิอิสลามแบ่งการปกครองออกเป็น 3 ระยะระหว่าง ค.ศ. 632—1258 ได้แก่
- จักรวรรดิอิสลามภายใต้การปกครองของกาหลิบ 4 พระองค์แรก (ค.ศ. 632—661)
 - จักรวรรดิอิสลามภายใต้การปกครองของราชวงศ์อุมัยยัด (ค.ศ. 661—750)
 - จักรวรรดิอิสลามภายใต้การปกครองของราชวงศ์อับบาซิด (ค.ศ. 750—1258)

จักรวรรดิอิสลามภายใต้การปกครองของกาหลิบ 4 พระองค์แรก (The First Four Calips, ค.ศ. 632—661)

กาหลิบ 4 พระองค์แรกล้วนแต่เป็นญาติและคนสนิทของพระมะหะหมัดมาก่อน ได้รับเลือกให้เป็นกาหลิบจากความเห็นชอบของพวกมุสลิมให้ปกครองจักรวรรดิอิสลามทั้งทางด้านการเมืองและศาสนา มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองเมดิना ในประเทศซาอุดีอาระเบีย ในสมัยนี้ จักรวรรดิอิสลามได้ขยายดินแดนและเผยแพร่ศาสนาอิสลามได้อย่างกว้างขวาง

1. กาหลิบอาบู บากร์ (Abu Bakr, ค.ศ. 632—634) เป็นเพื่อนสนิทและพ่อตาของพระมะหะหมัด ได้รับเลือกให้เป็นกาหลิบองค์แรกจากเสียงส่วนใหญ่ของพวกมุสลิม กาหลิบอาบู บากร์ เป็นผู้นำสำคัญในการรวบรวมคำสอนของพระมะหะหมัดเขียนขึ้นเป็นคัมภีร์โคหร่าน และได้ขยายอาณาเขตของจักรวรรดิอิสลามไปอย่างกว้างขวางบนคาบสมุทรอาระเบีย

2. กาหลิบโอมาร์ (Omar, ค.ศ. 634—644) เป็นเพื่อนและที่ปรึกษาของกาหลิบอาบู บากร์ ได้ถูกเลือกให้เป็นกาหลิบคนต่อมาด้วยความเห็นชอบของกาหลิบอาบู บากร์ และพวกมุสลิมจำนวนมาก กาหลิบโอมาร์มีความสามารถในการรบตีได้ดินแดนของอียิปต์ ปาเลสไตน์ ซีเรีย เมโสโปเตเมีย และเปอร์เซีย ต่อมาถูกทาสเปอร์เซียฆ่าตายใน ค.ศ. 644

3. กาหลิบอุสมาน (Otsman, ค.ศ. 644—656) เป็นชาวเมกกะเชื้อสายอุมัยยัด ได้รับเลือกให้เป็นกาหลิบเพราะความสามารถในการรบ ตีดินแดนไซปรัสและลิเบีย ต่อมาถูกพวกอาลีฆ่าตายใน ค.ศ. 656

4. กาหลิบอาลี (Ali, ค.ศ. 656—661) เป็นบุตรเขยของพระมะหะหมัด ได้เป็นกาหลิบอย่างไม่ราบรื่นนักเพราะมีศัตรูหลายกลุ่ม ในที่สุดกาหลิบอาลีถูกฆ่าตายโดยบุคคลเชื้อสายอุมัยยัด ใน ค.ศ. 661

จักรวรรดิอิสลามภายใต้การปกครองของราชวงศ์อุมัยยัด (Umayyad Dynasty, ค.ศ.

661—750)

ใน ค.ศ. 661 ข้าหลวงซีเรียชื่อมูริยะ (Muariya) เชื้อสายอุมัยยัด ได้อ้างสิทธิเป็นกาหลิบต่อจากกาหลิบอาลี และได้สถาปนาราชวงศ์อุมัยยัดให้ปกครองจักรวรรดิอิสลามโดยมีเมืองตามัสกัสเป็นเมืองหลวง ในสมัยนี้ จักรวรรดิอิสลามได้ขยายตัวไปอย่างกว้างขวางและมีการแตกแยกทางศาสนาครั้งสำคัญ ราชวงศ์อุมัยยัดมีความเข้มแข็งและมีความสามารถทางทะเล มีศูนย์กลางสำคัญหลายแห่ง เช่น ไชปรีส เกาะโรด และหมู่เกาะอีเจียน ซึ่งดินแดนเหล่านี้เป็นฐานสำคัญในการต่อสู้กับเมืองคอนสแตนติโนเปิลที่ใช้อาวุธสำคัญ คือ กองเรือไฟกรีก (Greek fire) ที่สามารถสกัดกั้นการขยายตัวของพวกมุสลิมได้เป็นผลสำเร็จ ราชวงศ์อุมัยยัดได้ขยายตัวไปยังภาคเหนือของแอฟริกา สามารถทำให้พวกเบอร์เบอร์ (Berbers) ซึ่งเป็นนักรบแอฟริกาภาคเหนือเร่ร่อนอยู่ระหว่างทะเลเมดิเตอร์เรเนียนและทะเลทรายซาฮาราให้หันมานับถือศาสนาอิสลามได้เป็นผลสำเร็จ ต่อมาพวกมุสลิมได้ข้ามช่องแคบยิบรอลตาร์ (The Strait of Gibraltar) ไปที่ดินแดนของพวกวิสิกอทในสเปนได้ใน ค.ศ. 711 และเดินทางต่อไปยังเทือกเขาพีเรนีส (The Pyrenes) และตีได้ดินแดนภาคตะวันตกเฉียงใต้ของฝรั่งเศส ต่อมาใน ค.ศ. 732 กองทหารมุสลิมมุ่งตรงไปภาคเหนือต่อไป แต่ถูกกองทหารของชาร์ลส์ มาร์เทล (Charles Martel) ทำลายกองทหารมุสลิมที่เมืองตูร์ (Tours) ทำให้การรุกรานของพวกมุสลิมทางภาคตะวันตกหยุดชะงัก

ส่วนกองทหารมุสลิมทางภาคตะวันออกต้องพ่ายแพ้แก่จักรพรรดิเฮโรคลิอุสที่ 3 แห่งอาณาจักรไบแซนไทน์ ใน ค.ศ. 718 เท่ากับเป็นการสกัดกั้นอำนาจและอิทธิพลของพวกมุสลิมไม่ให้ขยายตัวไปยังยุโรป ต่อมาในคริสต์ศตวรรษที่ 8 พวกมุสลิมได้ครอบครองดินแดนตะวันออกไปไกลถึงเตอร์กิสถาน (Turkistan) และลุ่มแม่น้ำสินธุ (The Sindus Valley)

การปกครองของราชวงศ์อุมัยยัดได้รับการสนับสนุนจากชนชั้นปกครองของพวกอาหรับซึ่งมาจากพวกขุนนางที่มีอภิสิทธิ์ ในขณะที่ประชากรส่วนใหญ่เป็นพวกที่ไม่ใช่อาหรับแต่หันมานับถือศาสนาอิสลาม (Non Arab Muslim) ได้แก่ อียิปต์ ซีเรีย เปอร์เซีย เบอร์เบอร์ และอื่น ๆ พวกมุสลิมที่ไม่ใช่อาหรับเหล่านี้มีความเจริญทางด้านวัฒนธรรมมากกว่าพวกอาหรับ สภาพเศรษฐกิจและวัฒนธรรมของราชวงศ์อุมัยยัดขึ้นอยู่กับพวกมุสลิมที่ไม่ใช่อาหรับ แต่พวกเขาไม่ใช่อาหรับโดยกำเนิดจึงถูกกำหนดให้เป็นพลเมืองชั้นสอง (second class citizens) และไม่ได้รับอนุญาตให้แต่งงานกับผู้หญิงอาหรับ

พวกทหารมุสลิมที่ไม่ใช่อาหรับจะได้รับเงินและของรางวัลที่ได้จากการปล้นสะดม (booty) เป็นจำนวนน้อยกว่าพวกอาหรับ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้สร้างความไม่พอใจให้แก่พวกมุสลิมที่ไม่ใช่

อาหรับ ซึ่งต่อมาเป็นสาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งที่ทำให้ราชวงศ์อุมัยยะดเสื่อมไป

ศาสนาอิสลามแตกแยกออกเป็น 2 นิกายใหญ่

ในสมัยราชวงศ์อุมัยยะด มีความขัดแย้งทางการเมืองและศาสนาหลายครั้ง นำไปสู่ความแตกแยกของพวกมุสลิม ศาสนาอิสลามได้แบ่งออกเป็น 2 นิกายใหญ่ คือ

— นิกายสุหนี่ (Sunni หรือ Sunnites) เป็นนิกายที่มีศาสนิกชนมากที่สุด คำว่า สุหนี่ แปลว่า ถือตามแบบฉบับเดิม และไม่เห็นด้วยกับการแก้ไขเปลี่ยนแปลง พวกสุหนี่นอกจากนับถือ คัมภีร์โคหร่านอย่างเคร่งครัดแล้ว ยังนับถือคำสอนซุนนา (Sunna) ที่สาวกรุ่นแรกของพระมหะหมัดรวบรวมไว้ พวกสุหนี่ถือเอาคัมภีร์โคหร่านเป็นสื่อกลางระหว่างพระเจ้ากับมนุษย์ พวกสุหนี่เห็นว่าหัวหน้าศาสนาและการเมืองควรจะได้รับเลือกจากผู้นับถือศาสนาตามประเพณีเดิมและได้รับการยินยอมจากชุมชนอิสลาม พวกสุหนี่ยกย่องอาบู บากร์ เป็นกาหลิบ และใช้หมวกสีเขียวเป็นสัญลักษณ์

— นิกายชีอะ (Shia หรือ Shi-ites) เป็นนิกายที่มีศาสนิกชนประมาณร้อยละ 10 ส่วนใหญ่ ได้แก่ พวกอิหร่าน อิรัก และอาระเบียน พวกชีอะนับถือแต่เฉพาะคัมภีร์โคหร่าน ไม่ยอมรับคำสอนซุนนา และถือว่าอิหม่ามเป็นผู้รับอำนาจทั้งทางโลกและวิญญาณซึ่งเป็นผู้สื่อกลางระหว่างพระเจ้ากับมนุษย์ พวกชีอะยกย่องและยอมรับอาลีเป็นกาหลิบ แต่อาลีถูกฆ่าตายใน ค.ศ. 661 พวกชีอะพยายามสนับสนุนให้บุตรของอาลีเป็นกาหลิบแต่ไม่สำเร็จ พวกชีอะโกรธแค้นและเป็นศัตรูกับกาหลิบแห่งราชวงศ์อุมัยยะดซึ่งเชื่อกันว่ามีส่วนสำคัญในการลอบฆ่าอาลี พวกชีอะใช้หมวกสีแดงเป็นสัญลักษณ์

จักรวรรดิอิสลามภายใต้การปกครองของราชวงศ์อับบาซิด (Abbasid Dynasty, ค.ศ. 750—1258)

ราชวงศ์อับบาซิดได้ปกครองจักรวรรดิอิสลามตั้งแต่ ค.ศ. 750 จนถึง ค.ศ. 1258 มีเมืองแบกแดดเป็นเมืองหลวงใหม่ของอาณาจักร ตั้งแต่ ค.ศ. 762 ราชวงศ์อับบาซิดประสบผลสำเร็จในการปกครองจากการช่วยเหลือของพวกมุสลิมที่ไม่ใช่อาหรับซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ที่อาศัยอยู่ในเมือง การสิ้นสุดของราชวงศ์อุมัยยะดหมายถึงการสิ้นสุดอำนาจและอิทธิพลของพวกอาหรับที่มีต่ออิสลาม มีผลทำให้พวกมุสลิมทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นอาหรับหรือไม่ใช่อาหรับมีความเท่าเทียมกันในสมัยการปกครองของราชวงศ์อับบาซิด พวกขุนนางอาหรับเป็นพลังอำนาจสำคัญต่อกรขยายตัวของจักรวรรดิอิสลามในระยะแรกของสมัยราชวงศ์อุมัยยะด ต่อมาเมื่อสถาปนากองการเมืองมีความมั่นคงมากขึ้น พวกมุสลิมที่ไม่ใช่อาหรับเริ่มมีบทบาททางการเมืองการปกครองและการค้า

มากขึ้นในสมัยราชวงศ์อับบาซิด ซึ่งได้สร้างเมืองแบกแดดให้เป็นเมืองหลวงใหม่ที่มีความมั่งคั่ง ร่ำรวยมากที่สุดในโลก (The most flourishing city in the world) และเป็นคู่แข่งสำคัญของเมืองคอนสแตนติโนเปิลในฐานะเป็นศูนย์กลางการค้าระหว่างตะวันตกกับตะวันออก

ราชวงศ์อับบาซิดมีผู้นำที่มีความสามารถ คือ ฮารูน อัล ราซิด (Harun-al-Rachid, ค.ศ. 786-809) ซึ่งอยู่ในสมัยเดียวกับพระเจ้าชาร์ลเลอมาญ และได้รับแนวความคิดเกี่ยวกับจักรวรรดิโรมัน ฮารูนเป็นผู้นำที่มีอำนาจมากกว่าผู้นำคนอื่น ๆ ในสมัยเดียวกัน และเป็นสัญลักษณ์ของความก้าวหน้าทางวัฒนธรรมอย่างสูง

ความสัมพันธ์ระหว่างกาหลิบราชวงศ์อับบาซิดและอาณาจักรไบแซนทีนไม่เคยมีไมตรีที่ดีต่อกัน เพราะความขัดแย้งมักจะเกิดขึ้นบริเวณชายแดนและเรื่องผลประโยชน์ขัดกันทางการค้า

ความเจริญก้าวหน้าทางการค้า การอุตสาหกรรม และการเกษตร

ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 8-12 โลกมุสลิม (The Muslim World) มีความเจริญมั่งคั่งมากอย่างไม่เคยเป็นมาก่อนในยุโรป หลังจากสมัยของพวกโรมันจนกระทั่งถึงสมัยยุโรปต้นยุคใหม่ พวกมุสลิมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด 3 ทวีป กล่าวคือ จากประเทศจีนในทวีปเอเชียไปยังยุโรปตะวันตกในทวีปยุโรป จากประเทศรัสเซียไปยังแอฟริกากลางในทวีปแอฟริกา การค้าของอาณาจักรเป็นไปได้อย่างสะดวก เพราะไม่มีการเก็บภาษีในอาณาจักร และความมีขันติของกาหลิบที่อนุญาตให้พวกพ่อค้าและช่างฝีมือที่ไม่ใช่มุสลิมได้อาศัยอยู่ในดินแดนและดำเนินการค้าติดต่อกับประเทศบ้านเกิดได้อย่างสะดวก เมืองที่เป็นศูนย์กลางการค้าและอุตสาหกรรมที่สำคัญ ได้แก่ แบกแดด ไคโร และคอริโดวา

โดยทั่วไปแล้ว ชาวเมืองแบกแดดไม่ได้รังเกียจชนชาติใดอย่างเด่นชัด ดังจะเห็นได้จากในเรื่องตลาดที่เรียกว่า บาซาร์ (bazaars) ซึ่งมีสินค้าจากทั่วโลก ได้แก่ เครื่องเทศ (spice) แร่ธาตุ (minerals) และสีย้อมผ้า (dyes) จากอินเดีย เพชรพลอย (gems) และเสื้อผ้า (fabrics) จากเอเชียกลาง น้ำผึ้ง (honey) และขี้ผึ้ง (wax) จากสแกนดิเนเวียและรัสเซีย งาช้าง (ivory) และผงทองคำ (gold dust) จากแอฟริกา ตลาดของแห่งหนึ่งในเมืองใหญ่อาจจะขายเฉพาะสินค้าจากประเทศจีนเท่านั้น เช่น ไหม หน้ากาก และเครื่องเซรามิก ในตลาดค้าทาส พ่อค้ามุสลิมอาจจะซื้อและขายทาสจากทวีปแอฟริกาและพวกมองโกเลียจากเอเชียกลาง บริษัทหุ้นส่วน (joint-stock companies) ได้เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วพร้อมกับธนาคารสาขาและการใช้เช็ค (check)

อุตสาหกรรมทอผ้าของมุสลิมที่มีชื่อเสียงมาก ได้แก่ ผ้ามัสลิน (Muslin) ผ้าไหมและผ้าลินิน สิ่งที่มีชื่อเสียงในที่แต่ละแห่ง ได้แก่ เหล็กกล้าจากคามัสกัสและโทเลโด เครื่องหนังจาก

คอร์โดวา และเครื่องแก้วจากซีเรีย สิ่งที่มีชื่อเสียงอีกอย่างหนึ่ง คือ ศิลปะการทำกระดาษซึ่งเรียนรู้อมาจากประเทศจีน โครงการชลประทานขนาดใหญ่ในอิรัก มีส่วนทำให้เนื้อที่การเพาะปลูกพืชพันธุ์ธัญญาหารและผลไม้ได้จำนวนมากเพิ่มขึ้น มีข้าวสาลีจากลุ่มแม่น้ำไนล์ ผ้ายจากแอฟริกาภาคเหนือ น้ำมันโอลีฟและเหล้าไวน์จากสเปน ขนสัตว์จากเอเชียไมเนอร์ภาคตะวันออก และผ้าจากเปอร์เซีย

ความเสื่อมของราชวงศ์อับบาซิด

ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของจักรวรรดิอิสลามค่อย ๆ เริ่มเสื่อมไป สัญญาณอย่างแรก ที่แสดงถึงความเสื่อมทางการเมืองเกิดขึ้นใน ค.ศ. 756 เมื่อสมาชิกของราชวงศ์อุมัยยะดได้เริ่มสร้างเมืองคอร์โดวาในสเปนเป็นอาณาจักรอิสลามของพวกเขาใน ค.ศ. 939 ทายาทของราชวงศ์อุมัยยะดในเมืองคอร์โดวา เรียกตนเองว่าเป็นกาหลิบ นอกจากนี้ ในคริสต์ศตวรรษที่ 10 ราชวงศ์ฟาติมิด (Fatimids) เรียกเรื่องสิทธิในการปกครองไคโรในอียิปต์ โดยอ้างว่าสืบเชื้อสายมาจากบุตรสาวของพระมะหะหมัด และได้ขยายอำนาจของราชวงศ์ฟาติมิดในอียิปต์จากโมร็อกโกไปยังภาคเหนือของเมโสโปเตเมีย

ในครึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ 10 พวกเร่ร่อนชาวเตอร์กคือพวกเซลจุก ได้อพยพมาจากเอเชียภาคกลางไปยังอาณาจักรอับบาซิด และที่นี้พวกเซลจุกเตอร์กยอมรับนับถือศาสนาอิสลาม หลังจากที่ได้ผนวกดินแดนเปอร์เซียส่วนใหญ่แล้ว พวกเซลจุกเตอร์กได้ควบคุมแบกแดดใน ค.ศ. 1055 และในที่สุดได้อิรักทั้งหมด ต่อมาได้ซีเรีย ปาเลสไตน์ และผนวกส่วนใหญ่ของเอเชียไมเนอร์จากอาณาจักรบิแซนทีน เนื่องจากความยิ่งใหญ่ของพวกเซลจุกเตอร์กที่ทำให้เกิดสงครามครูเสดครั้งที่ 1 ใน ค.ศ. 1095

ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 13 พวกมองโกลภายใต้การนำของเจงกิสข่าน (The Mongol Genghis Khan) ประสบผลสำเร็จในการรวมพวกเร่ร่อนของมองโกลเข้าด้วยกัน และได้ยึดครองเอเชียภาคตะวันออกและภาคกลางตลอดจนเปอร์เซียและอิรักใน ค.ศ. 1258 เหลนของเจงกิสข่านได้ยึดเมืองแบกแดด หลังจากนั้นพวกเซลจุกเตอร์กหมดอำนาจในราชวงศ์อับบาซิด ตั้งแต่บัดนั้นมาอิรักไม่เคยฟื้นตัวจากการล่มสลายเลย จนกระทั่งถึงสมัยใหม่ แต่อย่างไรก็ตาม พวกมองโกลก็ปกครองอาณาจักรอาหรับในระยะเวลาสั้น และชนชั้นผู้นำมองโกลได้ผสมกลมกลืนกับชาวพื้นเมืองเปอร์เซียและอิรัก

พวกมุสลิมอียิปต์รอดพ้นจากการรุกรานของพวกมองโกลเพราะพวกแมนลุก (Manluks) ซึ่งเป็นทหารจ้าง (Mercenaries) สำหรับคัมครองกาหลิบ ส่วนใหญ่ทหารพวกนี้จะมีเชื้อสายเตอร์ก ซึ่งเป็นทาสมาตั้งแต่เด็ก ถูกฝึกหัดให้เป็นมุสลิมและเป็นทหารที่ดี (คำว่า Manluks เป็นภาษา

อาระบิก แปลว่า “ถูกเป็นเจ้าของ” – owned) กาลิไลโอใจพวกแมนลุกมาก จนกระทั่งในเวลาต่อมาทหารจ้างเหล่านี้ได้มีอิทธิพลเหนือรัฐบาลและเป็นทหารชนชั้นปกครองในอียิปต์ กองทหารแมนลุกยึดครองปาเลสไตน์และซีเรีย ขับไล่พวกครูเสดกลุ่มสุดท้ายได้สำเร็จใน ค.ศ. 1290 ในที่สุดพวกทหารเหล่านี้พ่ายแพ้แก่พวกออตโตมานเตอร์ก

พวกออตโตมานเตอร์ก (The Ottoman Turks)

ในคริสต์ศตวรรษที่ 13 พวกออตโตมานเตอร์กอาศัยอยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของเอเชียไมเนอร์ในฐานะข้า (vassal) ของพวกเซลจุกเตอร์ก พวกออตโตมานเตอร์กได้ก่อตัวเป็นกลุ่มที่ก้าวร้าว อาศัยอยู่บริเวณพรมแดนมุสลิม ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 13 พวกออตโตมานเตอร์กตีเมืองคอนสแตนติโนเปิลได้ใน ค.ศ. 1453 และรุกรานต่อไปยังยุโรปตะวันตก ไปไกลถึงเมืองเวียนนา (Vienna) และถอยทัพกลับด้วยความยากลำบาก ใน ค.ศ. พวกออตโตมานเตอร์กเอาชนะดินแดนของพวกแมนลุกได้ และผนวกดินแดนอิรัก คาบสมุทรอาระบิก ชายฝั่งแอฟริกาภาคเหนือไปจนถึงชายแดนโมร็อกโก

พวกมุสลิมหลายกลุ่มได้ขยายตัวไปยังเอเชียภาคตะวันออก ดินแดนรอบทะเลเมดิเตอร์เรเนียน การขยายตัวของอาณาจักรอิสลามพร้อมกับการเผยแพร่ศาสนาไปยังอินเดียและเอเชียภาคตะวันตกเฉียงใต้ อาณาจักรแอฟริกามุสลิม ในเขตศูนย์สูตรแอฟริกา ชาวมุสลิมในโลกอาหรับไม่เคยมีการรวมตัวทางการเมือง แต่มีการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็งในทางด้านศาสนาและวัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้ โลกอาหรับได้เข้ามาสู่ยุคใหม่ด้วยการรวมตัวของประชาชนในแนวยาว ตั้งแต่โมร็อกโกภาคตะวันตกในทวีปแอฟริกาภาคเหนือ จนถึงอินโดนีเซียภาคตะวันออกในทวีปเอเชีย ปัจจุบันมีพวกมุสลิมนับถือศาสนาอิสลามจำนวนมากประมาณ 1 ใน 7 ของประชากรโลก

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3

1. ให้อาจารย์ที่ดินแดนที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม
2. ให้นักศึกษาทำรายงานเกี่ยวกับกาลิไลโอที่สำคัญ ๆ เช่น อาบู บากร์, อาลี เป็นต้น

4. มรดกของอารยธรรมอิสลาม (Islam Civilization)

ศิลปวิทยาการของมุสลิมไม่ได้เพียงแค่ช่วยเหลือสนับสนุนพวกอาหรับทางด้านศาสนา การเมือง และการค้าเท่านั้น แต่ได้มีส่วนช่วยรวมพวกมุสลิมในเปอร์เซีย เมโสโปเตเมีย ซีเรีย อียิปต์ แอฟริกาภาคเหนือ และสเปนเข้าด้วยกัน

การเรียนรู้ของพวกมุสลิมเกิดจากความสามารถในการลอกเลียนแบบมาจากประเทศอื่น ๆ และจากความสามารถของพวกมุสลิมเอง ราชวงศ์อับบาซิดได้รับแนวความคิดจากที่ต่าง ๆ เช่น ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และปรัชญาจากกรีกโบราณและอินเดีย ผลงานของอริสโตเติล (Aristotle) ยูคลิด (Euclid) ปโตเลมี (Ptolemy) อาร์คิมิดีส (Archimedes) กาเลน (Galen) และนักวิทยาศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่คนอื่น ๆ ของกรีก ได้มีการแปลผลงานเหล่านี้มาเป็นภาษาอาหรับในสมัยฮารูน อัล ราชิด การเรียนรู้ของพวกมุสลิมเหล่านี้ต่อมาได้ถ่ายทอดให้แก่นักปราชญ์ในยุโรปตะวันตก นอกจากนี้ พวกมุสลิมยังได้คิดสร้างสรรค์ผลงานทางวิทยาศาสตร์ด้วยตัวเองด้วย

ความก้าวหน้าทางการแพทย์

ระยะเวลา 200 ปี ตั้งแต่ ค.ศ. 900—1100 อาจจะเรียกได้ว่าเป็นยุคทองของวิทยาการมุสลิม (The Golden Age of Muslim Learning) โดยเฉพาะทางด้านการศึกษา (Medicine) เมืองใหญ่ของมุสลิมจะมีร้านขายยาและโรงพยาบาลที่ยอดเยี่ยม เกษัตริย์และแพทย์จะต้องสอบใบประกอบโรคศิลป์ (pharmacist's and physician's licenses) แพทย์มุสลิมผู้ยิ่งใหญ่เป็นชาวเปอร์เซีย คือ อัล ราซีย (Al Razi) พวกชาวตะวันตกเรียกว่า ราซีส (Rhazes) เขาได้ยืมความรู้ทางการแพทย์ของกรีกและเพิ่มเติมความรู้ส่วนตัวของเขาเอง เขียนหนังสือที่มีชื่อเสียงทางการแพทย์เรื่อง Comprehensive Book กล่าวถึงโรคต่าง ๆ และวิธีการรักษาโรคนั้น เขาถึงแก่กรรมใน ค.ศ. 925

นายแพทย์ที่มีชื่อเสียงอีกคนหนึ่ง คือ อวีเซนนา (Avicenna) หรืออีกชื่อหนึ่งว่า อิบน์ ซีนา (Ibn Sina) เขียนหนังสือเรื่อง Canon of Medicine เขาถึงแก่กรรมใน ค.ศ. 1037 ในคริสต์ศตวรรษที่ 12 หนังสือเล่มนี้ได้แปลเป็นภาษาละตินและเป็นที่ต้องการของชาวตะวันตกมาก มีการพิมพ์ถึง 16 ครั้งในครึ่งหลังของคริสต์ศตวรรษที่ 15 และพิมพ์เพิ่มมากกว่า 20 ครั้งในคริสต์ศตวรรษที่ 16 และยังคงใช้อยู่ในโลกตะวันออกปัจจุบัน

ความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์

นักฟิสิกส์ที่มีชื่อเสียง คือ อิบน์ อัล-เฮย์แทม (Ibn al Haytham) แห่งเมืองโคโร ได้ศึกษาผลงานของปโตเลมีและยูคลิด ศึกษาเรื่องเกี่ยวกับการหักเหของแสงโดยผ่านอากาศและน้ำ ภาพสะท้อนและภาพลวงตา

นักดาราศาสตร์มุสลิมประสบผลสำเร็จในการคำนวณระยะทางตามปีสุริยคติ (The solar year) และการเกิดอุปราคา (eclipses)

ความสนใจในวิชาผสมแร่แปรธาตุ (alchemy) เป็นวิชาที่เปลี่ยนแร่ธาตุพื้นฐานให้เป็นแร่ธาตุที่มีค่า มีการศึกษาค้นคว้าวิธีการที่จะสงวนรักษาชีวิตมนุษย์ มีการสร้างห้องทดลอง

ทางเคมีเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์และเน้นคุณค่าของการทดลอง นักเคมีมุสลิมได้เตรียมสารทางเคมีหลายอย่าง เช่น กรดซัลฟูริก (sulphuric acid), แอลกอฮอล์ (alcohol) หรือภาษาอาหรับเรียกว่า al-kuhl

ทางด้านวิชาคณิตศาสตร์ (mathematics) พวกมุสลิมได้รับความรู้มาจากพวกฮินดูและพวกกรีก ความรู้จากกรีกได้แก่ วิชาเรขาคณิตของยูคลิด (The Geometry of Euclid) วิชาตรีโกณมิติพื้นฐานของปโตเลมี (The Fundamental of Trigonometry) วิชาความรู้จากพวกฮินดู ได้แก่ วิชาเลขคณิต (arithmatic) พีชคณิต (algebra) ตัวเลขอาระบิก 9 ตัว (arabic numerals) ตั้งแต่เลข 1-9 พวกมุสลิมอาจจะเป็นผู้คิดตัวเลขที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ เลข 0 (zero) หรือนักปราชญ์บางคนกล่าวว่า พวกฮินดูเป็นคนคิดเลข 0 นักคณิตศาสตร์มุสลิมที่มีชื่อเสียง คือ อัล คาวาริซมี (al-Khawarizmi, ถึงแก่กรรมใน ค.ศ. 840)

วรรณคดีและวิชาการของอิสลาม

ชาวตะวันตกคุ้นเคยกับวรรณคดีที่ได้รับอิทธิพลมาจากกรีกและโรม (Graeco-Roman classics) เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น อาจจะรู้สึกแปลกและไม่คุ้นเคยกับวรรณคดีอาหรับ เพราะพวกยุโรปมักจะใช้วิธีการเหนียวรั้งยับยั้งจิตใจตนเองและใช้วิธีการเรียบง่าย ในขณะที่นักเขียนมุสลิมชอบใช้การแสดงออกที่หรุหระ เล่นคำ และสร้างมโนภาพเพื่อผันเกินความจริง

วรรณคดีอาหรับที่รู้จักกันดี คือ เรื่องอาหรับราตรี (Arabian Nights) ที่เขียนโดย โอมาร์ คายัม (Omar Khayyam) เป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตรูปแบบต่าง ๆ ในเมืองหลวงของราชวงศ์อับบาซิด คือ แบกแดดที่เต็มไปด้วยสีสันและความมั่งคั่งหรุหระ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตในเมืองโคโรยูกกลาง

วรรณคดีที่มีชื่อเสียงอีกเรื่องหนึ่งของโอมาร์ คายัม คือ เรื่องรูไบยาด (Rubaizat) ซึ่งเป็นโคลงกลอน แปลเป็นภาษาอังกฤษโดยเอ็ดเวิร์ด ฟิตสเจอรัล (Edward Fitzgerald, ค.ศ. 1809-1883) ซึ่งเป็นนักเขียนและนักแปลสมัยวิกตอเรียนที่มีชื่อเสียง

นักปรัชญามุสลิมที่มีชื่อเสียงส่วนใหญ่เป็นคนธรรมดา ไม่ใช่พระบาทหลวงเหมือนตะวันตก แต่ที่เหมือนกับนักปรัชญาคริสเตียนในสมัยกลาง คือ นักคิดมุสลิมมีความสนใจเกี่ยวกับความรู้ที่เป็นเหตุเป็นผลของอริสโตเติล นักคิดนักปรัชญามุสลิมในสมัยแรก ได้แก่ อวิเซนนา (Avicenna) เป็นนายแพทย์ผู้มีความรู้หลายด้าน ได้รวบรวมความรู้ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน เช่น ลัทธิเพลโต (Platonism) ลัทธิอริสโตเติล (Aristotelianism) และศาสนาอิสลาม ผลงานของอวิเซนนาเป็นที่นิยมอ่านแพร่หลายในตะวันตก ซึ่งมีการแปลกันมากในคริสต์ศตวรรษที่ 12

นักปรัชญาอิสลามผู้ยิ่งใหญ่อีกคนหนึ่ง คือ อเวอโรโรส (Averroes) อาศัยอยู่ในเมือง คอร์โดวา ประเทศสเปน และเป็นแพทย์ส่วนพระองค์กาหลิบ อเวอโรโรสปฏิเสธความเชื่อเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อกับเหตุผล เขามีความเชื่อว่าศรัทธาและความเชื่ออยู่กันคนละระดับ นอกจากนี้ เขายังมีความพยายามที่จะฟื้นฟูความคิดของอริสโตเติล และเพลโตให้เป็นที่ยอมรับแพร่หลาย เขาถึงแก่กรรมใน ค.ศ. 1198

นักปรัชญาอีกคนหนึ่งคือ โมเสส มายโมนิดส์ (Moses Maimonids) อยู่ร่วมสมัยกับอเวอโรโรส เกิดในสเปน เขียนหนังสือเรื่อง Guide to the Perplexed ศึกษาเรื่องลัทธิยิว (Judaism) และ ปรัชญาอริสโตเติล (Aristotelian Philosophy)

งานเขียนทางประวัติศาสตร์อิสลามที่เป็นผลงานเด่นมากของอิบน์ คาลดัน แห่งตูนิส (Ibn Khaldun of Tunis) ได้รับสมญาว่าเป็นบิดาแห่งสังคมวิทยา (Father of Sociology) เขียนประวัติศาสตร์ทั่วไปที่เกี่ยวกับการพัฒนาสังคมมนุษย์ ซึ่งเป็นผลมาจากความเกี่ยวข้องกันระหว่าง สังคมกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เขาถึงแก่กรรมใน ค.ศ. 1406

ศิลปะและสถาปัตยกรรม

ทัศนคติทางศาสนามีอิทธิพลสำคัญต่อศิลปะมุสลิม เพราะศาสนาดำเนินการต่อต้านรูปเคารพ และการเคารพบูชาที่มีผลต่อการออกแบบอาคารและสิ่งต่าง ๆ ซึ่งมักจะเป็นรูปแบบเรขาคณิต (geometrical design) ศิลปะมุสลิมเช่นเดียวกับวิทยาการอื่น ๆ ของมุสลิมที่ได้ลอกเลียนแบบและ ยืมมาจากแหล่งต่าง ๆ ศิลปินและช่างฝีมืออิสลามจะยืมแบบอย่างศิลปะและวิธีการช่างส่วนใหญ่ มาจากบิซันไทน์และเปอร์เซีย สถาปัตยกรรมอิสลาม ได้แก่ สุเหร่าใหญ่ ซึ่งจะมีลักษณะสำคัญ ดังต่อไปนี้ คือ มีรูปโดม (dome) ทางเดินมีหลังคาเป็นรูปโค้ง (arcades) หอคอยสูงเรียงเหมือน สุเหร่า (minarets) หอเรียวยาว (The slender Tower) และลักษณะโค้งรูปเกือกม้า (The horseshoe arch)

พวกมุสลิมจะประดับประดาเพดานและฝ้าผนังอาคารด้วยแก้วสีต่าง ๆ มีรายละเอียด ลวดลาย สีอันสวยงามวิจิตรงดงามหรูหรา

ศิลปะมุสลิมในสายตาของพวกสเปนจะเน้นเรื่องรายละเอียดที่ประณีตในฝีมือการผลิต และหรูหราฟุ่มเฟือย (delicate and elegant) ตัวอย่างลักษณะเด่นของสถาปัตยกรรมอิสลามใน ประเทศอินเดีย คือ หัชมahal (The Tajmahal) ซึ่งเป็นพระราชวังหินอ่อนขนาดใหญ่ที่ได้รับแนว ความคิดเด่นมาจากศิลปะการเขียนของเปอร์เซีย (Persian motifs) ช่างฝีมือมุสลิมได้รับแบบอย่าง และแรงบันดาลใจในเรื่องความสวยงามมาจากดอกไม้และรูปทรงเรขาคณิต แม้แต่ตัวอักษรอาหรับ

(The Arabic script) ก็มีความสวยงามมากเช่นกัน ความชำนาญในการประดับประดาของมุสลิม ยังเห็นได้จากวัสดุเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น พรม (carpet) การทอผ้าห่มขนสัตว์ชนิดหนา (rug wearing) งานเครื่องทองเหลือง (brass work) และการทำผลิตภัณฑ์จากเหล็กกล้าฝังด้วยโลหะที่มีค่า

กิจกรรมการเรียนรู้ 4

1. ให้นักศึกษาหาอ่านนวนิยายของพวกมุสลิมทั้งในอดีตและปัจจุบัน เช่น เรื่องอาหรับราตรี
2. ให้นักศึกษาทำรายงานเรื่องราวของนักคิด นักวิทยาศาสตร์ และนักประดิษฐ์ ของพวกมุสลิม เช่น โอมาร์ คยัม, อวีเซนนา

สรุป

คำสอนของพระมหะหมัดมีพลังอำนาจยิ่งใหญ่ในการสร้างสรรค์ชนเผ่าอาหรับที่ไม่เคยรวมกันได้ให้รวมตัวกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และขยายตัวกว้างไกลไปถึง 3 ทวีปในเวลาอันรวดเร็วภายในเวลา 1-2 ศตวรรษ

ในสมัยกาลิบ 4 พระองค์แรก (ค.ศ. 632-661) จักรวรรดิอิสลามมีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองเมดินาในประเทศซาอุดีอาระเบีย ในสมัยราชวงศ์อุมัยยัด (ค.ศ. 661-750) มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองดามัสกัส ประเทศซีเรีย อาณาจักรอิสลามได้ขยายดินแดน มีประชาชนเพิ่มมากขึ้น และได้รับการสนับสนุนจากพวกมุสลิมอาหรับ ต่อมาในสมัยราชวงศ์อับบาซิด (ค.ศ. 750-1258) มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองแบกแดด ประเทศอิรัก ได้รับการสนับสนุนจากพวกมุสลิมที่ไม่ใช่อาหรับ อำนาจทางการเมืองของอาณาจักรอิสลามได้ขึ้นมาถึงจุดสูงสุด และประสบผลสำเร็จทางด้านวัฒนธรรม มีการขยายตัวตั้งแต่สเปนผ่าน 3 ทวีป คือ ทวีปยุโรป ทวีปแอฟริกา และทวีปเอเชีย ไปจนถึงตะวันออกไกล ความเจริญอย่างมากของอาณาจักรอิสลามเกิดมาจากผลรวมของความสำเร็จทางด้านการค้า การอุตสาหกรรม และการเกษตร แต่พวกมุสลิมไม่สามารถจะรักษาความมั่งคั่งอุดมสมบูรณ์ทางเศรษฐกิจไว้ได้นาน คงมีแต่ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางศาสนา (a religious unity) ในขณะที่อำนาจทางการเมืองของอาณาจักรเสื่อมสลายมีการแตกแยกเป็นรัฐขนาดเล็ก ๆ หลายรัฐ

ชาวมุสลิมที่อยู่ในอาณาจักรมีความสามารถทางด้านวิทยาศาสตร์ วรรณคดี และปรัชญา ตลอดจนความสามารถทางภูมิปัญญาเป็นผลเนื่องมาจากความฉลาดของพวกอาหรับในการผสม

กลมกลืนกับวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่แตกต่างกันออกไป อารยธรรมอิสลามที่แผ่ขยายออกไปเป็นปัจจัยสำคัญในการฟื้นฟูศิลปวิทยาการสมัยคลาสสิกของพวกยุโรปในเวลาต่อมา

ในขณะที่ศิลปะและวิทยาการของมุสลิมเริ่มที่จะขยายไปสู่กลุ่มคริสเตียนตะวันตก อารยธรรมอิสลามก็เริ่มจะคลายตัวและเสื่อมลง ทั้งนี้เนื่องจากการหลั่งไหลของกลุ่มชนป่าเถื่อนที่เข้ามายังตะวันออกกลาง ขัดขวางทางกฎหมายศักดิ์สิทธิ์ของคัมภีร์โคหราน และการปกครองที่ทุจริตคอร์รัปชันของพวกมุสลิม เช่นเดียวกับพวกออตโตมานเตอร์กในตุรกี ที่ได้ทำลายความก้าวหน้าทางการเมืองและเศรษฐกิจของอารยธรรมไบแซนทีน

อารยธรรมอิสลามและอารยธรรมไบแซนทีนมีความเจริญที่ขัดแย้งกันอย่างมากทางด้านการทหาร แต่อย่างไรก็ตาม ชาวโลกได้เป็นหนี้และได้รับมรดกจากอารยธรรมเหล่านี้อย่างมากและยังคงอยู่ในโลกปัจจุบัน อารยธรรมไบแซนทีนเป็นเรื่องวัฒนธรรมที่ตั้งอยู่บนหลักการป้องกันตัว ความภาคภูมิใจในการดำเนินชีวิต และวิถีทางแห่งความคิดที่มีรากลึกมาจากอดีตของยุโรปตะวันออก ส่วนอารยธรรมอิสลามเป็นเรื่องความเปลี่ยนแปลงการขยายตัวและการรวมพลังอำนาจที่เด่นชัด ความเข้มแข็งทางการเมืองของพวกอิสลามเกิดจากศัตรูคู่แข่ง

อารยธรรมเก่าของโลกยุคโบราณ อารยธรรมคลาสสิกของกรีกและโรมได้รับการสืบต่อและดัดแปลงให้เป็นประโยชน์เพิ่มขึ้น เนื่องจากผู้สืบทอดและเผยแพร่รุ่นใหม่ คือ พวกไบแซนทีนและพวกมุสลิม ซึ่งได้สืบทอดอีกทอดหนึ่งมาให้แก่ความเจริญก้าวหน้าในปัจจุบันทั้งโลกตะวันตกและตะวันออก

1. เมืองยาเทรปในปัจจุบันคือเมืองอะไร

1. เมืองอิรัก

3. เมืองเมดิना

2. เมืองแบกแดด

4. เมืองเมกกะ

2. กาหลิบองค์สุดท้ายที่ปกครองโลกมุสลิมหลังสมัยพระมะหะหมัดคือใคร

1. อาบู บากร์

3. โอมาร์

2. อาลี

4. อูสมาน

บทที่ 1

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1

1. คริสต์ศตวรรษที่ 5 ได้ชื่อว่าเป็นจุดเริ่มต้นยุคกลาง เพราะใน ค.ศ. 476 จักรพรรดิโรมิวลุส ออกุสตูลุสแห่งจักรวรรดิโรมันโบราณถูกปลดออกจากตำแหน่ง

2. ยุคกลางตอนต้นได้ชื่อว่าเป็นยุคมืด เพราะบ้านเมืองมีสภาพล้าหลังจนวาย ษัตริย์อ่อนแอไม่มีความสามารถ มีศัตรูรุกรานจากภายนอก มีโจรผู้ร้ายชุกชุม ประชาชนได้รับความเดือดร้อนยากลำบากและไม่มีความเจริญก้าวหน้าใด ๆ ทางวิชาการและศิลปะ

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2

1. การวาดแผนที่ยุโรป มีพวกเองเกิล แซกซัน จูตส์ ตั้งถิ่นฐานอยู่ในเกาะอังกฤษ พวกแฟรงค์ตั้งถิ่นฐานอยู่ในฝรั่งเศส พวกวิสิกอทตั้งถิ่นฐานอยู่ในสเปน พวกแวนเดลตั้งถิ่นฐานอยู่ในแอฟริกา พวกออสโตรกอท ตั้งถิ่นฐานอยู่ในคาบสมุทรอิตาลี และพวกลอมบาร์ดตั้งถิ่นฐานอยู่แถบลุ่มแม่น้ำโปในอิตาลีภาคเหนือ

2. ระบบสาบานตนของพวกอนารยชน มีการดำนํ้า ลุยไฟ และดวลกัน เป็นต้น

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3

1. อาณาจักรแฟรงค์แบ่งออกเป็น 2 ราชวงศ์ คือ ราชวงศ์เมโรวิงเจียน มีกษัตริย์โคลวิส เป็นปฐมกษัตริย์ และราชวงศ์คาโรลิงเจียน มีเปแปงที่ 3 เป็นปฐมกษัตริย์

2. จักรพรรดิชาร์ลเลอมาญมีความสามารถมาก ขยายอาณาเขตออกไปอย่างกว้างขวาง จัดระเบียบการปกครองอาณาจักรทั้งทางด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมได้เป็นอย่างดี มีการฟื้นฟูศิลปวิทยาการและการศึกษา เป็นต้น

การประเมินผลท้ายบท

1. คำตอบถูก คือ ข้อ 4

2. คำตอบถูก คือ ข้อ 2

บทที่ 2

กิจกรรมการเรียนรู้ 1

1. ระบบพิวคัลได้แบบอย่างมาจากประเพณีของโรมและเยอรมัน
2. ระบบพิวคัลคือระบบการปกครองที่ขุนนางมีอำนาจมากที่สุด

กิจกรรมการเรียนรู้ 2

1. ภาระหน้าที่ของข้าที่มีต่อเจ้า ได้แก่ การเป็นทหารช่วยรบ การให้ความช่วยเหลือทางการเงิน การเป็นเจ้าของภาพเลี้ยงดูเจ้า เป็นต้น
2. กิจกรรมที่พระบาทหลวงมีส่วนช่วยยุติการสู้รบยุคกลาง คือ การประกาศสันติของพระเจ้า (Peace of God) และการประกาศพักรบของพระเจ้า (Truce of God)

กิจกรรมการเรียนรู้ 3

1. วาดรูปภาพชีวิตแมนเนอร์ ประกอบด้วยปราสาทหรือคฤหาสน์ มีน้ำล้อมรอบ มีสะพานชัก มีโบสถ์ ร้านช่างฝีมือ หมู่บ้าน ทุ่งนาเปิดโล่ง สัตว์ประเภทต่าง ๆ เช่น วัว ควาย เป็ด ไก่ หมู ม้า หมา เป็นต้น
2. การเกษตรในระบบแมนเนอร์ ได้แก่ การทำไร่นาแบบเปิดโล่ง การทำไร่นาแบบ 3 แปลง เป็นต้น

กิจกรรมการเรียนรู้ 4

1. ลัทธิวีรคติ คือ ระบบคุณธรรมของบุคคลที่จะเป็นอัศวิน ได้แก่ มีความสามารถกล้าหาญเข้มแข็งในยามสงคราม มีความสุภาพอ่อนโยนในยามสงบ ช่วยเหลือผู้อ่อนแอกว่ามีคุณธรรม เช่น ซื่อสัตย์ ขยัน อดทน
2. กิจกรรมการบันเทิงของขุนนาง ได้แก่ การเล่นเกม การดูละคร ฟังเพลง วาดภาพ เป็นต้น

กิจกรรมการเรียนรู้ 5

สาเหตุความเสื่อมของระบบพิวคัล คือ การเกิดสงครามครูเสด เมืองใหญ่ ก้าวโรคระบาด และวิทยาการก้าวหน้า เช่น การคิดประดิษฐ์ปืนและกระสุนดินดำ

การประเมินผลท้ายบท

1. คำตอบถูก คือ ข้อ 2
2. คำตอบถูก คือ ข้อ 2

บทที่ 3

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1

1. นักศึกษาต้องไปค้นคว้าหาหนังสืออ่านเพิ่มเติมจากห้องสมุด เรื่องประวัติและการดำเนินชีวิตของพระเยซูและสาวกคนสำคัญ เช่น เซนต์ปีเตอร์ พร้อมทั้งมีภาพประกอบ
2. นักศึกษาสามารถหาแผนที่โลกได้จากหนังสือแผนที่ทั่วไปในห้องสมุด แล้วกำหนดดินแดนที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ ได้แก่ ทวีปยุโรป ทวีปอเมริกา และทวีปออสเตรเลีย เป็นต้น

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2

1. นักศึกษาค้นคว้าหาหนังสืออ่านเพิ่มเติมเกี่ยวกับมหาวิหารเซนต์ปีเตอร์ ได้จากหนังสือชีวประวัติของเซนต์ปีเตอร์ หนังสือศาสนา หนังสือศิลปะ สถาปัตยกรรม การก่อสร้างในยุคกลางได้จากห้องสมุด โบสถ์ หรือโรงเรียนคริสต์
2. วัดมีรายได้หลายทาง เช่น การบริจาค ค่าธรรมเนียม การประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และทางศาล เป็นต้น

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3

1. คำขวัญที่ว่า “เป็นการดีแม้ว่าจะเป็นการเรียนรู้จากศัตรู” เกิดจากเหตุการณ์หลังสงครามครูเสดที่มีการได้รับและถ่ายทอดวิทยาการความรู้ซึ่งกันและกันระหว่างพวกคริสเตียนกับพวกมุสลิม
2. ให้นักศึกษาค้นหาแผนที่ของเส้นทางไปสงครามครูเสดของพวกคริสเตียนได้จากหนังสือศาสนา หนังสืออ้างอิง และแผนที่จากห้องสมุด

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 4

นักศึกษาสามารถทำรายงานเรื่องนักปฏิรูปศาสนาในยุคกลางตอนปลาย เป็นเรื่อง
ของจอห์น วิกลิฟ จอห์น ฮุส โดยหาหนังสือชีวประวัติ หนังสือศาสนา หนังสือเกี่ยวกับยุคกลาง
ตอนปลาย ได้จากห้องสมุด

การประเมินผลท้ายบท

1. คำตอบถูก คือ ข้อ 2
2. คำตอบถูก คือ ข้อ 2

บทที่ 4

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1

นักศึกษาต้องไปดูแผนที่คาบสมุทรอานาโตเลีย ซึ่งปัจจุบันนี้เป็นที่ตั้งของประเทศ
ตุรกี ในอดีตคืออาณาจักรไบแซนทีนที่มีเมืองหลวงคือกรุงคอนสแตนติโนเปิล

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2

1. นักศึกษาต้องอ่านหนังสือจากตำราเล่มนี้ในบทที่ 3 เกี่ยวกับศาสนาครีสต์ และบทที่ 4
เกี่ยวกับอาณาจักรไบแซนทีน ซึ่งมีเรื่องของศาสนากรีกออร์ทอดอกซ์ หาอ่านหนังสือเพิ่มเติมได้
จากห้องสมุด

2. นักศึกษาอ่านหนังสือศาสนาเกี่ยวกับลัทธิโมโนฟิไซท์ หนังสือประวัติของจัสติเนียน
หนังสือประวัติกฎหมาย และหนังสือศิลปะและสถาปัตยกรรมของวิหารซานต้า โซเฟีย ได้จากห้องสมุด

การประเมินผลท้ายบท

1. คำตอบถูก คือ ข้อ 3
2. คำตอบถูก คือ ข้อ 4

บทที่ 5

กิจกรรมการเรียนรู้ 1

1. นักศึกษาจะต้องไปหาดูแผนที่คาบสมุทรอาระเบียจากห้องสมุด และลงชื่อเมืองสำคัญ เช่น เมืองเมกกะ เมืองเมดิना
2. นักศึกษาหาอ่านหนังสือเกี่ยวกับชีวิตทะเลทรายเรื่องของพวกเขาเร่ร่อนเบดูอินได้จากห้องสมุด

กิจกรรมการเรียนรู้ 2

กิจกรรมของชาวมุสลิมในประเทศไทย เช่น งานเมาลิดกลาง ที่สวนอัมพร กรุงเทพฯ งานประกวดการอ่านคัมภีร์โกหร่าน ที่เรียกว่า กอรี การทำพิธีละหมาด การถือศีลอดในเดือนรามาตัน

กิจกรรมการเรียนรู้ 3

1. นักศึกษาวาดแผนที่โลกแล้วกำหนดดินแดนที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม เช่น กลุ่มประเทศในตะวันออกกลาง ภาคเหนือของแอฟริกา คาบสมุทรอนาโตเลียในตุรกี เป็นต้น
2. นักศึกษาต้องหาหนังสือชีวประวัติบุคคล เช่น อาบู บากร์ อาลี หรือหนังสือเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม และควรจะมีภาพบุคคลประกอบด้วย

กิจกรรมการเรียนรู้ 4

1. หนังสือนวนิยายเรื่องอาหรับราตรี หรือนิยายเกี่ยวกับพวกมุสลิม ชีวิตในทะเลทราย เช่น พัจรดทราย ของโสภาค สุวรรณ เป็นต้น มีอยู่ในหมวดหนังสือวรรณคดีและนวนิยายในห้องสมุด
2. นักศึกษาหาหนังสือชื่อประวัติบุคคลสำคัญ เช่น โอมาร์ คยม, อวีเซนนา ได้จากห้องสมุด

การประเมินผลท้ายบท

1. คำตอบที่ถูกต้อง คือ ข้อ 3
2. คำตอบที่ถูกต้อง คือ ข้อ 2

แนวตอบการประเมินผลหลังการเรียน

1. อารยธรรมตะวันตกยุคโบราณสิ้นสุดเมื่อจักรพรรดิโรมิวลุส ออกุสตุลลุส ถูกพวกอนารยชนเยอรมันปลดออกจากตำแหน่งใน ค.ศ. 476 มีผลทำให้จักรวรรดิโรมันโบราณอันยิ่งใหญ่ล่มสลายไป พร้อม ๆ กับการเข้ามาตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ตามดินแดนต่าง ๆ ที่เคยเป็นของอาณาจักรโรมันโบราณมาก่อน อารยธรรมตะวันตกยุคกลางก็เริ่มขึ้นตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 5 เป็นต้นมา

2. สาระสำคัญและเรื่องราวที่เกิดขึ้นในยุโรปกลางตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 5-15 ซึ่งกินระยะเวลายาวนานถึง 1,000 ปี มีดังต่อไปนี้คือ เรื่องราวของการรุกรานตั้งถิ่นฐานของอนารยชนและอาณาจักรแฟรงค์ ระบบฟิวดัลและระบบแมนเนอร์ ศาสนาคริสต์ อาณาจักรไบแซนไทน์และโลกอิสลาม

บรรณานุกรมตอนที่ 3

นันทนา กบิลกาญจน์. **ประวัติศาสตร์และอารยธรรมโลกยุคโบราณจนถึง ค.ศ. 1789**. พระนคร
วรุฒิกการพิมพ์, 2522.

น้ำเงิน บุญเยี่ยม. **ประวัติศาสตร์ยุโรปสมัยกลาง**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, 2528.

มยุรี เจริญ. **ประวัติศาสตร์ยุโรป 1**. กรุงเทพฯ : แสงจันทร์การพิมพ์, 2533.

แสงโสม เกษมศรี ม.ร.ว. **ประวัติศาสตร์สมัยโบราณและสมัยกลาง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. พระนคร :
ไทยวัฒนาพานิช, 2501.

Briton, Crane, John B. Christopher and Robert Lee Wolff. **A History of Civilization**. 3rd ed.,
New Jersey : Prentice Hall, Inc., 1967.

Burns, Edward McNall. **Western Civilizations : Their History and Their Culture**. New York :
W.W. Norton & Co., Inc., 1963.

Easton, Stewart C. **The Heritage of the Past : from the Earliest Times to the Close of the
Middle Ages**. New York : Holt, Rinehart and Winton, 1960.

Ferguson, Wallace K. and Geoffrey Brum. **A Survey of European Civilization**. Boston :
Houghton Mifflin Company, 1969.

Thompson, James Westfall and Edgar Nathaniel Johnson. **An Introduction to Medieval Europe**.
New York : W.W. Norton and Company, Inc., 1973.

Zacour, Norman. **An Introduction to Medieval Institutions**. Toronto : Macmillan of Canada, 1969.